

ปรัชญาศาสนา

ฉบับที่ ๑๓๓

มูลนิธิแนบมหานีรานนท์

ปัญญาสาร

ฉบับที่ ๑๓๓

มูลนิธิแบบมหานครานนท์

สำนักงานมูลนิธิแนบมหานีรานนท์

๘๔/๑ หมู่ ๒ ถนนพุทธมณฑลสาย ๕ ตำบลบางกระทึก

อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ๗๓๒๑๐

โทร. ๐๒-๔๘๒-๑๐๔๔, ๐๒-๘๘๕-๔๔๑๓

และที่ตึกสุภัทรรังสรรค์ วัดสามพระยา กทม. ๑๐๒๐๐

โทร. ๐๒-๖๒๘-๕๓๒๘

พิมพ์ที่ บริษัท แอคทีฟ พรินท์ จำกัด

๕ ซอยลาดพร้าว ๖๔ แขวง ๑๔ แขวงวังทองหลาง

เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

โทร. ๐๒-๕๓๐-๔๑๑๔ (อัตโนมัติ) โทรสาร ๐๒-๑๐๘-๘๕๕๐-๕๑

E-mail : tanapress@gmail.com, tana@tanapress.com

คำนำ

วารสารปัญญาสารฉบับที่ ๑๓๓ นี้ จัดพิมพ์ในวันวิสาขบูชา
ปีนี้ตรงกับวันศุกร์ที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๙ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖

วันวิสาขบูชานี้ ชาวพุทธถือเป็นวันสำคัญวันหนึ่ง
ซึ่งเป็นวันคล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ และ
วันปรินิพพานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

การอุบัติของพระพุทธเจ้ามิได้เกิดขึ้นในโลกโดยง่าย เพราะ
กว่าพระพุทธองค์จะได้ตรัสรู้อริยสัจธรรม พระองค์ทรงสร้าง
บารมี ๓๐ ทัศ เป็นเวลา ๔ อสงไขยกับอีกแสนมหากัป
เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก

ด้วย พระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ พระปัญญาธิคุณ
พระองค์ทรงสั่งสอนอริยสัจ ๔ แก่เวไนยสัตว์ให้มิบัญญัติธรรม
ตามคำสอนนั้น ผู้ประพฤติปฏิบัติตามคำสอนย่อมได้รับประโยชน์
โลกนี้ โลกหน้าและประโยชน์อย่างยิ่ง มีลาภ ยศ สรรเสริญ สุข
อันเป็นประโยชน์เกื้อกูลในโลกปัจจุบัน เรียกว่าทิฐฐัมมิกัตถ-
ประโยชน์ หลังจากตายจากภพนี้แล้วย่อมเกิดในสุคติภูมิเป็นมนุษย์
เทวดาและพรหม และได้รับความสุขจากอิฏฐารมณ์อันประณีต
อุดมและไพบูรณ์อันเป็นประโยชน์โลกหน้า เรียกว่าสัมปรายิกัตถ-
ประโยชน์ ส่วนผู้ที่เจริญสติปัญญา ๔ ตลอดจนเข้าถึง มัค ผล
และนิพพาน เป็นประโยชน์อย่างยิ่งหรือสูงสุด เป็นความสุข
อันปราศจากกิเลสและขันธ์ทั้งปวง เรียกว่าปรมัตถประโยชน์

แม้ในวาระก่อนปริณิพพานของพระองค์ทรงประทาน
พุทธโอวาทว่า คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราขอเตือนท่านทั้งหลาย
ว่า สังขารทั้งหลายมีความสลายไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลาย
จงยังกิจทั้งปวง อันเป็นประโยชน์ของตนและของผู้อื่นให้บริบูรณ์
ด้วยความไม่ประมาทเถิด

มูลนิธิต ได้จัดการเรียนการสอนปริยัติธรรมและปฏิบัติ
วิปัสสนา แก่พระภิกษุ สามเณร แม่ชีและประชาชนทั่วไป เพื่อ
ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา จึงถือโอกาสนี้บำเพ็ญกุศลด้วย
อามิสบูชา มีการถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุ สามเณรและแม่ชี
พร้อมทั้งเวียนเทียนบูชาพระบรมสารีริกธาตุ ส่วนการปฏิบัติบูชา
โดยเชิญชวนสาธุชนให้ปฏิบัติธรรม และทอดผ้าป่าสามัคคี
ในวันนี้ด้วย

คุณอุไร เพื่อกใจแผ้วและคุณสอางศรี นวลบุญเรือง เห็น
ประโยชน์ในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา จึงรับเป็นประธาน
ทอดผ้าป่าร่วมกับคณะนักศึกษาพระอภิธัมมฯ ผู้ปฏิบัติธรรม
ญาติมิตร และสาธุชนทั้งหลายเพื่อนำรายได้สนับสนุนการเผยแผ่
พระพุทธศาสนา ด้วยการศึกษปริยัติธรรมและปฏิบัติวิปัสสนาฯ
ซ่อมแซมอาคารและกิจกรรมในโครงการต่างๆ ของมูลนิธิตฯ

วารสารฉบับนี้ ได้นำบทความของท่านอาจารย์แนบ
มหานีรานนท์ เรื่องปฏิปทาญาณทัตตสนวิสุทธิต (ตอนที่ ๓) ที่ท่าน
อธิบายความบริสุทธิ์ของปัญญา ชั้นพลวอุทยัพพญาณจนถึง
อนุโลมญาณ อันเป็นปัญญาเห็นนามรูปเป็นไตรลักษณ์เท่านั้น

ที่เป็นอารมณ์ดำเนินไปสู่ มัค ผลและนิพพาน และยังมีบทความ
ของอาจารย์ท่านอื่นที่เป็นอารมณ์ของปัญญาได้ตามสมควรอีกด้วย
มูลนิธิแนบมหานิรานนท์ ขออนุโมทนาทุกท่านที่ได้ร่วมกัน
บำเพ็ญกุศล เพื่อทะนุบำรุงพระบรมพุทธานุศาสนานามันคงถาวร
สืบไป

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและกุศลเจตนาที่ท่านทั้งหลาย
ได้กระทำแล้ว จงเป็นพลวปัจจัยให้ทุกท่านและครอบครัวประสบ
แต่ความสุขความเจริญ ปราศจากสิ่งใดโดยชอบธรรม จงสัมฤทธิ์ผล
สมปรารถนา และมีสติปัญญาออกงามไพบูลย์ในพุทธศาสนา
ตลอดจนถึงความพ้นทุกข์โดยเร็วพลันด้วยกันทุกท่านเทอญ.

เทพฤทธิ์ สาธิตการณ
กรรมการฝ่ายวิชาการ
๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

หน้า

- ปฏิปทาญาณทัตถสนวิสุทธิ (ตอนที่ ๓)..... ๓
 อาจารย์แนบ มหานีรานนท์
- ขวนะ ๕๕ ๖๓
 อาจารย์สุคนธ์ สุนศิริ
- เกิดทำไม ทำไมจึงเกิด
 (ตามนัยแห่งปฏิจสมุปบาท) (ตอนที่ ๒)..... ๖๘
 คุณบุญรักษ์ นาครัตน์
- จัณณะแห่งพุทธ ๘๘
 อาจารย์บุญญัฐศักดิ์ ทวีพัฒน์
- ลายแทงขุมทรัพย์ (ตอนที่ ๖)..... ๑๑๐
 อาจารย์นิตยา ปรีชายุทธ
- ฝึกตนตามวิถีพุทธ : ทุกซ์ และการกำหนดรู้ให้ชัด..... ๑๕๒
 อาจารย์อภิญา อนันตตา
- มงคล ๓๘ ประการ (๓)..... ๑๖๒
 อาจารย์เทพฤทธิ์ สาริตการมณี
- ข่าวนุโมทนา ๑๗๔
- ข่าวมุลนิธิ..... ๑๗๖
- ตารางบรรยายธรรม ๑๘๒

ปฐิพทาณณทัสสนวิสุทธิ (ตอนท่ ๓)

โดย อาจารย์แนบ มหานีรานนท์

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

สวัตติคะ ท่านท่เคารพ

ต่อไปน้ก็จะได้นำท่านไปทําคความเข้าใจในการท่
ภังคณณจะเป็นปัจจยแก้ภณณวิสุทธิ

เมื่อภังคณณได้ทําลายตัณหาและทิณฺฐิ ซ่งเป็นเหตุ
ให้เกิดขึ้นปิดบังมิให้คความจริงในอารมณ์ของปัญญานั้น
หรือเป็นเครื่องกิดขวางจุดลาค หน่งเหนียว มิให้เรา
ดำเนินไปถึงคความพ้นทุกข์ได้นั้น กิเลสอันน้ ก็ถูกกำราบ
ไปแล้วในขณะนั้น

ใครเป็นคนกำราบ

ปัญญาในภังคณณนั้นแหละ กำราบกิเลสข่มขู่กิเลส
ไม่ให้เกิดขึ้นมาทําคการขัดขวางอารมณ์ในที่นั้นได้ คือ
ในอารมณ์ของปัญญาอันนั้นได้ จึงไม่สามารถเกิดขึ้น
ขัดขวางในอารมณ์ของปัญญาในภังคณณนั้นได้แล้ว
เพราะปัญญาในภังคณณนั้นได้เข้าถึงวิสุทธิแล้ว

ถ้ากิเลสเกิดขึ้นไม่ได้ในที่นั้น อาศัยไม่ได้ในที่นั้นแล้ว ปัญญานั้นจึงเรียกว่าวิสุทธิเข้าถึงวิสุทธิเข้าถึงปฏิบัติญาณ-
ทัสสนวิสุทธินะคะ เป็นข้อปฏิบัติที่บริสุทธิ์นะคะ
ซึ่งเวลานั้นนะ หมดจจากตัณหาและทณฐิแล้ว ตัณหาและ
ทณฐิไม่อาศัยแล้ว ดังความในพระบาลีมหาสติปญฺฐานว่า

อนิสฺสํโถ จ วิหฺรติ ซึ่งแปลว่า ตัณหาและทณฐิ
ไม่อาศัยแล้ว อันนี้ หมายถึงปัญญาในที่นั้น ปราศจาก
เครื่องขัดขวางแล้ว ฉะนั้น จึงไม่เป็นการยากอะไร ในการ
ที่ปัญญาในภังคญาณนั้น จะเจริญต่อไปให้เข้าถึงภยญาณนั้น
ก็เพราะเหตุว่า ปัญญาในภังคญาณนั้น ได้พิจารณาเห็น
ความแตกดับของสังขารทั้งหลาย ที่ตนพิจารณาอยู่นั้น
โดยชัดเจนและมากมายอยู่เสมอเช่นนั้นแล้ว ปัญญา
ที่อาศัยเห็นความดับเป็นอารมณ์อยู่นั้นเอง ปัญญานั้น
ก็จะหาใช่จะรับแต่เพียงเห็นแต่ความแตกทำลายของ
สังขารเท่านั้นไม่ หาใช่เห็นความจริงเพียงแค่นั้นนะคะ
ความรู้สึกในที่นั้นหรือความรู้สึกแตกทำลาย ก็ยังได้
ทำลายความยินดีในสังขารทั้งหลาย ที่เป็นไปในภพต่างๆ
ก็ตั้งอยู่ในความแตกสลาย และทำลายความยินดีในขันธ
ทั้งหลาย ที่เข้าใจว่า เป็นของเที่ยง เป็นของที่น่ายินดี น่ารัก
ดังกับมิตรที่ดี หรือเป็นไปเพื่อเกื้อกูลประโยชน์แก่ตนนั้น

ไม่มีเพราะการที่เข้าเห็นความดับนั้น ไม่ใช่จะเห็นโทษ หรือเห็นภัยแต่เพียงความดับเท่านั้น ที่แรกก็เห็นอย่างนั้นจริง แต่เมื่อพิจารณาไป ท่านก็รู้โทษ เพราะเห็นโทษของสังขารทั้งหลายที่แตกทำลายไปนี้เอง เข้าไปรู้โทษในความเกิดขึ้นของสังขาร ว่าสังขารทั้งหลายที่ต้องแตกทำลายนะ มาจากไหน อะไรเป็นเหตุ ท่านก็รู้ว่าความเกิดนี้แหละ เป็นเหตุ ถ้าไม่มีความเกิดแล้ว ความแตกทำลายของสังขารก็จะไม่มี เพราะฉะนั้น ความแตกความทำลายของสังขารนี้แหละ เป็นของไม่เที่ยง ไม่แน่นอน ไม่น่ายินดี ความเห็นอย่างนี้แหละ ท่านก็หยั่งลงไปถึงเหตุด้วยว่า การที่ต้องแตกทำลายนี้ มาจากไหน เพราะมาจากความเกิดนั่นเอง ท่านก็ไม่ใช่เห็นแต่เพียงเฉพาะแตกทำลายอย่างเดียวละ ปัญญานั้นก็จะเอื้อมไปถึงเหตุที่จะต้องแตกทำลายด้วย และเห็นโทษของเหตุนั้นด้วยเหมือนกับพิจารณาทุกข์ แล้วก็จะรู้ว่า ทุกข์มาจากไหน มาจากตัณหา ก็ไปเห็นโทษของตัณหาด้วยที่ทำให้เกิดทุกข์ ก็อย่างเดียวกัน เพราะว่า ทุกอย่างก็ต้องมีเหตุผลทั้งนั้นนะคะ เป็นความเห็นที่เป็นไปในสังสารทุกข์นั้นนะ ที่เป็นไปในภพต่างๆ นั้น ก็รู้สึกได้ว่า ไม่ใช่เป็นความสุขเป็นความรู้สึกละอย่างนั้น ถึงแม้จะตั้งอยู่ในภพต่างๆ นั้นก็ยังต้องถูกทำลาย

ลงไปนะคะ ที่เห็นว่า ความสุขในภพต่างๆ นั้น มีอยู่เช่น เราเข้าใจว่า นรกนี่นะ เป็นทุกข์ มนุษย์เป็นสุข แต่สวรรค์ ก็ยังเป็นสุขกว่า บางท่านก็เห็นว่า สวรรค์ก็ยังสู้พรหมไม่ได้ ที่ตั้งอยู่ในภพภูมิของพรหมนั่นนะ เป็นสุขกว่าในสวรรค์ ในรูปพรหมก็ยังเป็นสุขกว่ารูปพรหม เข้าใจอย่างนี้แล้ว จึงทำความเพียรเพื่อเป็นอยู่อย่างนั้น ทำความเพียรเป็น เหตุเพื่อให้ได้รับผลอย่างนั้น เพราะเห็นเป็นความสุข เห็นเป็นความดี น่ายินดีในภพต่างๆ นั้น สำหรับผู้ที่ยัง ไม่เกิดวิปัสสนาเข้าไปเห็นความจริงนะคะ

สำหรับผู้เข้าถึงวิปัสสนาเพียงภังคญาณเท่านั้นนะคะ ความรู้สึกความยินดี ในภพต่างๆ นั้นก็ถูกทำลาย การเห็น ว่าดี เห็นว่าเป็นสุขในภพต่างๆ ใน ๓๑ ภูมินี้แหละ หรือ ๒๗ ภูมิ (เว้นอบายภูมิ) ตั้งแต่มนุษย์ขึ้นไป ก็เห็นว่า ยังเป็นความสุขอยู่ ยังปรารถนาอยู่ คือความรู้สึก อย่างนั้นนะ ก็ถูกทำลายลงไปพร้อมกับปัญญาที่เห็นความ ทำลายของสังขารทั้งหลายในภังคญาณนั่นเอง ปัญญา ที่เห็นโทษในสุขคือ วิปัสสนีแหละเกิดขึ้น ความเข้าใจ อย่างนี้แหละ พอเข้าไปเห็นสังขารดับไป ทำลายไป ความ เข้าใจอันนั้นแหละ ก็ดับไปตามสังขารนั้นด้วย พอเห็น ความดับของสังขารแล้ว ความเข้าใจว่าเที่ยง ความเข้าใจว่า

เป็นสุข ก็สลายไป ดับไปพร้อมกับการเห็นความดับของ
สังขารในภังคญาณนั้นด้วย

เมื่อความรู้ดังกล่าวได้ถูกทำลายไปในภังคญาณ
นั้นแล้ว ความรู้สึกที่ตรงกันข้ามที่เห็นว่าสังขารทั้งหลาย
เหล่านั้นเป็นภัยน่ากลัว เห็นว่าเป็นภัย เพราะนำมาซึ่งภัย
หรือนำเข้าหาภัย คือ ความทำลายนั่นเอง ก็เมื่อเห็นว่า
สังขารทั้งหลาย ไม่เป็นที่น่ายินดี ไม่มีสาระ เป็นไปเพื่อทุกข์
คือ ต้องแตกทำลาย คล้ายๆ ว่า จะต้องถูกบีบคั้นให้แตก
ให้ทำลายไปเหมือนกัน เมื่อเห็นอย่างนี้แล้ว ท่านก็รู้สึก
น่ากลัว ความรู้สึกน่ากลัวในภณญาณนั้น เพราะว่าได้
อารมณ์มาจากภังคญาณนั่นเอง ได้มาจากเห็นความดับ
มากมายอยู่เสมอนั้นแหละ ก็รู้สึกน่ากลัว ความรู้สึกนี้จะ
เกิดขึ้นอีกอย่างหนึ่งเพราะอาศัยปัจจัยอันนั้นมาคือ รู้สึกว่า
น่ากลัว เพราะนำมาซึ่งภัย หรือนำเข้าไปหาภัย คือ ความ
ทำลายนั่นเอง อุปมาเหมือนสังขารทั้งหลายนั้น ประดุจ
เสือโคร่ง หรือจระเข้ คือว่า เป็นภัยทั้งนั้น สังขารทั้งหลาย
นั้น ท่านเห็นเหมือนเสือโคร่ง หรือจระเข้ หรือยักษ์จิน
ที่คอยทำร้ายชีวิตให้สิ้นไปอยู่เสมอ สัตว์พวกนี้ล่ะ น่ากลัว
น่ากลัวอย่างไร น่ากลัวว่า มันจะต้องทำให้เราตายใช่ไหม
สัตว์อันใดที่ไม่ทำให้เราตายเราก็ไม่กลัว แต่ว่าสัตว์พวกนี้ล่ะ

ต้องทำลายชีวิต เพราะฉะนั้น จึงน่ากลัว ที่ท่านเห็นสังขาร
เหมือนกับสัตว์พวกนี้ เพราะอะไร ทำให้แตกให้ทำลายอยู่
เรื่อยเชียว นี่แหละ เห็นเหมือนอย่างนั้นนะคะ ทำลายชีวิต
ให้สิ้นไปอยู่เสมอ คือตัวสังขารนี่แหละ ไม่ใช่ว่าเสือจะมา
ทำลายชีวิตเรานะ ไม่เห็นว่าสังขารมันทำลายอยู่เสมอ
มันแตกอยู่เสมอ เราก็ไม่เห็น นอกจากจะไปเห็นเสือ
เห็นจระเข้ เห็นงู ก็ถึงจะรู้ว่า เออ! สัตว์พวกนี้นะ
มันจะทำให้เราตาย มันจะทำสังขารของเราฉิบหายไปนี่
นานๆ จะเห็นสักที อย่างนี้ใช่ไหม นั่นแหละ ถึงจะน่ากลัว
แต่ท่านนะ เห็นอยู่เสมอ ไม่ต้องมีเสือ มีจระเข้ ท่านก็เห็นว่า
สังขารทั้งหลาย มันแตกทำลาย ท่านจึงอุปมาว่า สังขาร
เป็นภัยเหมือนเสือ จระเข้ ยักษ์ที่จะมากอยกินคน
ทำลายชีวิตให้สิ้นไปอยู่เสมอ ขึ้นชื่อว่า เบญจจันท์นั้น
จะไม่มีโทษ ไม่มีทุกข์ หรือไม่ฆ่า ไม่ฟันนั้น ไม่มีเลย
มีแต่จะทำให้แตกทำลายในที่สุดคล้ายๆ กับผู้ร้าย ที่คอย
จะฆ่าฟันอยู่เรื่อย ท่านจึงอุปมาว่าเบญจจันท์เหมือนกับ
เพชรฆาต ผู้ใดได้แล้วซึ่งเบญจจันท์ ผู้นั้นก็เข้าถึงแล้ว
ซึ่งเพชรฆาตนั้น เหมือนกำลังเงือดดาบอยู่แล้ว จะลงดาบ
เมื่อไร ตายเมื่อนั้น คอยเงือด คอยจะฟันอยู่เรื่อย เงือดดาบ
จะฟันอยู่แล้ว แต่จะลงดาบเมื่อไรเท่านั้น แต่ต้องลงแน่
ยังงี้ก็ต้องตายแน่ ต้องดับแน่

โดยเหตุนี้บัณฑิตทั้งหลายท่านจึงไม่พยายามประกอบ
ไว้ด้วยความประมาท เพราะเห็นว่า ชั้นของท่านที่ตั้งอยู่
ในเวลานี้ ก็เท่ากับที่ตั้งอยู่ในระหว่างที่เพชรฆาตเงื้อมดาบ
อยู่แล้ว อยู่ในระหว่างที่ยังไม่ลงดาบเท่านั้น นี่คูชิ ผิดกัน
ตั้งเท่าไร ของเรานี้ ห้าสิบปี หกสิบปี ก็ยังไม่ตายเลย
คอยนึกอยู่อย่างนั้นเรื่อยไป เรื่องตายไม่ต้องนึกกันเลย
ชีวิตสังขารของท่าน เวลาอยู่ในระหว่างที่เพชรฆาต
เงื้อมดาบแล้ว แต่ยังไม่ลงเท่านั้นเอง นี่เห็นไหม แล้ว
อย่างนี้นะ ท่านจะไปยินดีอะไรในระหว่างนั้น คิดคูชิ
แล้วท่านจะไปประมาทได้อย่างไร ไม่ควรประมาทแล้ว
ในระหว่างนั้น มันแน่นอนแล้วที่จะต้องตาย เบญจจันทร์
ก็แน่นอนแล้วที่จะต้องดับ อยู่ในระหว่างที่จะลงดาบ
เท่านั้น จึงไม่ควรที่จะประกอบความประมาทในระหว่าง
นั้น ท่านเห็นว่า ควรแท้ที่จะอยู่ในความไม่ประมาท
ระหว่างที่มีชีวิตอยู่นั้น

แต่สำหรับพวกเราทั้งหลาย ที่ยังมีชีวิตอยู่ในเวลานี้
ก็เท่ากับอยู่ในระหว่างที่เพชรฆาตเงื้อมดาบแล้วนั่นเอง
แต่ยังไม่ลงดาบเท่านั้น นี่นะพวกเรานี้แหละ ที่นั่งกันอยู่นี้นะ
เขายังไม่ลงดาบหรอก แต่ว่าเขาเงื้อมแล้วละ เขายังไม่ได้ฟัน
เท่านั้นเองนะ แต่ทำไมเล่า เราจึงไม่มีความรู้สึกอย่างนั้น
ทำไมไม่มีความรู้สึก เหมือนอย่างท่านผู้ปฏิบัติวิปัสสนา

เข้าไปเห็น ก็เพราะว่า เรายังไม่เข้าไปถึงเหตุที่จะให้เกิดผล
เช่นนั้น นึกเอาที่ไม่ได้นะ เอ้า ลองนึกดู อ้อ! เวลาที่เรายังอยู่
ในระหว่างเพชฌฆาตเงื้อมดาบ เอ้า นึกเถอะ นึกไปมัน
ก็ไม่ตื่นรน มันก็ไม่แปลกอะไรกับที่ยังไม่นึก เพราะเรายัง
ไม่เข้าถึงเหตุ ที่จะให้เกิดผลเช่นนั้น ที่เพียรประกอบไว้เพื่อ
ความไม่ประมาท ไม่ประจบด้วยความประมาทเพราะ
เห็นว่า ชนชั้นของท่านที่ตั้งอยู่ในเวลานี้ ก็เท่ากับเพชฌฆาต
เงื้อมดาบอยู่แล้ว อยู่ในระหว่างที่ยังไม่ลงดาบเท่านั้น
นี่เห็นไหมผิดกันไหมกับเรา เวลาในชีวิตของท่านอยู่ใน
ระหว่างที่เพชฌฆาตเงื้อมดาบแล้วเท่านั้นเอง แล้วอย่างนี้จะ
ท่านจะไปยินดีอะไรระหว่างนั้น แล้วท่านจะประมาท
ได้อย่างไร ไม่ควรที่จะประมาทแล้วในระหว่างนั้น ไซ้ไหมคะ
มันแน่นอนแล้ว ที่จะต้องตายนะเบญจจันทร์ก็แน่นอนแล้ว
ที่จะต้องดับ จึงไม่ควรที่จะประจบความประมาทใน
ระหว่างนั้น ท่านเห็นว่าควรแท้ที่จะอยู่ในความไม่ประมาท
ในระหว่างที่มีชีวิตอยู่นั้น แต่สำหรับพวกเราเล่า ความจริง
แล้วพวกเราทั้งหลายในเวลานี้ ที่มีชีวิตอยู่ก็เท่ากับอยู่
ในระหว่างที่เพชฌฆาตเงื้อมดาบแล้วนั่นเอง แต่ยังไม่ลงดาบ
เท่านั้น แต่ทำไมเล่า เราจึงไม่มีความรู้สึกลักษณะ
ก็เพราะว่า เรายังไม่เข้าถึงเหตุที่จะทำให้เกิดผลเช่นนั้น

เพราะความรู้อย่างนั้น จะต้องได้มาจากเหตุ คือ วิปัสสนาปัญญา คือ ปัญญาที่จะเข้าถึงภยญาณ ซึ่งเป็นวิปัสสนาญาณขั้นที่ ๕ เรายังไม่เข้าถึงอย่างนั้น ความรู้สึกอย่างท่าน จึงไม่มีความรู้สึกอย่างนี้แหละ จะมีกิเลสหรือไม่มีกิเลส ก็อยู่ที่ความรู้สึกของเรา ญาณขั้นที่ ๕ ซึ่งเป็นปัญญาที่เกิดขึ้นจากภวนาปัญญา ไม่ใช่จินตามยปัญญาคือคิดเอาณะคะ หรือไม่ใช่ฟังแล้วก็รู้เข้าใจ ไม่ใช่เพียงแค่นั้น ความรู้อย่างที่ว่านี้ มิได้มาจากสุตมยปัญญา คือ ความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากการฟัง และปัญญาที่เกิดขึ้นจากการคิดเอา นึกเอาเองนั้นไม่ได้ หรือจะเกิดขึ้นจากการประสิทธิประสาทของใครก็ได้ทั้งนั้น จะเกิดขึ้นตามเหตุตามผลเท่านั้น และเหตุผลนั้นก็จะต้องเกิดขึ้นตามลำดับเหมือนกัน จะเกิดโดยสืบสนข้ามเหตุข้ามผลกันก็ไม่ได้ ฉะนั้น พวกที่ยังไม่เข้าถึงเหตุนั้น ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากเหตุนั้น จึงยังไม่มีเพราะการเป็นพระอริยบุคคลนั้น จะเป็นด้วยการคิดเอา นึกเอาไม่ได้ ถ้าเป็นไปได้ เราจะต้องไปทำวิปัสสนากันทำไม ถ้าหากจะตั้งคำถามว่า ทำไมเราจะคิดนึกเอาเองไม่ได้หรือ ก็ขอตอบว่าได้ แต่ว่าเป็นจริงๆ ไม่ได้ อุปมาเหมือนเราหิวข้าว แต่ยังไม่มียาอาหารที่จะกิน แต่เราก็ตัดกินเอาเอง แล้วความหิวนั้นแหละจะหายไป

ได้หรือ หรือว่า เราคิดให้มันหาย ความหิวนั้นก็จะหายไป ตามความคิดของเราได้หรือ ก็คงจะเป็นไปไม่ได้ เป็นแน่ เพราะตามธรรมชาติของเหตุผลนั้น เมื่อความหิวเกิดขึ้นแล้ว ก็ต้องการกำจัดความหิวนั้นให้หมดไป ก็จะต้องให้ความ อิ่มเกิดขึ้นก่อนใช่ไหม เมื่อความอิ่มเกิดขึ้นแล้ว ความอื่มนั้นเอง ก็จะกำจัดความหิวโหยให้หมดไปนี่ตามธรรมชาติของ เหตุผลนะคะ แต่เหตุที่จะให้ความอิ่มเกิดขึ้นนั้น มิใช่ จะเกิดขึ้นด้วยคิดอื่มนเองนั้นไม่ได้ เพราะความอื่มนั้น จะต้องเกิดจากเหตุที่เรากินอาหารเข้าไป แล้วอาหาร นั้นแหละ จะเป็นเหตุให้เกิดความอิ่มขึ้น ไม่ใช่คิดอื่มน เอาได้ ก็เมื่อความอิ่มเกิดขึ้นแล้ว ความอื่มนั้นแหละ จึงจะ กำจัดความหิวนั้นให้หมดไปได้ มิใช่จะหมดไปได้ด้วย การคิดเอา นึกเอาเอง เพราะธรรมทั้งหลายนั้นก็ต้องเกิด ตามเหตุ ตามปัจจัยของตนๆ

ฉะนั้น พวกเราที่เป็นนักศึกษาในพุทธศาสนานี้ ก็ควรจะศึกษาเอาไปทำอะไรกัน จุดมุ่งหมายในการศึกษา ก็เพื่อให้รู้ในเหตุผลที่ถูกต้องเท่านั้น คือจะให้เราเห็นว่าเหตุ อย่างนั้น จะต้องให้เกิดผลอย่างนั้น แล้วให้ผลอย่างนั้น จะต้องมาจากเหตุอย่างนั้น เมื่อเข้าใจถูกต้องแล้ว ทีนี้เราจะ ต้องการผลอย่างไหนละ เราก็จะต้องกระทำเหตุแห่งผลนั้น

ให้เกิดขึ้น เราต้องการพันทุกข์ ต้องการท้าวปีศาจ
แต่ว่า ไปทำสมณะ จะได้ไหม? ไม่ได้! อยากจะไปนิพพาน
ต้องพร้อมด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ใช่มั้ยคะ? บางพวก
ก็ถือศีลอย่างเดียว ก็คิดว่าไปนิพพานได้ บางที
ก็ทำสมาธิอย่างเดียว ทำไปๆ แล้ว มันก็เกิดปัญญาโผล่ขึ้น
มาเอง คล้ายๆ กับว่า จะปลุกมะม่วงอย่างเดียว แล้วพอ
ออกลูก ก็จะกลายเป็นทุเรียนขึ้นมาเอง ซึ่งเหตุผลนะ
ไม่ตรงกันใช่มั้ยคะ เมื่อสร้างเหตุไม่ตรง ผลนั้นก็เกิดไม่ได้
ไม่ตรงกับผลที่เราต้องการ ถ้าไม่เข้าใจในเหตุผลที่ถูกต้อง
แล้ว ก็คงจะไม่มีหวังเลย ที่จะทำได้

โดยเหตุผลดังนี้แหละ พวกเราทั้งหลายจึงมี
การศึกษา ถึงแม้ว่า พวกที่เป็นพระอรหันต์ที่เป็นสาวก
ของพระพุทธเจ้านั้น ก็ไม่มีใครที่จะรู้ธรรมหรือสำเร็จ
โดยไม่ต้องศึกษานั้น ไม่มีเลย นอกจากพระพุทธเจ้าแล้ว
จะต้องมีการศึกษาทั้งนั้น จะมากหรือน้อยเท่านั้น บางองค์
ก็ศึกษามาก จึงจะเข้าใจ บางองค์ก็ศึกษาแต่น้อย แล้วแต่
ปัญญาบารมี แต่ก็ต้องมีทุกองค์ แต่ขอให้เข้าใจไว้
อีกข้อหนึ่งด้วยว่า ความสำเร็จนั้น ไม่ใช่ปริยัติ แต่เพียง
อย่างเดียวเท่านั้น แต่ก็ต้องปริยัติเป็นเหตุ เพราะใน
พุทธศาสนานี้ จะมีแต่เพียงรู้อย่างเดียวไม่ได้ กิจที่สมบูรณ์

ในพุทธศาสนา จะมีแต่เพียงกิจรู้อย่างเดียวไม่ได้ จะต้องมีให้ครบทั้ง ๔ อย่าง คือ :-

๑. จะต้องมิจิรู้

๒. จะต้องมิจิละ

๓. จะต้องมิจิทำให้แจ้ง

๔. จะต้องมิจิที่จะเจริญให้เกิดขึ้น

เพราะฉะนั้น จะต้องสมบูรณ์ด้วยกิจ ๔ อย่างถึงเข้าใจคินะคะ ถ้าจะเข้าถึงพระอริยะได้ ก็จะต้องทำกิจให้ครบ ๔ อย่างนี้ ถ้ายังไม่ครบก็เป็นพระอริยะไม่ได้ แต่ในกิจทั้ง ๔ นี้ จะสำเร็จสมบูรณ์ได้นั้นก็อยู่ในฐานะ ๒ ประการ กิจทั้ง ๔ นี้จะ ก็ประกอบด้วยฐานะ ๒ ประการ คือ คันถฐานะและวิปัสสนาฐานะ ๒ อย่างนี้เท่านั้น เดียวนี้ก็ลำบากนะคะ ฐานะอย่างนี้ไม่ค่อยมีมีแต่คนละอย่าง ๒ อย่าง คือ คนนั้นก็เอาไปอย่าง คนนี้ก็เอาไปอย่าง ถ้าฐานะทั้ง ๒ นี้ไม่มี หรือแม้จะมีแต่ไม่สมบูรณ์ หรือขาดอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ไม่มีหวังที่จะพบพระรัตนตรัยได้เลย ถ้ายังไม่ได้พบพระรัตนตรัยอันแท้จริง เพราะพระพุทธานุสาสนาจะอยู่ได้ก็ด้วยฐานะทั้ง ๒ นี้ ยังมีอยู่ถ้าไม่มีแม้แต่อันใดอันหนึ่ง พระพุทธานุสาสนาก็ต้องหมดไปเช่นเดียวกัน มีไม่ได้เหมือนกัน เราจะมีแต่ศึกษาอย่างเดียวนะ

ในเวลานี้ที่จะเข้าถึงพระพุทธศาสนาได้ต้องมีวิปัสสนาธุระ ด้วยนะคะ หรือมีวิปัสสนาธุระอย่างเดียวก็ยากนักที่จะทำได้ถูก แต่เข้าใจเอาเองว่า ทำวิปัสสนาก็ได้ แต่จะถูกต้องตามวิปัสสนาของท่านหรือไม่ ต้องมีคัมภีร์ ต้องมีการศึกษาด้วย

ฉะนั้น พวกเราที่ได้พยายามศึกษาเล่าเรียนกันอยู่ในเวลานี้ ก็ชื่อว่า ได้ทำกิจในพระพุทธศาสนาไว้อย่างหนึ่งแล้ว ซึ่งได้แก่ คัมภีร์ ที่เรากำลังศึกษากันอยู่นี้นะคะ ชื่อว่า เราตั้งอยู่ในธุระของพระพุทธศาสนา คือคัมภีร์ หรือการศึกษาเล่าเรียนในพุทธวจนะ ตามที่ได้แสดงไว้ในพระไตรปิฎกนั้น ให้ถูกต้องด้วยเหตุผล และในเวลานี้ก็กำลังศึกษากันอยู่ ถึงเรื่องของวิปัสสนา แต่ยังไม่ใช่วิปัสสนาธุระ เพียงแต่ศึกษาอยู่ว่า วิปัสสนาธุระนั้นจะอย่างไร? ยังไม่ใช่วิปัสสนาธุระ เพราะยังไม่ได้ทำวิปัสสนา ถ้างมื่อเจริญวิปัสสนาเมื่อไร เมื่อนั้น จึงเรียกว่าวิปัสสนาธุระได้ แปลว่า ได้ทำงานแล้ว ได้ทำธุระในเรื่องของวิปัสสนานี้แล้ว เวลานี้ยังอยู่ในคัมภีร์ คือศึกษา แต่ว่าศึกษาเรื่องวิปัสสนาธุระเพื่อจะให้เรา รู้ว่า วิปัสสนาธุระนั้น จะต้องทำอย่างไร และเมื่อทำไปแล้ว จะต้องรู้อย่างไร จึงจะถูก เราศึกษากันอยู่เพียงขั้นนี้นะคะ และเวลานี้ก็ได้

ศึกษากันมาถึงวิปัสสนาขั้นที่ ๖ คือ ภยญาณ ซึ่งเป็นปัญญาที่เห็นความจริง ในสังขตธรรมทั้งหลายว่าเป็นภัย ความรู้สึกอย่างนี้ ก็เป็นผลที่ได้จากภังคญาณ คือ เห็นความแตก ความทำลายนั่นเอง ที่เข้าไปพิจารณาเห็น ความดับของสังขารในภังคญาณนั่นเอง แล้วต่อไปนี้ก็จะได้ศึกษากันต่อไป เพื่อจะได้เข้าใจว่า ภยญาณนั้นจะเป็นปัจจัยให้เข้าถึงวิปัสสนาขั้นที่ ๗ ที่ชื่อว่าอาทีนวญาณต่อไป แต่ที่จริง อาทีนวญาณที่ ๗ จะเกิดขึ้นอย่างไรมัน ก็คงจะ ไม่เป็นความยากอะไรที่จะเข้าใจเหตุผลของอาทีนวญาณนี้ ถ้าหากว่า ท่านไม่ลืมนึกว่าภยญาณ ซึ่งเป็นวิปัสสนาญาณ ขั้นที่ ๖ นั้นนะ เห็นสังขาร คือ นามรูปทั้งหลายเป็นภย ญาณที่ ๖ เห็นว่า เป็นภัยแล้วก็เป็นธรรมดาอยู่เอง ที่จะต้องเห็นว่า เป็นโทษ ในอาทีนวญาณ ซึ่งเป็นญาณที่ ๗ ต่อจากภยญาณ นี่เป็นธรรมดาของกิจ ของเหตุผล ของความรู้ ของปัญญา จะต้องเดินไปตามนี้ เมื่อเข้าไปเห็น ความแตกทำลายเป็นภัยอยู่แล้ว ความรู้สึกว่า สังขารเป็น คุณจะเกิดขึ้นไม่ได้ในทันที เมื่อความเป็นคุณเกิดขึ้นไม่ได้ แล้วจะเกิดอะไร ก็ต้องเห็นเป็นโทษ ไข้ไหมคะ อันนี้ก็เป็น กฎธรรมดาของเหตุผลนั่นเอง ที่จะต้องให้มีความรู้สึก เป็นไปตามนั้น เพราะผลทั้งหลาย ก็ย่อมไหลไปตามเหตุ เพราะเมื่อเหตุ มีความรู้สึกว่าเป็นภัยแล้ว ความรู้สึก

ที่เกิดจากเหตุ นั้น ก็ต้องรู้สึกว่าเป็นโทษ ตามเหตุ นั้น จะทำให้เห็นว่า เป็นคุณในสิ่งที่ เป็นภัยนะ ไม่ได้ อยู่เอง ไขใหม่ เพราะผลทั้ง หลาย นั้น ก็ต้องไหลไปตามเหตุ ของ ตนๆ นั้น เป็นกฎธรรมดา

ฉะนั้น การศึกษาของเรา ข้อสำคัญก็มีอยู่เพียงว่า ให้เข้าใจนำเอาเหตุผล นั้น มาติดต่อกันให้ถูกต้องเท่านั้น แต่ ก็ควรจะเข้าใจไว้ อีกข้อหนึ่งว่า เหตุผลมีอยู่ ๒ ประการ คือเหตุผล นั้น มีอยู่แล้ว เกิดอยู่แล้ว ตามกฎธรรมดา ซึ่งธรรมดาที่เรา มีกันอยู่อย่างนี้ นะ ของปुरुชนก็มีทุกอย่าง ในร่างกายเรา นี้ หรืออวัยวะต่างๆ นี้ ก็เป็นกฎธรรมดา มีเหตุผลทั้งนั้น ทุกอย่าง แต่ว่าเมื่อเราได้พบแล้ว หรือ มีอยู่กับเราแล้ว เราไม่สามารถจะรู้เข้าไปถึงเหตุผลของ สิ่งนั้นๆ เท่านั้นเอง อันนี้ เรามีหน้าที่จะต้องเข้าไปกำหนด ความจริงของเหตุผลนั้นๆ ให้ถูกต้องตามความจริงของเขา เท่านั้น อันนี้ ก็เป็นประการหนึ่ง คือว่า เราไม่ต้องทำอะไร เมื่อสิ่งใดปรากฏขึ้นแล้วแก่เรา อันนั้นเราก็มีหน้าที่กำหนด รู้เหตุผลตามความเป็นจริงของเขา ไม่ต้องไปสร้าง ไม่ต้องไปทำอะไรขึ้น

ส่วนเหตุผลอีกประการหนึ่ง ไม่ใช่มีอยู่เองแล้วนะคะ ยังไม่มีอยู่ หรือยังไม่เกิดขึ้น เช่น เหตุผลในวิปัสสนาญาณ นั้น เหตุผลอย่างนี้ จะต้องเกิดจากภาวนาเราจะต้องประกอบ

กรณียกเสียก่อน แล้วจึงมีขึ้นได้ เหตุผลอย่างนี้ต้องเจริญ
ให้เกิดขึ้น เช่นอย่างว่า เรายังไม่มีวิปัสสนานะ วิปัสสนา
ขั้นต้นเป็นเหตุ วิปัสสนาญาณขั้นที่ ๒ เป็นผล ไข่มุข
ขั้นที่ ๔ เป็นเหตุ ขั้นที่ ๕ เป็นผล ขั้นที่ ๕ เป็นเหตุ ขั้นที่ ๖
เป็นผล ขั้นที่ ๖ เป็นเหตุ ขั้นที่ ๗ เป็นผล เหมือน
ปฏิจกสมุปปาท เป็นเหตุ เป็นผล แล้วก็เหตุ เป็นผล
ติดต่อเนื่องกัน แต่ที่นี้เราจะนำเอาเหตุผลของวิปัสสนา
มาให้ติดต่อกันนะ ไม่ได้เพราะว่า เรายังไม่ได้เกิดวิปัสสนา
เรายังไม่ได้เจริญวิปัสสนา

ฉะนั้น เหตุที่เกิดจากวิปัสสนานะ เราจะไปเอามา
จากไหน อันนี้ก็ไม่ได้เหมือนกันนะคะ เหตุผลบางอย่าง
มีอยู่แล้ว แต่ว่าเหตุผลบางอย่างต้องทำให้เกิดขึ้น ถึงจะมี
เราจะต้องประกอบให้เกิดขึ้นเสียก่อน แล้วจะมีขึ้นได้
เหตุอย่างนี้ จะต้องประกอบให้เกิดขึ้น แต่ก็ขอให้เข้าใจ
ในเหตุของการกระทำนั้นให้ถูกต้อง ยังไม่เกิดก็จริง แต่ให้
รู้ว่าทำอะไร ผลนั้น จึงจะเกิดขึ้นได้ ขอให้ศึกษาแต่เพียงว่า
จะอย่างไร ผลนั้น จึงจะเกิดขึ้นได้ ประกอบเหตุอย่างไร
มนสิการอย่างไร กำหนดอย่างไร เอาอะไรมาทำ วัตถุอะไร
ถูกทำ ต้องประกอบพร้อมเข้าใจดีแล้ว ถึงมือทำ ถึงจะ
เกิดเหตุ นั้น เราถึงจะมีเหตุ นั้น ใช้ได้ นะคะ มิฉะนั้น ผลนั้น
ก็เกิดขึ้นไม่ได้

ก็เมื่อเราได้กระทำให้อุณหภูมิต้องสมบูรณ์ด้วย เหตุของ
วิปัสสนาและวิปัสสนานั้นก็จะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลในขั้นต้น
และผลในขั้นต้นนั้น คือนามรูปปริจเฉทญาณ นี่คือ
วิปัสสนาขั้นต้น ที่เกิดขึ้นจากการที่เราประกอบกิจ เข้าใจ
เหตุผลนั้นโดยสมบูรณ์แล้ว นี่แหละ อันนี้ถึงจะเกิดเป็นผล
ขึ้นมาและเมื่ออันนี้ เกิดเป็นผลแล้ว ก็จะเป็นเหตุให้เกิดผล
ต่อไป

เมื่อเราได้วิปัสสนา คือนามรูปปริจเฉทญาณที่
ถูกต้องแล้ว นามรูปปริจเฉทญาณนั่นเอง ก็จะเป็นเหตุ
ให้เกิดผล คือวิปัสสนาขั้นต่อไป มีปัจจัยปริคคหญาณ
เป็นต้น และก็ต้องเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันตามลำดับ
ไป จนถึงธรรมที่สุดของเหตุผลนั้น คือพระนิพพาน เมื่อถึง
พระนิพพานแล้ว แปลว่า ธรรมที่สุดของเหตุผลนั้น เหตุผล
ที่จะต้องเข้าไปสิ้นสุดอยู่ที่พระนิพพาน คือพระนิพพานนั้น
ก็เหตุ คือวิปัสสนานี้ ก็ต้องเป็นเหตุที่จะต้องให้เกิดขึ้น
เสียก่อน แล้วเราจึงมีเหตุอันนั้นเอามาใช้เป็นประโยชน์ให้
เกิดผลตามที่เราหวังนั้นได้

ที่อธิบายมาอย่างนี้ ก็เพื่อที่จะให้เข้าใจ โดยแน่นอนว่า
สิ่งหรือผลที่เราต้องการนั้น ความสำคัญในขั้นแรก ก็อยู่
ตรงว่า จะต้องให้รู้ ให้เข้าใจให้อุณหภูมิเสียก่อนว่าอะไร และ
ทำอย่างไร นี่แหละอันนี้เป็นความสำคัญขั้นแรกที่สุด

ของเราก่อนที่จะลงมือทำอะไรทุกอย่าง ที่ต้องการผลที่เกิดจากการกระทำนั้นให้ถูกต้อง เพราะเมื่อเข้าใจและกระทำเหตุนั้นได้ถูกต้องแล้ว ผลทั้งหลายนั้นไม่ต้องคำนึง เพราะผลเหล่านั้นก็ต้องไหลไปตามเหตุนั่นเอง

อุปมาเหมือนกับเราจับไฟ ถึงไม่ยากลร้อน ก็ต้องร้อนเอง เพราะความร้อนนั้นเป็นผลที่เกิดขึ้นจากเหตุ ไม่ใช่เกิดด้วยความต้องการของเรา ถ้าเราไม่ถูกไฟ ไม่มีไฟ ถึงจะต้องการความร้อนก็ไม่ได้ เราก็ไม่ได้ผลอย่างนั้น ไม่ใช่เกิดจากความต้องการของเรา

ก็เมื่อได้พูดมาถึงตรงนี้แล้ว ก็อยากจะถามว่า เมื่อรู้เหตุผลดังนี้แล้ว จะได้รับประโยชน์อะไร

ขออธิบายว่า ได้ประโยชน์มากที่สุด ได้อย่างไร ? คือเราก็จะจำกัดความต้องการของเราให้พอดีเท่ากับเหตุ นั่นคือว่าความต้องการของเรา ถึงแม้จะไปทำวิปัสสนา มันก็จะเกินจากเหตุจากผลนั้นเสมอเลย เหตุผลยังไม่ควรจะได้ถึงแก่นั้น ควรจะยังไม่รู้เท่านั้น แต่ว่าความต้องการนั้นมันต้องการล่วงหน้าแล้ว เช่นอย่างว่า เรานะ เวลานี้ได้แก่นามรูปปริจเฉทญาณเท่านั้น หรือนามรูปปริจเฉทญาณที่เป็นเหตุให้เกิดอุทยัพพญาณก็ยังไม่ได้ แต่ว่า ระหว่างเวลา ที่ทำเพื่อจะให้เกิดนามรูปปริจเฉทญาณนะ มันไม่เกิดเพียง

แค่นั้น กำลังกำหนดนี่นะ มันก้าวไปถึงอุทัพพญาณ
เมื่อไรจะเห็นเกิด – ดับ เมื่อไรจะเห็นพระนิพพาน เมื่อไร
จะถึงสังขารเบกขญาณ จิตใจมันล่องหนไปอย่างนี้เสมอ
เมื่อเรารู้ว่าสิ่งทั้งหลายจะต้องเกิดจากเหตุ เหตุที่จะให้
เข้าถึงอุทัพพญาณนั้นนะ อะไร เหตุอะไรมาจากไหน
อุทัพพญาณนี้มาจากไหน เราได้เหตุนั้นแล้วหรือยัง
เมื่อเรารู้เหตุอย่างนี้แล้วนะกะ เราก็ทำความต้องการนั้นให้
พอดีเท่ากับเหตุนั้น เพราะเหตุว่า ความต้องการของเรานั้น
ถ้าเกินจากเหตุผลที่เรามีอยู่แล้ว ความต้องการนั้นจะเป็น
ที่อาศัยของกิเลสทันที เมื่อกิเลสอาศัยความต้องการนั้น
ได้แล้ว ความต้องการนั้นก็จะเป็นไปตามอารมณ์ของกิเลส
นั่นเอง ก็เมื่อความต้องการนั้นเป็นที่อาศัยของกิเลสแล้ว
ก็เป็นอันว่าเข้าถึงวิสุทธิไม่ได้ ไร้ไหม เพราะอะไร เพราะว่า
กิเลสเข้าอาศัยแล้ว มันก็จะเข้าถึงวิสุทธิได้อย่างไร ท่านจึง
ได้มีวิสุทธิกำกับไว้ด้วยนะกะ การปฏิบัตินี้นะกะ ก็เมื่อ
ความต้องการนั้นเข้าถึงวิสุทธิไม่ได้แล้ว ก็ไม่ได้ชื่อว่า
ผู้นั้นเข้าถึงทางพระนิพพานเพราะข้อปฏิบัติที่จะให้ถึงทาง
พระนิพพานนั้น จะต้องชำระกิเลสให้หมดจดเรื่อย ๆ ไป
เป็นขั้นๆ ตั้งแต่ศีลวิสุทธิเป็นต้นไป ไปจนหมดสิ้นเชิง
อย่างนี้จึงจะถูกต้อง

ทีนี้ เพราะอะไร ถึงจะเข้าวิสุทธิไม่ได้ ใครเป็นคนก็คขวางไว้

ตอบว่า กิเลสนั้นแหละ เป็นตัวก็คขวาง ไม่ให้เข้าถึงวิสุทธิ มันเข้าไปทำให้เศร้าหมอง ไม่บริสุทธิ์

ฉะนั้น ถ้าข้อปฏิบัติใด เป็นที่อาศัยของกิเลสเรื่อยไปแล้ว ข้อปฏิบัตินั้นไม่ใช่ทางแน่นอน

เมื่อไม่ใช่ทางแล้ว ข้อปฏิบัติอันนั้น เรียกว่าอะไร ?

ข้อปฏิบัติอันนั้นก็ต้องตกไปอยู่ในทาง ๒ ทางนั้นแหละ คืออะไร? อตตกิลมถานุโยค ทำตนให้ลำบากโดยเปล่าประโยชน์ และกามสุขัลลิกานุโยค ที่ประกอบตนอยู่ด้วยความสุข เพราะเข้าใจว่าสุขเวทนา ที่เป็นนิจจันั้นแหละ คือนิพพาน ไม่เข้าใจว่า สุขเวทนานี้ เป็นอนิจจความจริง สุขเวทนาจึงเป็นอนิจจ แต่ว่าเขาถือเอาความสุขแค่สุขเวทนานั้นเป็นนิพพาน คือสบายใจเท่านั้นแหละ มีความสุขสบายใจนะละ สุขนั้นแหละ คือนิพพาน ข้อปฏิบัติของทางทั้ง ๒ นี้เป็นทางที่ประกอบไปด้วยกิเลส มันให้เห็นไปว่า ทำอย่างนี้แหละ ถูกกามนิพพานก็มี บางคนก็ว่า นิพพานนี้แหละ คืออาศัยกามคุณเท่านั้นแหละ ให้ได้รับกามคุณเป็นสุขสบายก็แล้วกัน อย่าให้มีความขัดข้อง ตาจะเห็นรูป หูจะได้ยินเสียง ก็ต้องสบายได้กลิ่นที่ดี

รูปที่ดี เสียงที่ดี อย่างนี้แหละ ชื่อว่านิพพานก็มีเหมือนกัน
มีอยู่ในมิจฉาทิฎฐิ ๖๒ นั้นแหละ ที่ประกอบไปด้วยกิเลส
คือ ตัณหาและทิฎฐิ ถ้าทางทั้ง ๒ นี้ ประกอบไปด้วย
ตัณหาและทิฎฐิ พวกคามสุขัลลิกานุโยค ก็ประกอบไป
ด้วยตัณหา พวกทิฎฐิที่เห็นว่า ผังตนอาบนํ้า ชัดดูโคล
จะทำให้กิเลสหมด พวกนี้ไม่ใช่คาม เพราะว่า ทรมานตน
ให้ลำบาก แต่ว่า เป็นไปด้วยอำนาจของทิฎฐิ มิจฉาทิฎฐิ
ที่เห็นผิด เข้าใจผิดว่า ฐึ้นโคลแล้วกิเลสจะแห้ง อาบนํ้าแล้ว
จะล้างกิเลส ทรมานตนมากๆ แล้วจะเข้าถึงความบริสุทธิ์
อันนี้เป็นไปด้วยทิฎฐินะคะ ที่ประกอบไปด้วยกิเลส คือ
ตัณหาและทิฎฐินั้นแหละคะ

ฉะนั้น ทางทั้ง ๒ จึงไม่ไปถึงนิพพานได้ ก็เพราะ
เหตุว่า ไม่เข้าถึงวิสุทธิได้ ตัณหาและทิฎฐิมันอาศัยอยู่
ที่เข้าถึงวิสุทธิไม่ได้ ก็เพราะเหตุว่าไม่รู้หน้าตาของกิเลส
ไม่รู้ว่าที่เข้าใจอย่างนั้นนะ เป็นหน้าตาของกิเลส บางคน
นะชื่อกิเลสนะ ไม่ชอบหรืออก แต่ว่า ไม่รู้หรืออกนะ ทั้งๆ ที่
กิเลสมันก็เกิดอยู่กับเรานี้แหละ เราก็ไม่รู้ว่า ความรู้สึก
อย่างนี้เป็นกิเลส กิเลสนะ ทำให้เราเป็นบุญก็ได้ ทำให้เรา
เป็นบาปก็ได้ อวิชชานะ เป็นปัจจัยให้เกิดบุญก็ได้ ทาน ศีล
ภาวนา อวิชชาเป็นปัจจัยให้เกิดก็ได้ ฆานสมาบัติ รูปฌาน

อรุณมาน อวิชา ก็ยังเป็นปัจจัยให้เกิดได้ คิดดูซิคะ
กิเลสนะ มันไม่ใช่บ่อยนะ แต่ว่า เราไม่รู้จักเท่านั้นเอง
เพราะอะไร ? เราไม่รู้เหตุ เรารู้แต่ผลใช่ไหม ? โอ้ย !
มานี่ มีความสุขเหลือเกิน สบายเหลือเกิน แต่เราไม่ได้
คำนึงถึงว่า มานที่เกิดขึ้นนะ มันมาจากอะไร เหตุที่ทำให้เกิด
มานะ มาจากอะไรเพราะฉะนั้นเราก็ไม่ได้เห็นหน้าตามัน
เราไม่รู้จักหน้าตาของกิเลส เพราะกรรมที่เป็นกิเลสนั้น
มีความสุขลุ่มลึกมิใช่น้อย กิเลสนี้แหละ ไม่ใช่ของ
หยาบๆ นะ คนไม่มีปัญญาแล้ว ไม่รู้เลย เพราะฉะนั้น
จึงได้หลงมกมายอยู่กับกิเลส ผู้มีปัญญาน้อย และ
มีการศึกษาน้อยแล้ว ไม่สามารถจะรู้ได้เลย จึงต้องตก
อยู่ใต้อำนาจของกิเลส จนนับชาติไม่ถ้วนแล้ว ก็เพราะ
ไม่รู้จักกิเลส ก็เข้าใจผิดว่า มันเป็นเรื่องดีบ้าง อะไรบ้าง
อย่างนี้มันให้เราทำดี นี้อย่างนี้ นับชาติไม่ถ้วน นอกจาก
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น ถึงจะรู้ได้เอง ในโลกเวลานั้น
ก็มีอาจารย์อยู่มากมาย วิธีปฏิบัติก็มากมายเหลือเกิน
มีอยู่ในอินเดียนะ เวลานี้ก็ยังมีอยู่มาก แต่ก็ไม่มีใครสามารถ
ที่จะสำเร็จได้ เข้าถึงวิสุทธิไม่ได้ ไม่มีใครสามารถนำกิเลส
ออกได้ เพราะไม่รู้จักกิเลส

แต่เมื่อพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นแล้วในโลกจึงทรงประกาศ
ข้อปฏิบัติ ที่จะชำระกิเลสให้หมดจดได้ แล้วพระองค์

ก็รู้จักกิเลสด้วย รู้จักด้วย และชำระกิเลสนั้นให้หมดไปด้วย
จึงได้รู้ว่า กิเลสนั้นเป็นเหตุ และวิธีชำระกิเลสอย่างนั้น
ต้องทำอย่างนั้น ก็รู้พร้อมทั้งประกาศ ถ้ามีละนั้นก็ชำระ
ยากเต็มทีละ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น ถึงจะรู้เองได้
และพระสาวก ที่ได้ศึกษาด้วยความเข้าใจในธรรมของ
กิเลสดีแล้วเท่านั้น อย่างว่าเราทำสมาธินะ เราเห็นหน้าตา
ของกิเลสไหมละ ? ไม่เห็นเลย ไซ้ไหม มองคูชิ ความโลภ
ก็ไม่มี ความโกรธก็ไม่มี ความหลงก็ไม่มี ในที่นั้น
มีอะไรบ้าง ไม่มี กิเลสในที่นั้นมองไม่เห็นเลย แต่ว่า
อย่าลืมนะ เป็นวิปัสสนูปกิเลส เป็นกิเลสของวิปัสสนาได้
เช่น ทำให้เกิดแสงสว่าง ทำให้เกิดความสงบเยือกเย็น
ธรรมเหล่านี้ไม่ใช่กิเลสทั้งนั้นแหละ แต่ว่าเป็นกิเลส
ของวิปัสสนา เราารู้ได้รึ เรานะหรือ จะมีปัญญารู้ธรรม
ที่ละเอียดถึงแค่นั้น เราไปเจอเข้า ก็ดีใจพอแล้ว เราจะ
รู้ได้อย่างไรว่า อันนั้นเป็นกิเลส พระสาวกที่เข้าใจศึกษา
ดีแล้วเท่านั้น จึงจะละกิเลสนั้นได้ เพราะถ้าไม่รู้จักกิเลส
แล้ว เป็นอันว่า ละกิเลสไม่ได้แน่ เพราะไม่รู้แน่แหละ
จึงเป็นมูลของกิเลสตัวไม่รู้แน่ เป็นอวิชชา ซึ่งเป็นมูลของ
กิเลสอยู่แล้ว

ฉะนั้น พวกเราที่เป็นนักศึกษาในพระพุทธศาสนานั้น
หรือปรารถนาจะเจริญวิปัสสนาเพื่อจะเข้าถึงทางวิสุทธินั้น

ก็ต้องให้รู้จักข้าศึก คือกิเลสนั้นด้วย มิฉะนั้น จะชำระ
กิเลสออกไป ให้เข้าถึงความบริสุทธิ์นั้นไม่ได้ ถ้าเราจะ
มัวไปศึกษา หรือสนทนากันอยู่เรื่อยๆ โดยมากก็เห็นใหม่
ที่ประชุมต่างๆ นะ ใครพูดเรื่องกิเลสบ้าง ก็ไม่มีหรือ
ไม่มีใครเขาอยากรู้หน้าตากิเลสเลย โดยมากที่สนใจกันอยู่
แต่เรื่องนิโรธ นิพพาน อริยสัจ ๔ หรือว่าหลุดพ้นปล่อยวาง
พูดกันอยู่แค่นี้แหละ ใครจะพูดเรื่องกิเลส พูดโง่ ขึ้นต่ำๆ
ไปเอากิเลสมาพูดกันอยู่ได้ ถ้าใครรู้กิเลสนะ รู้ธรรมชาติ
เหลือเกิน ต้องนิโรธ นิพพาน ปล่อยวาง วิมุตติ ถึงจะเป็น
ขั้นสูง โดยมากทุกๆ คนนั้นแหละ ไม่มีใครพูดกันหรือ
เรื่องกิเลส ไม่มีใครศึกษาเลย ต้องพูดกันเรื่องปล่อยวาง
เท่านั้น ก็หาเป็นผลสำเร็จไม่ เพราะความสำเร็จนี้เกิดจาก
วิสุทธิธรรมเป็นเหตุ

ในตอนนี้ก็ต้องขอย้อนมาพูดกันเรื่องวิสุทธิ
อีกหน่อยว่า เราจะรู้ได้อย่างไรว่า ความรู้ของเรานั้นจะ
จะเข้าถึงวิสุทธิ หรือไม่เข้าถึงวิสุทธิ เราจะเอาอะไร
มาตัดสิน ถ้าเรายังไม่เข้าถึงวิสุทธิ เราก็ไม่รู้ว่ อันนี้ไม่ใช่
วิสุทธิ วิสุทธิต้องอย่างนั้นใช่ไหม หรือถ้าไม่ใช่อย่างนั้นแล้ว
ไม่ใช่วิสุทธิ ทีนี้เราไม่รู้ มันไม่มีเครื่องวัด ไม่อันเดียว เราจะ
รู้ว่ามันสั้นหรือยาวได้อย่างไร รู้ไม่ได้ ใช่ไหม มันต้องเอามา

เทียบกัน ๒ อัน แล้วจะรู้ว่า อันนี้สั้น อันนี้ยาว อันเดียวนะ
รู้ไม่ได้หรอกค่ะ ว่าสั้นหรือยาว ถึงได้ถามว่า เราจะรู้ได้
อย่างไรว่า จะเข้าถึงวิสุทธิ หรือยังไม่เข้าถึงวิสุทธิ คือ
หมายความว่า ยังเป็นที่อาศัยของกิเลสอยู่ อันนี้นะ
เราจะรู้ได้อย่างไร? เราจะเอาอะไรมาเป็นผู้ตัดสิน อันนี้
ก็เป็นข้อสำคัญนะคะของผู้ที่สนใจในการปฏิบัติ ในธรรม
อันเป็นเครื่องตัดสินนี้ อันนี้เราจะต้องเข้าใจ เพราะถ้า
เรายังศึกษาไม่เข้าถึงธรรม อันเป็นเครื่องตัดสินว่าผิดถูก
ได้แล้ว ก็เป็นการยากที่จะทำการงานนั้นให้ถูกต้องได้
เพราะผิดก็ไม่รู้ ถูกก็ไม่วู้ เราจะทำให้ถูกต้องอย่างไร ถูกนะ
มันทำอย่างไรก็ไม่วู้ แล้วเราจะทำให้ถูกต้องอย่างไร ธรรมอัน
เป็นเครื่องตัดสินความรู้ หรือความเข้าใจของเราที่ว่าผิด
หรือถูกนั้น เราจะมีกิเลสอาศัยหรือไม่ นั่น ขอให้เอาความรู้
ที่เกิดขึ้นจากวิปัสสนา เราจะต้องศึกษาก่อนว่า อารมณ์
ของวิปัสสนาเดินไปอย่างไร? มีความรู้สึกอย่างไร? เมื่อเรา
ได้เข้าปฏิบัติแล้ว เข้าไปถึงอย่างนั้น เรามีความรู้สึก
อย่างไร? ความรู้สึกอันนั้นในวิปัสสนาญาณนั้น นั่นเป็น
ความรู้สึกที่เป็นวิสุทธิ ถ้าเราไม่เข้าถึงความรู้ นั้น หรือเรา
ไม่มีหลักฐานที่จะมาเป็นเครื่องเดิน หรือเครื่องวัดแล้ว
เราจะทำอย่างไร? จะรู้ได้อย่างไร? ไม่รู้หรอก เกิดมาไม่เคย

เห็นเลย วิปัสสนานะ บางคนสมาธิก็ไม่เคยได้ พอไปได้
แค่สมาธิเท่านั้น ก็ดีใจแทบตายแล้ว ก็นึกว่า ไปถึง
นิพพานแล้ว เราควรจะดูซิว่า อารมณ์ของวิปัสสนานะ
มีความรู้สึกอย่างไร แล้วเมื่อได้สมาธิแล้ว รู้สึกอย่างไร
เหมือนกันหรือเปลื่อกับความรู้สึกที่เป็นอารมณ์ของ
ปัญญา อันนี้ละ เป็นเครื่องวัดนะคะ ถือว่าวิปัสสนาปัญญา
ที่มีนามรูปปริจเฉทญาณเป็นต้น ต้องมีนามรูปปริจเฉท-
ญาณ นั้นตลอดไปนะ ไม่ใช่ว่า พอต่อไปแล้ว ไม่มีเห็นแล้วละ
นามรูปปริจเฉทญาณ แล้วพอต่อไปถึงอันที่ ๔-๕ ไม่มีแล้ว
นามรูปปริจเฉทญาณ ก็ไม่ได้อีกเหมือนกัน นามรูป-
ปริจเฉทญาณเหมือนกับเชือกเลย จะเดินไปถึงไหน ก็ต้อง
เกาะเชือกเรื่อยไป แต่ว่าพอเดินไปหน่อยหนึ่ง ไม่มีเชือก
แล้ว อย่างนี้ก็ได้ไม่ได้นะคะ

นี่แหละ ตั้งแต่นามรูปปริจเฉทญาณ เป็นต้นไป
จนกระทั่งถึงอนุโลมญาณ ก็จะต้องมีเรื่อยๆ ไป ต่อกันไป
เรื่อนั่นแหละเราจะไปทำกับข้าวอะไรสักอย่างหนึ่ง อันนั้น
ใส่ก่อน อันนั้นใส่ทีหลัง แต่ว่า ในที่สุดนะ อันก่อนนั้น
จะไม่มีไม่ได้ ต้องมีเหมือนกัน ต้องมารวมกันอยู่ด้วย
เหมือนกัน ไม่ใช่พอใส่อันที่ ๒ แล้ว เมื่อใส่อย่างที ๒
ลงไปแล้ว อย่างที่ ๑ ที่ใส่ลงไปแล้วนั้น จะหมดไป

ไม่ใช่อย่างนั้น ต้องมีอยู่ด้วย แต่ว่าใครจะใส่ก่อน
ใครจะใส่หลัง ใครจะได้ก่อน ได้ทีหลัง อีกเรื่องหนึ่ง
แต่ว่าทุกอย่าง ที่ได้แล้ว ผ่านไปแล้ว ต้องมีอยู่ในที่นั้นด้วย
ทั้งหมด ตั้งแต่นามรูปปริจเฉทญาณไปที่เดียว เป็นต้นไป
จนถึงอนุโลมญาณ นี่วิปัสสนานะคะ นามรูปจะต้อง
เดินมาจนถึงนี่แหละ

ความรู้สึกที่ได้มาจากอารมณ์ของวิปัสสนาตามที่ว่า
นี่แหละเป็นความรู้ที่เข้าถึงวิสุทธิแน่ เพราะท่านบอกแล้วว่า
วิสุทธิอันนั้นมาจากวิปัสสนา มีความรู้สึกอย่างนั้น นั่นจะ
เข้าถึงวิสุทธิขั้นนั้น ท่านบอกเครื่องวัดเครื่องศึกษาไว้
แน่นอนทีเดียว เพราะความรู้ตามในอารมณ์ของวิปัสสนา
นั้น เป็นความรู้สึกเกิดจากวิสุทธิเป็นเหตุ เพราะความ
บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสแล้ว เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจาก
ปัญญา จากอารมณ์ของปัญญาที่ไม่เจือด้วยกิเลส นั่นแหละ
ความรู้สึกบริสุทธิ์อันนี้แหละ เป็นเหตุ ขอให้เอาอันนี้
เป็นเครื่องตัดสินใจว่าจะเป็นวิสุทธิหรือไม่ นี่สำหรับท่าน
ที่ศึกษานะคะ ฟังไว้นะคะ ไม่ใช่ว่าพอถึงเวลาไปทำนะ
ลืมนะ วิปัสสนาเห็นอะไรก็ไม่รู้ ก็เอาไปใช้ไม่ได้
นี่แหละ ต้องจำไป ต้องเข้าใจไปด้วยว่า วิปัสสนาอย่างนั้น
มีความรู้สึกอย่างนั้น ประเดี๋ยวก็ลืมนะ ก็เห็นสับสนกัน

ไม่ได้หรอกค่ะ ต้องเป็นไปตามเหตุตามผล ฉะนั้น จึงขอให้
เอาความรู้สึกที่เกิดจากวิปัสสนานี้แหละ เป็นเครื่องตัดสินว่า
เป็นวิสุทธิหรือไม่ ถ้าหากไม่เป็นไปตามนั้นแล้ว ก็ขอให้
เข้าใจเถิดว่า ยังไม่เข้าถึงวิสุทธิ หมายความว่า อารมณ์นั้น
ยังเป็นที่อาศัยเกิดของกิเลสได้อยู่ ไม่ใช่ทางพระนิพพาน
นะคะ

ยังอยู่ในปฏิบัติญาณทัสสนวิสุทธินะคะ ยังอยู่
ในนั้น แต่ว่าได้พูดมาแล้วถึงอาทีนวญาณ ถึงพูดไปถึง
อาทีนวญาณแล้ว ก็ยังดึงเอาญาณต่างๆ มาสังเคราะห์ให้
ติดต่อกันนะคะ ก็พูดถึงเรื่องว่าการศึกษานี้ จะต้องรู้ถึง
เหตุผล ให้นำเอาเหตุและผลนั้นมาติดต่อกัน เพราะคิดว่า
ตามธรรมดาที่เราฟังอยู่นี้นะคะ ทุกคนก็ทราบกันแล้ว
และก็เชื่อแล้วทุกคนว่า สิ่งทั้งหลายต้องเกิดจากเหตุ
ตามคำเทศนาของพระพุทธเจ้า แต่เราจะต้องเข้าใจนำเอา
เหตุผลนั้น มาติดต่อกันให้ถูกต้อง นี่เรื่องเท่านี้ คือ
ข้อสำคัญการศึกษาของเราทุกคนในเวลานี้ ก็มีการศึกษา
กันมากแล้ว แต่ว่า ยังไม่เข้าใจนำเอาเหตุผลที่เรียนไปแล้ว
มาติดต่อกันได้เท่านั้นเอง ถึงแม้จะเข้าใจว่าสิ่งทั้งหลาย
ไหลมาจากเหตุก็จริง แต่ถ้ายังนำเอาเหตุผลมาติดต่อกัน
ไม่ได้ ก็ยากเหมือนกัน บางทีเอาผลไป ก็ไม่รู้เหตุว่า

มาจากไหน หรือทำเหตุแต่ก็ไม่ว่า ผลนี้เกิดจากอะไร เพราะเหตุที่ยังไม่นำเอามาติดต่อกัน หรือเมื่อนำเอามาติดต่อกันแล้ว ผลเกิดมาอีกอย่างหนึ่ง ก็ไม่เข้าใจว่าผลนั้นยังไม่ตรงต่อเหตุนี้ ข้อสำคัญต้องนำมาให้ติดต่อกันนะคะ แต่ก็เพียงแต่ขอให้เข้าใจไว้อีกข้อหนึ่งว่า เหตุผลนะ มีอยู่ ๒ ประการ คือเหตุผลที่มีอยู่แล้ว เกิดอยู่ตามกฎธรรมดา อย่างเบญจจันธนะคะ นี่แหละ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ หรือนามรูป เหตุของนามรูป จะเกิดขึ้นได้อย่างไร อย่างว่า การเห็นนี่นะ จะเกิดได้อย่างไร? วิญญาณจะเกิดจากอะไร? เวทนาจะเกิดจากอะไร? หรือการเห็น การได้ยิน จะเกิดจากอะไร? อย่างนี้นะ เราก็รู้ แต่ว่า เหตุผลเหล่านี้ นั้นนะ เป็นของที่มีอยู่แล้วตามกฎธรรมดา เรามีหน้าที่จะกำหนดรู้ ไม่สามารถจะไปสร้างเหตุมันให้มันใหญ่โต หรือจะระงับเหตุมันเสีย อย่างนี้นะ จักขุวิญญาณมีอะไร? การเห็นจะเกิดขึ้นด้วยอะไร? ๔ อย่าง เราก็มีหน้าที่รู้เหตุผลเท่านั้น แต่ว่า ไม่ใช่มีหน้าที่จะไปละเหตุมันจะไปละเหตุปัจจัยอย่างนั้น ก็ละไม่ได้ มีหน้าที่ที่จะต้องกำหนดรู้ มีหน้าที่กำหนดรู้ความจริงของเหตุผลนั้นให้ถูกต้องตามความเป็นจริงของเขาเท่านั้น อันนี้ประการหนึ่งนะคะ

ส่วนเหตุผลอีกประการหนึ่งนั้นนะ ยังไม่มีอยู่ หรือ
ยังไม่เกิดขึ้นในเราเลย เช่นเหตุในวิปัสสนานั้น วิปัสสนา
เป็นเหตุให้เกิดมรรคญาณไข่มุม มรรคนั้นเป็นการทำให้
เกิดขึ้น ไม่ใช่มีอยู่เองนะ ต้องทำให้เกิดขึ้นทางจะดำเนิน
ไปถึงนิพพาน ไม่ใช่มีอยู่เองนะ ต้องทำให้เกิดขึ้น ปัญญา
นะ ต้องทำให้เกิดขึ้น ต้องเจริญเหมือนอย่างในวิสุทธิมรรค
แสดงถึงว่า ปัญญากับสัญญาต่างกันอย่างไร หรือวิญญาณ
กับสัญญากับปัญญาต่างกันอย่างไร ในอุพเพทลสูตร
ท่านก็บอกว่า วิญญาณกับสัญญานะ กับปัญญานะ
รู้เหมือนกัน มีความรู้ แต่ว่าต่างกันที่ตรงว่า ปัญญา
นี้ต้องเจริญให้เกิดขึ้น ต่างกันที่ตรงนี้ ส่วนวิญญาณนั้นนะ
ไม่ต้องเจริญหรอก มันมีอยู่ ไม่ต้องไปทำให้เกิดมากขึ้น
จักขุวิญญาณมี ๒ ดวง จะไปทำให้เกิดเป็น ๔ ดวง ก็ไม่ได้
สัญญาก็เหมือนกันมีหน้าที่จำเริญ จำลึน จำรส ก็มี
หน้าที่จำเท่านั้น จะทำให้มากขึ้นก็ไม่ได้ แต่ว่าปัญญานี้
ต้องเจริญให้เกิดขึ้น

เช่นอย่างว่า วิปัสสนาขั้นต้น ก็ต้องเจริญให้เกิด
ปัญญาต่อๆ ไป นามรูปปริจเฉทญาณเป็นปัจจัยให้เกิด
ปัจจัยปริคคหญาณ สมมุติว่าอย่างนี้นะ แต่ว่านามรูป-
ปริจเฉทญาณนะเอามาจากไหน ต้องทำให้นามรูป-

ปริจเฉทญาณเกิดขึ้นก่อน ถึงจะเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้
เข้าถึงปัจจัยปริคคญาณได้ แล้วก็ต่อๆ กันไปนะคะ
อันนี้ต้องเป็นอีกอันหนึ่ง ต้องทำให้เกิดขึ้นนะคะ
หรือยังไม่มีอยู่ แต่ว่า เราต้องทำให้เกิดขึ้น เช่น
เหตุในวิปัสสนานั้น เหตุผลอย่างนี้ต้องเกิดจากภาวนา
เราต้องเจริญวิปัสสนาก่อน เราจะต้องประกอบกรรมกิจ
เสียก่อน แล้วจึงจะมีขึ้นได้ เหตุอย่างนี้จะต้องเจริญให้เกิด
แต่ก็ต้องเข้าใจในเหตุผลของการกระทำนั้นให้ถูกต้องด้วย
คือเราจะต้องเจริญให้ปัญญาเกิดขึ้น แต่วิธีเจริญนั้นจะทำ
อย่างไร อันนี้ก็ต้องเข้าใจเหตุผลอีก ต้องทำให้ถูกต้องด้วย
ถ้ามิฉะนั้น ปัญญานั้นก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ เหตุอันนั้น
จะเกิดขึ้นไม่ได้ ต้องกระทำให้ถูกต้อง จึงจะเป็นเหตุให้
เกิดผลนั้นๆ ให้ถูกต้องด้วย แล้วผลนั้น จึงจะเกิดขึ้นได้
มิฉะนั้นผลนั้นก็เกิดขึ้นไม่ได้

ก็เมื่อเราได้กระทำให้ถูกต้องและสมบูรณ์ด้วยเหตุผล
ของวิปัสสนาแล้วว่า วิปัสสนานั้น ก็จะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผล
ในขั้นต้น ก็คือนามรูปปริจเฉทญาณนั้น ก็เมื่อเราได้
วิปัสสนา คือ นามรูปปริจเฉทญาณที่ถูกต้องแล้ว นามรูป-
ปริจเฉทญาณนั้นก็เป็นเหตุให้เกิดผล คือวิปัสสนาต่อขึ้นไป
แล้วก็ต้องเป็นเหตุ เป็นปัจจัย เป็นผลซึ่งกันและกัน

ตามลำดับไปจนถึงธรรมอันเป็นที่สุดของเหตุผลนั้นๆ
คือพระนิพพานนั่นเอง

เช่นอย่างเราได้ญาณขั้นไหนก็ตามเถอะ เราต้องการ
ญาณอะไร อุทัยพพญาณเห็นเกิดดับ หรือสังขารเบกขา-
ญาณ หรืออนุโลมญาณ โคตรภูญาณ ตามที่เราู้กัน
เราอยากได้ ไม่ได้ แต่ต้องทำให้เหตุของญาณนั้นเกิด
เสียก่อน แล้วผล คือญาณจึงจะเกิดได้ ที่สุดของเหตุผล
ก็คือพระนิพพานนั้น ก็เหตุ คือวิปัสสนาญี จึงเป็นเหตุ
ที่จะต้องให้เกิดขึ้นเสียก่อน แล้วเราจึงจะมีเหตุนั้นใช้ทำ
ประโยชน์ให้เกิดผลตามที่เราหวังนั้นได้

การอธิบายอย่างนี้ ก็เพื่อให้เข้าใจโดยแน่นอนว่า
สิ่งหรือผลที่เราต้องการนั้น นึกเอาเองไม่ได้ ฉะนั้น
การศึกษาของเราที่จะได้มา ในผลที่เราต้องการนั้น
ความสำคัญในขั้นแรก ก็อยู่ที่กฎ ที่ว่าจะต้องทำให้ถูก
เท่านั้น หรือเข้าใจให้ถูกเพราะเมื่อเข้าใจกระทำในเหตุนั้น
ให้ถูกต้องแล้ว ส่วนผลทั้งหลายนั้นไม่ต้องคำนึงเหมือน
เราปลูกต้นมะม่วง หรืออะไรก็ตามเถอะเราต้องการ
ผลมะม่วง ปลูกทุเรียนก็ต้องการผลทุเรียน แต่เมื่อเราได้นำ
เอาต้นทุเรียนที่ถูกต้องมาปลูกแล้ว ก็ไม่ต้องคำนึงเรื่องผล
ทำอย่างไรก็ต้องได้รับ เพราะว่า มีเหตุแล้ว ก็ต้องมีผล
เพราะผลเหล่านั้น ก็ต้องไหลมาตามเหตุนั้นเอง

เมื่อพูดกันมาถึงตรงนี้แล้ว ขอย้อนไปพูดเรื่องของ เหตุผลอีกสักหน่อย คืออยากจะถามซ้ำอีกครั้งหนึ่งว่า เมื่อได้รู้เหตุผล ดังที่กล่าวแล้วจะได้ประโยชน์อะไร ที่เราศึกษากันนี้นะ ลองนึกตอบในใจดูซิว่า จะได้ ประโยชน์อะไร ?

ก็ขออธิบายว่า ได้ประโยชน์มากที่สุด คือเราก็จะได้ จำกัดความต้องการของเราให้พอดี เข้ากับเหตุ นั้น เมื่อเรารู้ แล้วว่า เราต้องการผลอันนั้น และเราก็ต้องทำเหตุอย่างนี้ ต้องมีเหตุอย่างนี้เสียก่อน เหตุอย่างนี้เกิดขึ้นแล้ว ผลนั้น ถึงจะเกิดขึ้นมา เมื่อเราเข้าใจอย่างนี้แล้วความหวังและ ความปรารถนาของเราก็ไม่เกินจากเหตุ นั้นไป มันก็มีความ จำกัดเท่ากับเหตุ นั้นไม่เกินไป อย่างว่า ที่แรกเราเข้าไปทำ วิปัสสนาที่อยากเห็นความเกิด - ดับ อยากจะได้วิปัสสนา อยากจะเห็นอะไรก็แล้วแต่เถอะ พระนิพพานเป็นต้น อันนี้ เป็นความหวังที่เกินกว่าเหตุ ไซ้ไหม ที่จริงนะ เหตุที่เราควร จะทำนะ จะได้จากอะไร เหตุขั้นต้น จะต้องได้จากนามรูป- ปริจเฉทญาณเสียก่อน แต่นี้นามรูปปริจเฉทญาณยังไม่ได้ เลย คิดดูซิ แล้วทำไมเล่า ผลเหล่านั้นนะ จึงจะหวังต่อไป อันนี้ก็ไม่ได้ ความหวังเกินจากเหตุผล ไซ้ไหมคะ เพราะ ฉะนั้น การรู้เหตุผลนี้นะ จะได้จำกัดความต้องการของเรา ให้พอดีเข้ากับต้นเหตุ นั้น เพราะเหตุว่า ความต้องการ

ของเรานั้น ถ้าเกินจากเหตุผลเท่าที่เรามีอยู่แล้ว ความต้องการนั้นจะเป็นที่อาศัยของกิเลส เรามีฐานะแค่นี้ เรามีเงินเดือนแค่นี้ แต่ว่าอยากจะมียอดยนต์จี๋ อยากจะมีเงินเดือนมากๆ ตามฐานะที่เขาได้กันนะ อันนั้นเป็นกิเลสไหมคะ ก็ต้องดิ้นรนไขว่ไหม ทุกข์ก็จะต้องเกิด ถ้ามันไม่สมหวังขึ้นมา มันก็จะต้องเกิด ไขว่ไหมละ ถ้าเราไม่สมหวังขึ้นมา แหมอยากจะได้วิปัสสนา ก็ไม่เห็นได้เลย เมื่อไม่ได้แล้วเป็นยังไง ความท้อใจ อกุศลก็ไหลตามความรู้สึกอันนั้นเกิดขึ้นมา ไขว่ไหมคะ มันก็ไม่ได้ อย่างนี้ ฉะนั้น ถ้าเราจะตัดเอาว่า เรามีรายได้แค่นี้ เรามีฐานะแค่นี้ เราก็มีหน้าที่แค่นี้ เราก็มีเงินเดือนแค่นี้ เราก็หาความสุขได้ หาประโยชน์ได้ เท่าที่เราได้นี้ ก็ไม่เดือดร้อน เหมือนกัน ทำวิปัสสนาก็อย่างเดียวกัน นั่นแหละ ถ้าเกินจากเหตุผลไปแล้ว ความต้องการนั้น ก็เป็นที่อาศัยของกิเลส เมื่อกิเลสเข้าอาศัยความต้องการนั้นได้แล้ว ความต้องการนั้นก็จะเป็นไปตามอารมณ์ของกิเลส ก็เมื่อความต้องการนั้นเป็นที่อาศัยของกิเลส ก็จะทำให้ความต้องการนั้นเข้าถึงวิสุทธิไม่ได้ เพราะว่ากิเลสอาศัยอยู่แล้วในความต้องการนั้น ในความรู้สึกอย่างนั้น ก็เข้าถึงวิสุทธิไม่ได้

เมื่อความต้องการนั้นเข้าถึงวิสุทธิไม่ได้แล้ว ก็ไม่เชื่อว่า ผู้นั้นเข้าถึงทางพระนิพพาน แม้แต่ทางที่จะเป็นไปเพื่อพระนิพพาน ก็ยังไม่เข้าไป จิตใจยังไม่ได้เข้าไปเดินในทางพระนิพพานเลย เพราะข้อปฏิบัติที่จะให้เข้าถึงทางพระนิพพานนั้น จะต้องชำระกิเลสให้หมดจดไปเรื่อยๆ เป็นขั้นๆ ไป ตั้งแต่ศีลเป็นต้นไป ต้องหมดจดสิ้นเชิงอย่างนี้จึงจะถูกต้อง

ฉะนั้น ถ้าข้อปฏิบัติใด เป็นที่อาศัยของกิเลสเรื่อยไปแล้ว ข้อปฏิบัติอันนั้น ไม่ใช่ทางพระนิพพานแน่ เมื่อไม่ใช่ทางพระนิพพานแล้ว จะเรียกว่าอย่างไรละ ข้อปฏิบัตินั้นนะ เขาก็ปฏิบัติเหมือนกันนี่ทุกคนเขาก็ปฏิบัติกัน ถ้าไม่ใช่ทางพระนิพพานแล้ว จะเรียกว่าอย่างไร ข้อปฏิบัตินั้น เมื่อไม่ใช่ทางนิพพานแล้วจะต้องตกไปในทางทั้ง ๒ คือ อตตกิลมถานุโยคเป็นที่อาศัยของโทสะนั่นเอง ที่ทำตนให้ลำบากโดยเปล่าประโยชน์ และกามสุขขัลลิกานุโยค ที่ประกอบตนอยู่ด้วยความสุขเพราะเข้าใจว่า สุขเวทนาที่เป็นนิจจันันแหละ คือพระนิพพาน เมื่อได้สุขเวทนาหรือเข้าถึงสุขเวทนาแล้ว ก็เข้าใจว่า สุขเวทนานั่นเองเป็นสันติสุข คือพระนิพพาน เพราะสุขเวทนาเป็นนิจจันัน แต่ว่า ไม่เคยเข้าไปได้รับความสุขอย่างนั้น ก็เลยนึกเอาว่า สุขนั้น เป็นนิพพานแน่

ข้อปฏิบัติของทางทั้ง ๒ นี้เป็นทางที่ประกอบไปด้วย
กิเลส คือตัณหาและทิฏฐินั่นเอง ไม่ใช่อย่างอื่น เห็นว่า
ทำอย่างนี้ พอใจ ตัณหาเกิดขึ้น คือความพอใจมี แล้วทิฏฐิ
ก็เห็นว่า อันนี้แหละ ถูกแน่ก็ประกอบไปด้วยตัณหาและ
ทิฏฐินั่นเอง

ฉะนั้นทางทั้ง ๒ นั้น จึงไปถึงนิพพานไม่ได้
ก็เพราะเหตุว่า เข้าถึงวิสุทธิไม่ได้ ที่เข้าถึงวิสุทธิไม่ได้
ก็เพราะเหตุว่า ไม่รู้หน้าตาของกิเลส เพราะกิเลสนั้น
มีความสุขลุ่มลึกมิใช่น้อยเลย ผู้มีปัญญาน้อย และ
มีการศึกษาน้อยแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะรู้ได้ จึงต้องตกไป
ได้อำนาจของกิเลสจนนับชาติไม่ถ้วน พระสัมมา-
สัมพุทธเจ้าท่านนั้น จึงจะพึงรู้เองได้

โดยเหตุนี้ ท่านจึงบอกไว้ ท่านเอาเรื่องกิเลสมาเล่าให้
ฟังว่า กิเลสอันนั้นมีลักษณะอย่างนั้น มีการทำงานอย่างนั้น
อย่างนี้ มีประโยชน์อะไรคะ การนำเอากิเลสมาเล่าให้ฟัง
มีประโยชน์อะไร ใครๆ ก็รู้ว่า กิเลสเป็นของไม่ดี ไข่มุข
เป็นของที่จะต้องละให้หมดไป ไข่มุข ทุกคนก็รู้อย่างนี้
แต่ทำไมเอาเรื่องกิเลสมาเล่าให้ฟัง ยิ่งอิทธิกรรมด้วยแล้ว
เล่าอย่างละเอียดลออมาก แต่ลักษณะสภาวะ การงานของ
กิเลส เล่าหลายวันกว่าจะหมด คิคคฺชฺชิ มีประโยชน์อะไรเล่า
จะต้องเอามาเล่าให้ฟัง

การที่มาเล่าให้ฟังอย่างนี้ ก็เพราะเหตุว่า จะได้รู้จักหน้าตาของกิเลสไว้ ไม่อย่างนั้น มันรู้ยากเหลือเกินถึงแม้กิเลสเกิดขึ้น ก็ยังไม่รู้เลยว่า กิเลสเกิดขึ้นแล้ว เพราะไม่รู้จักหน้าตาของกิเลส นอกจากกิริยาไหนไปตีหัวคน ไปฆ่าคน ไปลักขโมย ไปด่าเขา อะไรอย่างนี้นะ ถ้าเห็นคนทำกิริยาอย่างนี้จะถึงจะว่า คนนั้นมีกิเลส ถ้าคนนั้นนั่งนิ่งๆ หลับตาสำรวม สงวรดี ก็บอกว่ากิเลสไม่มีแล้ว ให้เป็นพระอรหันต์เลย นี่แหละมันรู้ยากอย่างนี้

เพราะฉะนั้น ท่านจึงอุทิศสมาแนะนำ มาบรรยายให้รู้ เพราะฉะนั้น ผู้จะรู้จักกิเลสจริงๆ จึงจะสามารถละกิเลสได้ พระพุทธเจ้าท่านนั้นแหละที่เกิดขึ้นในโลกแล้วจึงมารู้จักหน้าตาของกิเลสแล้วก็รู้ธรรม ที่ทำให้กิเลสนั้นหมดไปได้ เช่นอย่างพระสาวกที่ได้ศึกษามา ด้วยความเข้าใจในธรรมของกิเลสดีแล้ว พระสาวกที่ละกิเลสได้ก็ต้องเข้าใจหน้าตาของกิเลส แต่ไม่ใช่รู้ได้เองเหมือนกัน ก็ต้องรู้จักคำเทศนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเหมือนกัน ไม่ใช่จะรู้ได้เอง คนที่จะรู้จักกิเลสได้เองนะต้องพระพุทธเจ้าเท่านั้น ถ้าไม่อย่างนั้น ขอบปฏิบัติทั้งหลายในโลกนี้ เจื่อไปด้วยกิเลสหมดเลย ไม่สามารถจะเข้าถึงวิสุทธิได้เลย แม้แต่วิสุทธิก็เข้าไม่ได้ เพราะว่า วิสุทธินี้

เป็นทางปฏิบัติไปถึงพระนิพพาน ไซ้ไหมล่ะคะ สมัยนั้น
เมื่อพระพุทธเจ้ายังไม่เกิดขึ้นนะ มีไหมทางนิพพาน
ไม่มีไซ้ไหม พระพุทธเจ้าท่านนั้นแหละ นำเอาทางนี้มา
ประกาศให้สัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ ได้รู้ ได้เห็น ได้ถึง
และได้เดินทางนี้ คือวิสุทธิ เพราะฉะนั้น เมื่อพระพุทธเจ้า
ยังไม่บังเกิดขึ้นนี่นะ พระพุทธศาสนายังไม่เกิดขึ้น ไม่มี
ข้อปฏิบัติอันใดเข้าถึงวิสุทธิได้เลย ฉะนั้น เมื่อรู้จัก
หน้าตาของกิเลสได้ดีแล้ว จึงละกิเลสได้ พระสาวก
ก็ได้ฟังมาจากเทศนาของพระพุทธเจ้าเหมือนกัน จาก
ครูบาอาจารย์ที่ท่านรู้จักหน้าตาของกิเลส และละกิเลส
ได้แล้ว เพราะถ้าไม่รู้จักกิเลสแล้ว เป็นอันละกิเลสไม่ได้แน่
เพราะความไม่รู้นี้ เป็นมูลของกิเลสอยู่แล้วถ้าเราไม่รู้มูล
ของกิเลสมืออยู่ การออกดอกออกผลจากมูลนั้นก็ต้องมีอยู่
นะคะ

ฉะนั้น พวกเราที่เป็นนักศึกษาในพระพุทธศาสนา
หรือ ปราณนาจะเจริญวิปัสสนา เพื่อเข้าถึงวิสุทธินั้น
ก็ต้องให้รู้จักข้าศึก คือกิเลสนั้นด้วยวิปัสสนา ก็คือ
ปัญญารบกับกิเลส และฆ่ากิเลสตาย มิฉะนั้น จะชำระ
กิเลสให้เข้าถึงความบริสุทธิ์ไม่ได้

ถ้าเราจะมัวไปสนใจ หรือศึกษากันอยู่แต่เรื่องนิโรธ
นิพพาน ไม่มีใครอยากรู้หน้าตาของกิเลสเลย แม้แต่

พระพุทธเจ้าแสดง ก็ไม่อยากฟัง มัวไปสนใจกันอยู่แต่ นิโรธ นิพพาน หรือการรู้ร้อยยัสัธรรมทั้ง ๔ หรือ เรื่องหลุดพ้น ปลอ่ยวางเท่านั้น ก็หาจะเป็นผลสำเร็จไม่ ทางสำเร็จนี้ เป็นผลที่เกิดจากวิสุทธิตธรรมเป็นเหตุ

ในตอนนั้ก็ต้องย้อนมาพูดถึงเรื่องวิสุทธิตกันอีกหน่อย ว่า เราจะรู้ได้อย่างไรว่า ความรู้ของเรานั้นจะเข้าถึงวิสุทธิต หรือยัง หรือยังไม่เข้าถึงวิสุทธิต เราจะรู้ได้อย่างไร คือ หมายความว่า ยังเป็นท้ออาศัยของกิเลสอยู่ หรือว่าไม่เป็น ท้ออาศัยแล้ว อันนี้เราจะรู้ได้อย่างไร และเราจะเอาอะไร มาเป็นผู้ตัดสิน อันนี้เป็นข้อสำคัญของผู้ที่สนใจในการ ปฏิบัติในธรรมอันเป็นเครื่องตัดสิน เพราะถ้าเรายังศึกษา ไม่เข้าถึงธรรมอันเป็นเครื่องตัดสินว่า ผิดหรือถูก ได้แล้ว ก็เป็นการยากที่จะทำการงานนั้น ให้ถูกต้องได้ ข้อธรรม อันเป็นเครื่องตัดสินความรู้ หรือความเข้าใจของเราว่า จะผิดหรือถูก หรือจะมีกิเลสอาศัยหรือเปล่า ขอให้เอา ความรู้สึกที่เกิดจากวิปัสสนาปัญญา ความรู้สึกที่เกิดจาก วิปัสสนาปัญญานั้นแหละ จะนำเข้าถึงวิสุทธิตได้ เพราะ วิปัสสนาปัญญานี้ เป็นตัวประหารกิเลส ฉะนั้น เมื่อ วิปัสสนาปัญญาเกิดขึ้นแล้ว กิเลสก็เกิดไม่ได้ในที่นั้น ที่นั้นถึงจะวิสุทธิตได้ เมื่อเราเกิดความรู้สึกขึ้นมาแล้ว เราก็ต้องวัดตามเหตุผลว่า วิปัสสนาปัญญา ท่านมี

ความรู้สึกอย่างไรบ้าง และเราปฏิบัติไปแล้ว มีความรู้สึก
อย่างไรบ้าง จะเหมือนกันไหม อย่าเข้าข้างตัวเองก็แล้วกัน
ขอให้เอาความรู้สึกที่เกิดจากวิปัสสนาปัญญา มีนามรูป-
ปริจเฉทญาณ เป็นต้น นามรูปปริจเฉทญาณนี้ เข้าถึงวิสุทธิ
แล้วนะ เรียกว่า ทิฏฐิวินิวิมุตติ มีนามรูปปริจเฉทญาณ
เป็นต้นไป จนถึงอนุโลมญาณ

ความรู้สึกที่ได้มาจากอารมณ์ของวิปัสสนาปัญญา
ตามที่ว่ามาแล้วนั้น เป็นความรู้ที่เข้าถึงวิสุทธิได้แน่ เพราะ
ความรู้สึกในอารมณ์ของวิปัสสนาปัญญานั้น เป็นความ
รู้สึกที่เกิดจากวิสุทธิเป็นต้น เพราะว่า ทิฏฐิวินิวิมุตติ
บริสุทธิแล้ว ความเห็นผิดไม่มีแล้วในที่นั้น และต่อไป
ถึงจะขึ้นถึงขาวาจรณวิสุทธิได้ถึงจะเกิดปัญญาปัจจุ-
ปริคคหญาณได้ ถ้าหากว่า ทิฏฐิไม่วิสุทธิแล้ว
ปัจจุปริคคหญาณก็เกิดไม่ได้ วิสุทธิต่อไปก็เกิดไม่ได้
ขอให้เอาอันนี้เป็นเครื่องตัดสินว่า เป็นวิสุทธิหรือไม่
ถ้าหากไม่เป็นไปตามนั้นแล้ว ก็ขอให้เข้าใจเถิดว่า
ยังไม่เข้าถึงวิสุทธินะคะ คือหมายความว่า อารมณ์นั้น
ยังเป็นที่อาศัยของกิเลสอยู่ ยังไม่ใช่วางนันทิพพาน

ต่อไปนี้ ก็ต้องย้อนกลับมาหาอาทินวญาณอีก
ซึ่งเป็นวิปัสสนาขั้นที่ ๘ ที่เห็นว่า สังขารทั้งหลายนั้น
เป็นโทษ ที่สืบเนื่องมาจากภพญาณ ที่เห็นสังขารนั้นเป็นภัย

ก็ในการที่เข้าไปเห็นในอาทินวณานัน เห็นโทษ
อย่างไร และเห็นโทษของอะไร ก็จะได้ยกขึ้นมาให้เห็น
เป็นตัวอย่างในอารมณ์ของปัญญานั้น

การเห็นโทษของสังขารในอาทินวณานันในฐานะ
ทั้ง ๕ อย่าง คือ :-

๑. เห็นโทษในปฏิสนธิ คือ ความเกิดขึ้นของ
สังขารในภพทั้ง ๓ ท่านเปรียบเหมือนหลุมถ่านเพลิง
แม้จะไปเกิดอยู่เป็นเทวดาในสวรรค์หรือในรูปพรหม หรือ
อรุปรหมก็ตาม ท่านถือว่าภพนั้นเหมือนหลุมถ่านเพลิง

๒. ความเห็นโทษที่เป็นไปของสังขาร ที่ตั้งอยู่
ในภพนั้น ประจุตั้งอยู่ในเพลิง ๑๑ กอง มีชาติ ขรา พยาธิ
โสกะ ปริเทวะ ทุกขโทมนัส รูปนามหรือขั้น ๕
ที่ตั้งอยู่ในภพหนึ่งๆ จะต้องถูกไฟอย่างนี้ ลุกลามไหม้
ให้เดือดร้อนอยู่เสมอ ชาติ ขรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ
ทุกขโทมนัส อุปายาส บ่นเพ้อรำพัน ประสบสิ่งที่ไม่เป็น
ที่รัก สิ่ง que รักพลัดพรากไป กิดอะไรไม่สมปรารถนา
ท่านเห็นว่า เป็นไฟ ๑๑ กองนะ ที่ตั้งอยู่ในภพหนึ่งๆ
เหมือนกับไปอยู่ในกองไฟ ๑๑ กอง จิตที่ปฏิสนธิจะ
เหมือนกับหยั่งลงในหลุมถ่านเพลิง ปฏิสนธิในภพไหน
ก็ชื่อว่า หยั่งลงแล้วในหลุมถ่านเพลิงนั้น ถ้าหยั่งลงไปแล้ว

ก็นับตั้งแต่นั้นมา ความเดือดร้อนทั้งหลาย ก็จะต้องเผาโลม
จิตใจให้เดือดร้อนอยู่เสมอ

๓. เห็นเหตุ ที่จะทำให้เกิดทุกข์ของสังขารทั้งหลาย
มีกรรม เป็นต้นนั้น เป็นโทษ ไม่ใช่เป็นคุณจะไปเกิดที่ไหน
ก็ตามเถอะ เป็นพรหม เป็นอรุพพรหม ก็ตามเถอะ
ไม่เป็นคุณทั้งนั้น เป็นโทษทั้งนั้น โทษอะไร? เป็นโทษ
อย่างไร? เป็นโทษเพราะนำมาซึ่งความเกิด

๔. เห็นความเสื่อมสิ้น ความแตกทำลายของ
สังขารไร้คุณค่า จะไปเกิดที่ไหนก็ตามเถอะ ไม่ใช่เป็นคุณ
คล้ายๆ กับว่าเป็นปาปมิตร ไม่ใช่กัลยาณมิตร นำไปหาโทษ
ไม่ใช่ นำไปหาคุณเลย กรรมที่นำไปให้เกิด มีปฏิสนธิเป็นต้น
นี่นะ เข้าถึงความเสื่อม หรือความประลัยไปของสังขาร
ทั้งหลายนั้นเป็นโทษ

๕. เห็นการที่จะไปเกิดอีกในสังสารวัฏฏ์นั้นเป็นโทษ
น่ากลัวยิ่งนัก เห็นภัยมาแล้ว ก็เห็นโทษใช่ไหม โทษในที่นี้
ก็หมายถึงความทุกข์ที่จะเป็นไปของสังขารนะ คล้ายๆ
กับว่า คนที่ถูกทำโทษนะ ทำให้เดือดร้อน ไข้ไหมล่ะ คนที่
ถูกทำโทษก็ต้องทำให้เดือดร้อน ให้เป็นทุกข์ ไข้ไหม
นี่แหละ อย่างเดียวกัน ท่านเห็นเหมือนกับสัตว์ที่ไปเกิด
ในภพใดก็ตาม เหมือนกับคนนั้นนะ ถูกทรมานในภยญาณ

ก็เห็นเป็นภัย ไข้ไหม เหมือนกับเราถูกทำโทษ ได้รับความ
ความทรมานต่างๆ ที่ไปเกิดในภพนี้แหละ เดียวนี้เราก็ได้รับความ
ความทรมานอยู่ไข้ไหม หรือไม่ไข้ ได้รับความทรมานอยู่ทุก
อิริยาบถ คนควักลูกตาเรา แหม ใจร้ายที่สุดเลย ไข้ไหม
แหม มันเป็นคนใจร้ายที่สุดเลย แหม น่าสงสารเหลือเกิน
คนนั้นนะ น่ากลัวเหลือเกิน คนนั้นใจร้าย แต่ธรรมชาติ
ที่มันควักลูกตา คนตาบอดตั้งเท่าไร มันทำให้คนตาบอด
นับเป็นร้อย เป็นพัน เป็นหมื่น เป็นล้าน ไม่กลัว ลงโทษ
เราต่างๆ โรคภัยต่างๆ ไปดูซิ ที่โรงพยาบาลนะ ล้วนแต่
ถูกระดมชาติลงโทษทั้งนั้น ไข้ไหม หักแขน หักขา
ทุกสิ่งทุกอย่าง เดินไม่ได้ เป็นง่อยเปลี้ยเสียขา หมดทุกสิ่ง
ทุกอย่างนะ ที่เจ็บอยู่ในโรงพยาบาลนะ ถูกลงโทษทั้งนั้น
ไข้ไหม เราไม่รู้ว่า โทษนั้น เกิดจากอะไร ท่านผู้มีปัญญา
ท่านรู้ คุณเหมือนสังสารวัฏฏ์ ภพต่างๆ ๓๑ ภูมินะ
สังสารวัฏฏ์ที่เวียนเกิดเวียนตายนะ อยู่ในสังสารวัฏฏ์
ไม่สามารถจะพ้นไปได้ไข้ไหม พ้นไปจากสังสารวัฏฏ์ได้
สังสารวัฏฏ์นี้เหมือนคุกเหมือนกัน เพราะฉะนั้น คนที่
เกิดขึ้นในสังสารวัฏฏ์นี้ ก็แปลว่า อยู่ในคุก ก็จะได้รับโทษ
ต่างๆ ไม่มีทางหροกที่จะพ้นจากคุกไปได้ โทษในที่นี้
ก็หมายถึงว่า ทำให้เกิดทุกข์ค่ะ นี่แหละข้อที่ ๕ นี่น่ากลัว

ที่จะต้องไปเกิดอีกนี่ น่ากลัวเหลือเกิน ท่านกลัวอย่างนี้นะ ของเรานะ แต่เพียงว่า ไม่ต้อง มันเกิดเอง ก็ไปเกิดอยู่แล้ว ท่านก็กลัวอยู่แล้ว บางทีเรายังขอเลย ขอให้ไปเกิด ถ้ามีภพ มีชาติอีก เป็นพ่อ เป็นแม่กัน เป็นลูกกัน เป็นพี่เมียกัน กลัวว่า จะไม่เกิดอีก ขอให้ไปเกิดในที่นั้น ที่นี้ แทนที่จะ น่ากลัว ที่ไหนได้ กลายเป็นของอยากได้ นี่เรามัน ตรงกันข้ามนะคะ

ในโทย ๕ อย่างนี้ เป็นอารมณ์ คือ ความรู้สึก ในอาทินวญาณ ในความรู้สึกในที่นั้น ไม่มีอารมณ์ของ ตัณหาและทิฏฐิเจืออยู่เลย ทิฏฐิที่เห็นว่า เป็นสุข เทียง เป็นตัวตน ก็ไม่มีเลยในที่นั้น ที่ถือว่าความรู้สึกอันนี้ บริสุทธิ ตัณหาและทิฏฐิจับไม่ได้แล้ว และทั้งตัณหาและ ทิฏฐิ ก็จะเกิดขึ้นโดยอาศัยอารมณ์ของปัญญานั้น ก็ไม่ได้ อีกด้วย

โดยเหตุผลดังนี้ ปัญญาในอาทินวญาณนี้ จึงจัดเข้า ในปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ ซึ่งหมายความว่า ตัณหาและ ทิฏฐิไม่อาศัยในอารมณ์ของปัญญานั้นแล้ว ปัญญา คือ ความรู้อย่างนั้นเป็นความรู้ที่เข้าถึง หรือตั้งอยู่ในทางปฏิบัติ คือ มัชฌิมาปฏิปทา ที่เป็นเหตุจะให้ถึงนิพพานนั้น ถูกต้องแล้ว อันนี้ก็แผนผังของจิตใจ ที่จะเดินไปยัง

พระนิพพานนั้น เป็นประโยชน์ประการหนึ่ง แต่ต้องอย่าลืมว่า ไม่ใช่ฉันเองนะคะ เพราะปัญญา^{นี้} เกิดจากภาวนา ซึ่งได้มาจากเหตุ คือ ภัยตู่ปัญฐานญาณ วิปัสสนาที่เป็นเหตุต่อขึ้นมาเป็นวิปัสสนาขั้นที่ ๖ อาทีนวญาณ เป็นวิปัสสนาขั้นที่ ๗ นับจากนามรูปปริจเฉทญาณนะคะ ความรู้อันนี้^{นี้} ได้มาจากเหตุ คือ ภัยตู่ปัญฐานญาณ

ต่อไป^{นี้} ก็จะได้อธิบายเหตุผลของปัญญาที่เห็นโทษในอาทีนวญาณนั้น จะเป็นปัจจัยในคุณประโยชน์อะไรที่จะให้ถึงนิพพานนั้นอย่างไรบ้าง ก็เหตุที่ปัญญา จะได้เข้าไปรู้สึกในโทษของวัตถุในฐานะทั้ง ๕ นั้นเองนะคะ จึงทำให้มีความรู้สึกในฐานะอีก ๕ เพราะเห็นโทษ ๕ นี้แหละ ทำให้เกิดความรู้สึกในฐานะอีก ๕ ซึ่งตรงกันข้ามกับโทษ ๕ อย่างนั้น เช่นเห็นว่า การเกิดเป็นทุกข์ แล้วก็ทำให้รู้สึกว่ ความไม่เกิดนั้นแหละ เป็นความพ้นทุกข์ นี่ทำให้รู้สึกอย่างนี้ขึ้นมา นี่หนึ่งนะคะ ที่ตรงข้ามที่ตรงข้ามกับข้อที่ ๑ ความไม่เกิดนั้นแหละ เป็นความสุขที่ปลอดโปร่ง ปลอดโปร่งจากทุกหรือโทษ ที่เห็นอาทีนวญาณนั้น อันนี้เป็นฐานะที่ ๑ ความรู้สึกอย่างนี้เรียกว่า รู้ในสันติบท คือรู้คุณในพระนิพพาน ความที่รู้โทษ และก็รู้สึกว่ ถ้าไม่มีสังขาร ไม่มีโทษอย่างนี้ละก็เราจะ

พ้นจากทุกข์ คือ ไม่มีสังขารที่จะนำเอามาซึ่งโทษเหล่านี้ ถ้าไม่มีสังขารแล้วจะเป็นสุข ความรู้สึกที่เกิดขึ้นมาอย่างนี้ ก็ตรงกันข้ามกับที่เราเห็นว่า ถ้าสังขารจะหมดไป เราเสียค่าใช้จ่ายใหม่ของท่านนะ ถ้าไม่มีสังขารแล้วจะเป็นสุข จะเป็นทีจากทุกข์ เป็นทีเกษม นี่ชื่อว่า จิตนั้นยังลงไปสู่นิพพาน ท่านเรียกว่า รู้สันติบท สันติบทในที่นี้ หมายถึงพระนิพพาน ที่รู้่านิพพานนี้ ยังไม่ถึงในพระนิพพาน แต่ว่า จิตนั้นได้ยังลงไปในที่นั้นแล้ว ความรู้สึกพอใจในที่ที่ไม่มีสังขารนะ เกิดความพอใจขึ้นนะคะ เป็นฐานะที่ ๑

ข้อที่ ๒ มีความรู้สึกว่ สังขารที่มีอยู่ในภพทั้ง ๓ นั้นนะ เป็นโทษ เพราะว่า ทีแรกรู้สึกว่ เป็นโทษ ข้อที่ ๒ นะ ที่ตั้งอยู่ในภพณะคะ ก็ต้องรู้สึกว่ ถ้าไม่มีสังขารตั้งอยู่ในภพใดๆ แล้ว แต่ว่าไม่เกิดในที่ไหนๆ ทั้งหมดเลย พ้นจากภพทั้งหมดนั้นแหละ เป็นความปลอดโปร่ง อันประเสริฐ นี่ก็ชื่อว่า จิตยังลงในนิพพานอันเป็นญาณ ในสันติบทก็เหมือนกัน นี่ก็ชื่อว่ารู้ในพระนิพพานอีก บทหนึ่งเหมือนกัน

ข้อที่ ๓ เห็นเหตุ ที่ทำให้เกิดของสังขาร มีกรรม และกิเลส มีอวิชชา ตัณหา อุปาทาน เป็นต้น เป็นโทษนะคะ

ก็ต้องทำให้รู้สึกว่ ถ้าเหตุให้เกิดขึ้นไม่มีเสียแล้ว
คือละเสียแล้ว หรือไม่มีเสียแล้วอย่างนี้ นั่นแหละ
จะเป็นการพ้นโทษ จะเป็นการพ้นโทษ จะเป็นความ
ปลอดโปร่งอันเกษม อันนี้ก็ชื่อว่าญาณในสันติบทใน
ฐานะที่ ๓

ข้อที่ ๔ มีความเห็นว่า ความเสื่อมสิ้นความประลัย
ของสังขารนั้น เป็นโทษ ก็ต้องทำให้รู้สึกว่ ถ้าไม่มี
การเสื่อมสิ้น หรือความประลัยของสังขารในที่ใด ในที่นั้น
เป็นที่ปลอดโปร่งอันประเสริฐ อันนี้เป็นฐานะที่ ๔
ในสันติบท แต่มันมีอยู่นิดหนึ่งนะ ของเรานะ ถ้าสังขาร
ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย เทียงอยู่ละก็ เป็นสุข พอใจ
ใช้ไหม ของท่านนะ ถ้าไม่มีสังขารนี้เสื่อมสิ้นในที่ใด
ในที่นั้น เป็นสุขไม่มีที่เสื่อมสิ้นนะ ไม่ใช่ว่า ตั้งอยู่
ไม่เสื่อมสิ้น ไม่ใช่อย่างนั้น ไม่มีสังขารที่จะเสื่อมสิ้น
ในที่นั้นมันมีนิดหนึ่ง เห็นไหม ของเรานะ ชอบเหมือนกัน
ไม่เสื่อมสิ้น ชอบ แต่ว่า ต้องเอาสังขารไปตั้งอยู่ในที่นั้นแล้ว
ไม่ให้มันเสื่อมสิ้นนี้แหละ เห็นไหม มันมีอยู่นิดเดียวที่มัน
เสื่อมกันอยู่เหมือนกัน อยากได้ความสุขกับอยากได้ความ
พ้นทุกข์ นี่แหละนิดเดียว อย่างนี้เหมือนกัน ถ้าไม่มีสังขาร
ในที่นั้นเป็นที่ปลอดโปร่งอันเกษม คือ ไม่มีความเกิดดับ

ในที่ใด ที่นั่นก็เป็นทีอันเกษม อันนี้เป็นสันติบทในฐานะ
ที่ ๔

ข้อ ๕ เห็นในการที่จะต้องไปเกิดอีกในสังสารวัฏฏ์
อันไม่มีที่สุดนั้น เป็นโทษ เป็นของที่น่ากลัวเหลือเกิน
ก็ต้องรู้สึกว่าการที่ไม่ต้องไปเกิดอีก หรือต้องการพ้นจาก
การเกิดนั่นเอง เป็นการพ้นจากทุกข์ อันนี้แหละ เป็นความ
ปลอดโปร่งอันเกษมทีเดียว ทำไมท่านจึงไม่ยินดีในความ
เกิดเพราะอะไร เพราะท่านเห็นว่า ความเกิดนี้เป็นทุกข์
โดยเหตุนั้น จึงไม่ยินดีในความเกิด อันนี้ก็เป็นญาณ
ในสันติบทในฐานะ ที่ ๕ รวมเป็น ๑๐ ฐานด้วยกัน
ที่เกิดจากอาทิวญาณที่เห็นโทษ ๕ อย่าง และเห็นคุณ ๕
ตรงกันข้าม เกิดในอาทิวญาณเป็น ๑๐ ฐานด้วยกัน
คือมีความรู้ในโทษ ๕ ประการ และมีความรู้ในคุณของ
พระนิพพาน ในคำว่า สันติบท ซึ่งตรงกันข้ามกับโทษ
๕ ประการ

อันความรู้ในฐานะทั้ง ๑๐ อย่างนั้นเป็นอารมณ์ของ
ปัญญาในอาทิวญาณ คือว่า ถ้าหากว่า ความรู้สึก
อันนี้เกิดในอาทิวญาณ เกิดในปัญญาที่ชื่อว่าอาทิวญาณ
แล้วความรู้สึกอันนั้น ถูกต้องตรงกับวิปัสสนา แต่ถ้าคิดเอา
ไม่ใช่ณะ

อันนี้ก็จะทำให้ท่านนักศึกษา หรือท่านผู้ฟัง
ทั้งหลาย พอจะมองเห็นได้แล้วใช่ไหมคะว่า ปัญญาใน
อาทีนวญาณนั้น เป็นปัจจัยแก่พระนิพพานอย่างไร
การที่เห็นโทษนะ เป็นปัจจัยแก่พระนิพพานอย่างไร
ทั้งนี้ก็เพราะการเห็นโทษนะ เป็นปัจจัยแก่พระนิพพาน
อย่างไร ทั้งนี้ก็เพราะการเห็นโทษนั่นเอง เป็นปัจจัยให้
ความรู้้นั้นยังในคุณของพระนิพพานที่พ้นจากโทษ
เหล่านั้น จึงเป็นอันว่า จิตได้เริ่มปรารถนาในพระนิพพาน
พอใจในพระนิพพาน บ่ายหน้ามุ่งตรงต่อพระนิพพาน ไม่มี
การแวะพักในอารมณ์ที่เป็นเครื่องถ่วง หรือหน่วงเหนี่ยว
ให้อยู่ในสังสารวัฏฏ์นั้นเลย ไม่ต้องการอะไรทั้งหมดเลย
ต้องการแต่จะทำความเพียรส่งตนให้พ้นทุกข์ เท่านั้นเอง
ไม่มีหอรอกเครื่องหน่วงเหนี่ยว จิตใจและฉันทะ วิริยะ
ปัญญา ก็เริ่มเป็นอิทธิบาท ตั้งเป็นอิทธิบาทขึ้นทีเดียว
ในที่นั้นนะ เป็นอินทรีย์ เป็นพละ เป็นโพชฌงค์เกิดเป็น
ลำดับ ตามเหตุผลนั้นๆ จนบรรลุถึงพระนิพพาน ก็คือ
บรรลุถึงในคุณ ๕ ประการ ที่ต้องการในอาทีนวญาณเอง
แต่จะอย่างไรก็ตาม ขออย่าให้เข้าใจว่าการเป็นปัจจัยแก่
พระนิพพานนั้น ไม่ใช่แต่เฉพาะอาทีนวญาณเท่านั้น
อย่าถือว่า อย่างนั้นนะ อย่าถือว่าเฉพาะการเป็นปัจจัย

แต่อาทินวญาณเท่านั้น ไม่ใช่แต่เฉพาะอาทินวญาณนั้น
ต้องถือว่า วิปัสสนาทั้งหมดตั้งแต่นามรูปปรีจเฉทญาณ
เป็นต้นมา ก็ต้องถือว่าเป็นปัจจัยแก่พระนิพพานด้วยกัน
ทั้งนั้น เพราะว่า ถ้าไม่มีนามรูปปรีจเฉทญาณเป็นต้น
มาแล้ว อาทินวญาณนี้ ก็คงเกิดไม่ได้ ต้องเป็นปัจจัยแก่
พระนิพพานทั้งนั้น เพราะวิปัสสนาปัญญาทั้งหมด
เหล่านั้น จะเป็นเหตุเป็นปัจจัยกันเกิดขึ้นตามลำดับ ตั้งแต่
ขั้นต่ำจนถึงขั้นสูงสุดตลอดไป หากแต่ว่าปัญญาขั้นต่ำ
ที่ยังไม่เข้าถึงอาทินวญาณนั้น ก็เห็นแต่โทษอย่างเดียว
ยังไม่เห็นคุณของพระนิพพาน อันเป็นธรรมที่พ้นจากโทษ
เหล่านี้ แต่ว่า การที่ยังลงในพระนิพพาน ก็เห็นโทษ
เหล่านั้นเอง ก็อยากจะพ้นโทษ ก็เพราะเห็นโทษนั่นเอง
เมื่อมีกำลังขึ้นมาก็เรียกว่าอาทินวญาณ ที่จริงนะ เห็นภัย
มาตั้งแต่ภพญาณแล้วนะละ เมื่อมากขึ้นก็เรียกว่า
อาทินวญาณ จึงรู้จักคุณของพระนิพพานขึ้นในที่นั้น

ฉะนั้น ปัญญาของอาทินวญาณนี้ จึงมีอารมณ์ของ
ปัญญา ๒ อย่าง

๑. เห็นโทษในสังขาร

๒. เห็นคุณในพระนิพพาน

เมื่อเห็นพระนิพพาน ใจก็บ่ายหน้าไป หรือน้อมไป
เดินไปยังสันติบาท คือ พระนิพพานนั้น ความยินดี

ในสังขารนั้น ก็เกิดขึ้นในที่นั้นไม่ได้ มีแต่ความไม่ยินดีในที่นั้น หมายถึงความยินดีด้วยอำนาจของอารมณ์ค้นหา ณะ คือว่าความยินดีในที่นั้นเกิดขึ้นไม่ได้ ในการที่เห็นโทษในอาทินวฏฏานั้นนะ เกิดขึ้นไม่ได้นะ หมายถึงความยินดีที่เป็นอารมณ์ของค้นหานะคะ แต่ความไม่ยินดีในที่นี้ หมายถึงความไม่ยินดีด้วยอำนาจของค้นหา เกิดไม่ได้ ความไม่ยินดีนี้ เกิดด้วยอะไร? เกิดขึ้น เพราะความยินดีของค้นหาเกิดขึ้นไม่ได้ ในที่นั้น เมื่อค้นหาอาศัยอารมณ์นั้นเกิดไม่ได้ เมื่ออาศัยเกิดไม่ได้แล้ว ไม่ใช่แต่เกิดไม่ได้ อย่างเดียว ยังสยบลง ยุบลง สงบลง เรียกว่า สยบลงด้วย ไม่ใช่ว่า ไม่เกิดแล้วจะตั้งอยู่เฉยๆ ไม่ใช่อย่างนั้น ลดลง ยุบลงเหมือนกับสบู่ที่เรากำลังดีให้ฟองเกิดขึ้น พอตอนหลังแล้ว เหตุที่ให้เกิด คือ ตัณหานี้ไม่เกิดแล้ว เราไม่ดีให้ฟองนั้นเกิดขึ้น ฟองนั้นก็ไม่เกิดแล้ว ไม่ใช่แต่ไม่เกิด อย่างเดียวนะ ฟองนั้นจะค่อยๆ ยุบลงไปหายไปด้วย เพราะเหตุที่จะให้เกิदनั้นไม่มีแล้ว

อุปมาเหมือนคนที่ทำชั่ว เมื่อถูกทำโทษมากๆ แล้ว ก็จะรู้สึกเจ็บหลายขึ้น เห็นทุกข์เห็นโทษ ที่ตนได้รับนี้ มันมากมายเหลือเกิน ก็จะรู้สึกเจ็บหลายขึ้น ก็เริ่มไม่พอใจ หรือไม่ยินดีในการกระทำชั่ว เห็นความชั่วมากแล้ว ก็รู้สึกว่ ไม่เอาแล้ว ที่เราได้รับทุกโทษนี้นะ เพราะเหตุว่า

เราได้ทำชั่วมา เราก็เห็นโทษของความชั่วแล้ว เราก็ไม่ชอบแล้ว เกิดความไม่พอใจในการทำชั่วนั้นขึ้นมา เพราะเห็นทุกข์โทษนั้น เพราะฉะนั้นความไม่พอใจในที่นั้นนะ ก็เป็นเหตุที่ไม่ยินดีในสังขารทั้งหลาย ไม่ใช่เพราะค้นหา ไม่ยินดีในที่นั้น หรือโทษะ ก็ไม่ใช่ทั้งนั้นนะคะ

ก็เพราะเหตุที่ไม่ยินดีในสังขารทั้งหลายเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้น ไม่ได้นั่นเอง จึงเป็นปัจจัยให้เข้าถึงนิพพาน ซึ่งเป็นญาณให้เข้าถึงนิพพาน หรือเป็นปัจจัยให้ถึงนิพพิทาญาณ ซึ่งเป็นญาณที่ ๘ มีความเบื่อหน่ายในสังขารทั้งหลาย ใจใหม่คะ ความเบื่อหน่ายในที่นี้ หมายถึงความคลายกำหนดตัณหาขุบลง ก็เป็นเหตุให้เกิดความเบื่อหน่าย ความพอใจเกิดขึ้นไม่ได้แล้ว ยังเป็นความเบื่อหน่ายที่คลายตัณหาออกอีกด้วย คลายความพอใจด้วย ไม่ใช่ว่าเพียงแต่เกิดไม่ได้เฉยๆ หมายถึงคลายความกำหนัดหน่ายออก หรือป่วยออก ประคองกับเชือก คือตัณหานั้น ได้ถูกปัญญาในนิพพิทาญาณ อันตัดแก้ปมนั้น เชือก คือตัณหานั้นให้คลายออกเพราะตัณหามันร้อยรัดเราเข้าไปในสังสารวัฏฏ์ เรียกว่า สัมมโยชน์ คือคันฉกมัดเข้าไปไม่ให้พ้นไปจากสังสารวัฏฏ์ได้ แต่เมื่อเกิดปัญญารุ่งขึ้นในนิพพิทาญาณนี้ ปัญญานั้นตัดเชือก คือตัณหา ที่มัดเราไว้

ในสังสารวัฏฏ์นั้นนะ ถูกตัดออก คลายออกแล้ว แปลว่า
เชือกนั้น ได้คลายออก มันเกิดความเบื่อหน่ายขึ้นใน
นิพพิทาญาณนั้น หรือว่า เป็นการคลายตัณหาออกแล้ว
นะคะ อุปมาเหมือนกับคลายเชือกที่ผูกไว้ในสังสารวัฏฏ์
นั้นแล้ว ก็เป็นเหตุให้เราพ้นจากสังสารวัฏฏ์ได้ พ้นจาก
ทุกข์โทษนั้นได้

อันความเบื่อหน่ายในนิพพิทาญาณนี้ ไม่ใช่เพราะ
โทษะ ไม่ใช่ว่า ความไม่พอใจนั้นเป็นโทษะนะ ไม่ใช่เพราะ
โทษะนะคะ ไม่ใช่โทษะเช่นเดียวกันกับที่เห็นโทษใน
อาทีนวญาณ อาทีนวญาณก็เห็นโทษเหมือนกัน แต่ก็ไม่ใช่
โทษะเหมือนกัน ในนิพพิทาญาณนี้ก็เบื่อหน่ายไม่พอใจ
เหมือนกัน เบื่อหน่ายในที่นี้ ไม่ใช่เพราะสัมปยุตด้วยโทษะ
หรืออารมณ์ของโทษะ เช่นเดียวกันกับอาทีนวญาณ
เหมือนกัน ไม่ใช่เบื่อหน่ายว่าเรากินข้าวอย่างนี้ไม่อร่อยเลย
เบื่ออย่างนั้นนะ มันเบื่อเพราะโทษะ เมื่อเรามีความพอใจ
อยู่ในสิ่งที่อร่อยนะ นี่มันไม่อร่อย เราก็เกิดความไม่พอใจ
อันนี้มีโทษะเกิดได้ในอารมณ์นั้น เพราะเหตุว่า ความพอใจ
ยังมีอยู่ แต่ที่ท่านไม่มีความพอใจในที่ใดๆ ทั้งนั้น ฉะนั้น
การเบื่อหน่ายในที่นี้ หมายถึงว่า คลายตัณหาออกไป
เท่านั้นเอง คลายความยินดี ไม่ใช่เพราะโทษะ เป็นเหตุ

กนิพพิทาญาณนี้ เป็นวิปัสสนาขั้นที่ ๘ ซึ่งเกิดจากเหตุต่อจากอาทีนวญาณ ก็เหตุที่เห็นโทษซ้ำๆ ซากๆ อยู่ในอาทีนวญาณนั่นเอง ก็เป็นธรรมดาอยู่เอง ที่จะต้องเกิดความเบื่อหน่ายในอารมณ์นั้นๆ ขึ้น เห็นมากเข้า ก็ต้องเบื่อหน่ายในอารมณ์นั้นมากขึ้น และเบื่อหน่ายในนิพพิทาญาณนี้ ก็เป็นความเบื่อหน่ายในโทษของสังขารที่เห็นในอาทีนวญาณนั่นเอง ไม่ใช่เบื่อหน่ายในสังขารอื่นสังขารที่เห็นโทษในอาทีนวญาณนั่นเอง เห็นมากๆ เข้าก็เกิดความเบื่อหน่ายท่านก็จัดปัญญานี้เลื่อนขึ้นไปอีก คือว่าความเบื่อหน่ายนี้คลายออก คือเมื่อเบื่อหน่ายต่อสังขารที่ต้องเป็นไปในภพทั้ง ๓ นี้ ในกำเนิดทั้ง ๔ ในคติ ๕ อย่างเดียวกันนะคะ หรือในวิญญูณฐิติ ๗ สัตตवास ๕ ท่านไมยินดีในธรรมเหล่านี้ ท่านเบื่อหน่ายต่อธรรมเหล่านี้ ท่านยินดีพอใจอยู่ในธรรมที่พ้นจากทุกข์เท่านั้น อุปมาเหมือนผู้เดินทางมาถึงทางสองแพร่ง ทางหนึ่งเป็นทางรกอีกทางหนึ่งเป็นทางเตียนราบโล่ง ทางรกรนั้นก็เปรียบเหมือนทางที่จะทำให้เป็นไปของสังขารทั้งหลายในสังสารวัฏฏะนะคะ นี่ก็เป็นทางรกที่เป็นไปเพื่อความทุกข์นั้นแหละ ส่วนทางที่ราบรื่นนั้นเป็นทางพระนิพพาน ซึ่งเป็นทางที่จะให้พ้นจากสังขารทั้งปวง

เมื่อผู้ปฏิบัติวิปัสสนา จนเกิดปัญญารู้เหตุผลแห่งคุณ และโทษตามความเป็นจริงเช่นนี้แล้ว ก็จึงเป็นธรรมดา ที่จะบ่ายหน้าออกจากทางที่มีโทษ ปัญญานั้นก็นำเข้าหา ทางที่พ้นจากทุกข์ ที่ปัญญาได้มองเห็นแล้วนั้น การมองเห็น ทางแยกนั้นก็ได้แก่ อาทีนวญาณ คือ ไปเห็นว่า มีทาง แยกออก คือ เห็นโทษ ๕ คุณ ๕ นี้ได้แก่อาทีนวญาณ การบ่ายหน้าออกจากทางนั้น ได้แก่ นิพพิทาญาณ ซึ่งเป็น ปัจจัยแก้ววิปัสสนาต่อไป ที่ชื่อว่า มุญจितุกัมมตาญาณ

อันที่จริง ในญาณทั้ง ๓ คือ ภยญาณ อาทีนวญาณ นิพพิทาญาณ ทั้ง ๓ นี้ ท่านสงเคราะห์ด้วยอรรถ คือ เนื้อความนั้นเป็นอันเดียวกัน ท่านสงเคราะห์ว่า ทั้ง ๓ อันนี้ ที่จริงนะ มีเนื้อความเป็นอันเดียวกันนะคะ เห็นภัยแล้ว ก็ต้องเห็นโทษ เมื่อเห็นเป็นโทษ ก็ต้องเห็นว่ามิภัย เมื่อเห็นโทษ และเห็นภัยแล้ว ก็ต้องเบื่อหน่ายในโทษนั้น ต้องเกิดความไม่พอใจในโทษนั้น นี่เป็นธรรมดา ท่าน ถือว่ามีเนื้อความเป็นอันเดียวกัน เป็นเหตุผลติดต่อกันว่า จะต้องเดินไปอย่างนั้น จะต้องเป็นไปอย่างนั้น หรือ ว่าเป็นไฉนจนกัน ต่างกันแต่พยัญชนะ คือ ชื่อเท่านั้น เรียกว่า ภยญาณ หรืออาทีนวญาณ จะเรียก ภยญาณ หรืออาทีนวญาณก็ได้ เมื่อถึงภยญาณ แล้วก็ต้องถึง

อาทินวญาณแล้ว จะต้องถึงนิพพิทาญาณ จิตใจจะต้อง
เดินไปทางนี้เทียว เมื่อถึงอันใดอันหนึ่ง ก็ชื่อว่า ถึงทั้ง ๓
ทั้งนี้ก็เพราะถือว่า เมื่อเกิดความรู้ลึกในอันใดอันหนึ่งแล้ว
ในอารมณ์ใดก็ตาม ก็ในอารมณ์ทั้ง ๒ นั้นก็ต้องรวมอยู่ใน
ที่นั้นด้วยแล้ว ไม่ต้องแยกออกต่างหากอีก เช่นเดียวกับ
ไตรลักษณ์นั่นเอง ไตรลักษณ์มีลักษณะ ๓ ไข่มุม
เห็นอันใดอันหนึ่ง ชื่อว่า เห็นทั้ง ๓ เหมือนกัน ญาณทั้ง
๓ นี้ก็เหมือนกัน มีลักษณะอย่างนั้นเห็นทุกข์ ก็ชื่อว่า
เห็นทั้ง ๓ เห็นทุกข์ก็ชื่อว่าเห็นทั้ง ๓ เห็นไม่เที่ยงก็ชื่อว่า
เห็นทั้ง ๓ เห็นอนัตตาก็ชื่อว่าเห็นทั้ง ๓ นี่ก็อยู่ใน
นิพพิทาญาณนะคะ กำลังจะขึ้นมูญจิตกัมมยตาญาณ
แต่ว่าญาณต่อไปนี้นะ บริสุทธแล้วทั้งนั้น อยู่ใน
ปฎิปทาญาณทัสสนวิสุทธ อยู่ในข้อปฏิบัติที่บริสุทธ
จนเป็นเหตุให้ถึงนิพพานแล้ว

(อ่านต่อฉบับหน้า)

ชวนะ ๕๕

อ.สุคนธ์ สุนศิริ

- หน้าที่ของชวนจิต
- แบ่ง ชวนะ ๕๕ ออกเป็น ๓ ประเภท
- จำแนก ชวนะ ๕๕ โดย :-
 - วิถิจิต ๓ ประเภท
 - เวทนา ๓ เวทนา
 - เหตุ ๔ อย่าง

หน้าที่ของ ชวนจิต

ชวนจิต คือ จิตที่ทำหน้าที่เสพอารมณ์ ๖ ด้วยกุศลจิต
อกุศลจิต กิริยาจิต และวิบากจิตในวิถิจิตหนึ่งๆ ที่เป็น
กามวิถีและอัปปนาวิถี

ชวนจิต มี ๕๕ ดวง คือ :-

อกุศลจิต ๑๒ หลีตูปปาตจิต ๑ มหากุศลจิต ๘
มหากิริยาจิต ๘ มหัคคตกุศลจิต ๕ (รูปาวจรกุศลจิต ๕
อรูपावจรกุศลจิต ๔) มหัคคตกิริยาจิต ๕ (รูปาวจรกิริยาจิต ๕
อรูपाวจรกิริยาจิต ๔) และโลกุตตรจิต ๘ (มัคคจิต ๔
ผลจิต ๔)

แบ่ง ขวนะ ๕๕ ออกเป็น ๓ ประเภท

๑. กามขวน ๒๕ ได้แก่ อกุศลจิต ๑๒ หสิตุปปาทจิต ๑ มหากุศลจิต ๘ และมหาภิรียาจิต ๘

๒. โลภียัปปนาขวนะ ๑๘ ได้แก่ มหัคคตกุศลจิต ๕ มหัคคตภิรียาจิต ๕

๓. โลกุตระอัปปนาขวนะ ๘ ได้แก่ โลกุตระจิต ๘

จำแนกขวนะ ๕๕ โดยวิธีจิต ๓ ประเภท

๑. กามวิธี คือ ปัญจทวารวิธี ๘ กามมโนทวารวิธี ๑ มีกามขวน ๒๕ เกิดได้ในกามวิธีเหล่านี้

๒. โลภียัปปนาวิธี คือ รูปฌานวิธี ๕ อรูปฌานวิธี ๔ มีโลภียัปปนาขวนะ ๑๘ เกิดได้ในโลภียัปปนาวิธีเหล่านี้

๓. โลกุตระอัปปนาวิธี คือ มัคควิธี ๔ มีโลกุตระอัปปนาขวนะ ๘ (คือ มัคคจิต ๔ ผลจิต ๔) เกิดขึ้นได้ในมัคควิธีทั้ง ๔

จำแนก ขวนะ ๕๕ โดยเวทนา ๓

๑. โสมนัสเวทนา ๒๕ ได้แก่ โลกโสมนัส ๔ หสิตุปปาทจิต ๑ มหากุศลโสมนัส ๔ มหาภิรียาโสมนัส ๔ รูปาจรกุศล ๔ รูปาจรภิรียา ๔ โลกุตระจิต ๘

๒. โทมนัสเวทนา ๒ ได้แก่ โทสมูลจิต ๒

๓. อุเบกขาเวทนา ๒๔ ได้แก่ โลภอุเบกขา ๔
โมหมูลจิต ๒ มหากุศลอุเบกขา ๔ มหาภิกขียาอุเบกขา ๔
รูปาวจรปัญจมณานกุศล ๑ รูปาวจรปัญจมณานภิกขียา ๑
อรูปาวจรกุศล ๔ อรูปาวจรภิกขียา ๔

รวม โสมนัสเวทนา ๒๕ + โทมนัสเวทนา ๒ +
อุเบกขาเวทนา ๒๔ = เวทนา ๓ ขวณะ ๕๕

จำแนก ขวณะ ๕๕ โดยเหตุ ๔

๑. อเหตุกขวณะ ๑ (ไม่มีเหตุ) = หลิตุปปาตจิต ๑

๒. เอกเหตุกขวณะ ๒ (มีเหตุ ๑ คือ โมหเหตุ) = โมหมูลจิต ๒

๓. ทวิเหตุกขวณะ ๑๘ (มี ๒ เหตุ)

= โลกมูลจิต ๘ มีโลกเหตุ โมหเหตุ

= โทสมูลจิต ๒ มีโทสเหตุ โมหเหตุ

= มหากุศลญาณวิปยุตจิต ๔

= มหาภิกขียาญาณวิปยุตจิต ๔

มี อโลกเหตุ
อโทสเหตุ

๔. ตีเหตุกขวนะ ๓๔ มี ๓ เหตุ

=มหากุศลญาณสัมปยุตจิต ๔	}	อโณกเหตุ
=มหาภิรียาญาณสัมปยุตจิต ๔		
=รूपาวจรกุศลจิต ๕		
=รूपาวจรภิรียาจิต ๕		อโทสเหตุ
=อรूपาวจรกุศลจิต ๔		
=อรूपาวจรภิรียาจิต ๔		อโมหเหตุ
=โลกุตตรจิต ๘		

รวม ๑ + ๒ + ๑๘ + ๓๔ = ขวนะ ๕๕

อธิบายเพิ่มเติม

กามขวนะ ๒๕ ที่ในกามวิถี โดยปกติจะเกิดขึ้นไม่เกิน ๓ ขณะ บางครั้งอาจเกิด ๖ ขณะ เมื่อร่างกายอ่อนเพลีย หรือบางครั้งเกิดเพียง ๕ ขณะ เมื่อเวลาจิตมีกำลังอ่อน

ส่วน อปปนาขวนะ ๒๖ ที่ในโลกียอปปनावิถี และ โลกุตระอปปनावิถี เกิดได้ตั้งแต่ ๑ ขณะ เช่น เมื่อได้ฌาน เป็นครั้งแรก ฌานจิตจะเกิดขึ้นเพียง ๑ ขณะ หรือในมัคควิธิตี มัคคจิต จะเกิดขึ้นเพียง ๑ ขณะเท่านั้น ต่อจากนั้นผลจิต จะเกิดขึ้น ๒ หรือ ๓ ขณะ และอปปนาขวนะนี้จะเกิดขึ้น

เกิดทำไม ทำไมจึงเกิด

(ตามนัยแห่งปัจจุสมุปบาท) ตอนที่ ๒

บุญรักษ์ นาครัตน์

ขอนอบน้อมถวายอภิวาทบูชาพระรัตนตรัย ด้วยเศียรเกล้า

ปัจจุสมุปบาทเป็นเรื่องยาก มีความลึกซึ้งและตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งธรรม ๒ ประการ คือ

ฝ่ายอนุโลม (สมุทวาระ) เป็นฝ่ายเกิด เกี่ยวข้องกับทุกข์ เหตุของทุกข์ เป็นวิสัยของสัตว์โลก และการเวียนเกิด เวียนตายไม่รู้จบ

ฝ่ายปฏิโลม (นิโรธวาระ) ฝ่ายดับ เกี่ยวข้องกับการดับทุกข์ และแนวทางการปฏิบัติ เพื่อให้ถึงความดับทุกข์

ลักษณะสำคัญของปัจจุสมุปบาท

๑. เป็นเรื่องเหตุและผลแห่งสังสารวัฏ เป็นหลักธรรมสำคัญ เพราะผู้ที่สามารถตัดวงจรแห่งสังสารวัฏได้เท่านั้น จึงจะหลุดพ้นจากอวิชชาได้แท้จริง

๒. กล่าวถึงความสัมพันธ์ของเหตุและผลที่ทำให้สังสารวัฏดำเนินไปเหมือนกงล้อที่หมุนวนอยู่เสมอ ผู้ที่เข้าใจเรื่องนี้ดีย่อมตัดวงล้อแห่งภพชาติได้

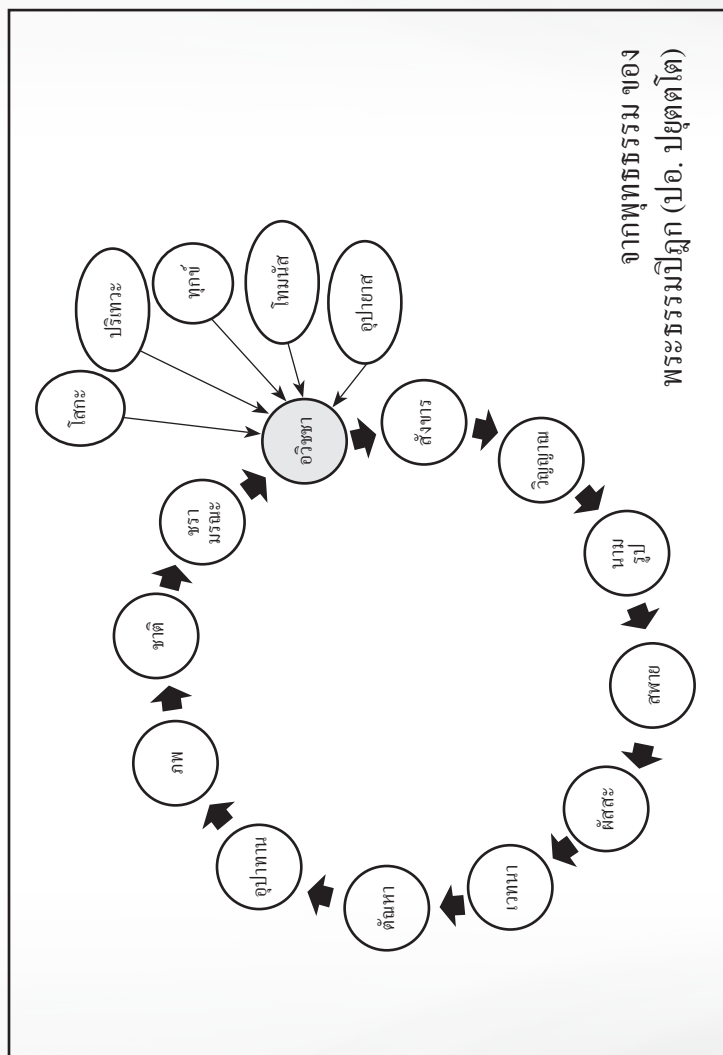
๓. เป็นธรรมชาติยากแก่การเข้าใจ เพราะเป็นเรื่อง
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลเท่านั้น

๔. วิสัยของโลกเป็นเรื่องยากสำหรับคนทั่วไป
ที่จะเข้าใจ สิ่งมีชีวิตทั้งปวงประกอบขึ้นด้วยรูปกับนาม
โดยไม่มีอิตตาตัวตน และรูปกับนามที่ประกอบกันขึ้นมานั้น
ก็เป็นไปตามกฎแห่งกรรม แล้วแต่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือ
กรรมชั่ว

๕. การเวียนว่ายตายเกิด จึงเป็นเรื่องยากที่จะเข้าใจว่า
เกิดใหม่มีต้นเหตุ และกรรมเป็นปัจจัย โดยไม่มีการโยกย้าย
รูป นาม เดิมจากชาติก่อนแต่ประการใด การเกิดใหม่ก็คือ
การปรากฏของรูปนามในภพใหม่ด้วยกำลังของต้นเหตุ
และกรรม

โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส รวมเรียกว่า
กองทุกข์ เป็นอาการที่สำแดงออกของการมีกิเลสเป็น
เชื้อหมักคงอยู่ในจิตสันดาน ที่เรียกว่า อาสวะ มีกามาสวะ
ภวาสวะ ทิฏฐาสวะ และอวิชชาสวะ

(ภาพองค์ ๑๒ ของปฏิจสนูปบาท)

คำจำกัดความองค์ประกอบหรือหัวข้อตามลำดับ*

๑. อวิชชา = ความไม่รู้ทุกข์ – สมุทัย – นิโรธ – มรรค(อริยสัจ๔)และ(ตามแบบบอริธรรม)ความไม่รู้หนก่อก่อน – หนหน้า – ทั้งหนก่อก่อนหนหน้า^๒ – ปฏิจสมุปบาท

๒. สังขาร = กายสังขาร วจิตสังขาร จิตตสังขาร^๓ และ (ตามนัยอริธรรม) ปุญญากิสังขาร อปุญญากิสังขาร อาเนญซากิสังขาร

๓. วิญญาน = จักขุ ~ โสถ ~ ฆาน ~ จิวหา ~ กาย ~ มโนวิญญาน (วิญญาน ๖)^๒

๔. นามรูป = นาม (เวทนา สัญญา เจตนา ผัสสะ มนสิการ)หรือตามแบบบอริธรรม (เวทนาขันธ สัญญาขันธ สังขารขันธ) + รูป (มหาภูต ๔ และรูปที่อาศัย มหาภูต ๔)^๓

๕. สฬายตนะ = จักขุ-ตา, โสตะ-หู, ฆานะ-จมูก, จิวหา-ลิ้น, กาย-กาย, มโน-ใจ

๖. ผัสสะ = จักขุสัมผัส ~ โสถ ~ ฆาน ~ จิวหา ~ กาย ~ มโนสัมผัส (สัมผัส ๖)^๔

๗. เวทนนา = เวทนาเกิดจากจักขุสัมผัส จาก โสถ ~ ฆาน ~ จิวหา ~ กาย ~ มโนสัมผัส (เวทนา ๖)^๕

๘. ตัณหา = รูปตัณหา (ตัณหาในรูป)
สัทตตัณหา (ในเสียง) คันธตัณหา (ในกลิ่น) รสตัณหา
(ในรส) โภญจุพฺพตัณหา (ในสัมผัสทางกาย) ชัมมตัณหา
(ในธรรมารมณ์) (ตัณหา ๖)^๖

๙. อุปาทาน = กามุปาทาน (ความยึดมั่นในกาม
รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ต่างๆ)

ทิฏฐุปาทาน (ความยึดมั่นในทิฏฐิ คือความเห็น
ลัทธิ ทฤษฎีต่างๆ)

สีลพทุปาทาน (ความยึดมั่นในศีลและพรต
ว่าจะทำให้คนบริสุทธิ์ได้)

อัตตวาทุปาทาน (ความยึดมั่นในอัตตา สร้าง
ตัวตนขึ้นยึดถือไว้ด้วยความหลงผิด)

๑๐. ภพ = กามภพ รูปภพ อรูปภพ อีกนัยหนึ่ง

= กรรมภพ (บุญญาภิสังขาร อบุญญาภิ-
สังขาร อาเนญยาภิสังขาร) กับ อุปัตติภพ (กามภพ รูปภพ
อรูปภพ สัตถุภพ อสัตถุภพ เนวสัตถุญานาสัตถุญภพ
เอกโวการภพ จตุโวการภพ ปญฺจโวการภพ)

๑๑. ชาติ = ความปรากฏแห่งขั้นทั้งหลายการได้
มาซึ่งอายตนะต่างๆ หรือความเกิด ความปรากฏขึ้น
ของธรรม ต่างๆ เหล่านั้น^๗

๑๒. ชรามรณะ = ชรา (ความเสื่อมอายุความ
ห่อหุ้มอินทรีย์) กับมรณะ (ความสลายแห่งขั้นฐ์ ความ
ขาดชีวิตินทรีย์) หรือความเสื่อมและความสลายแห่ง
ธรรมต่างๆ เหล่านั้นๆ*

* คำจำกัดความเหล่านี้ ดู ถ.นิ. ๑๖/๖-๑๘/๓-๕; อภิ.วิ.๓๕/๒๕๖-
๒๗๒/๑๘๑-๑๘๕; เป็นต้น ส่วนคำอธิบายขยายความให้ดูวิสุทธิมคค์
และวิภค.อ. ตามที่อ้างข้างต้น

๒ ปุพฺพันตะ – อปรันตะ – ปุพฺพันตาปรันตะ (=อดีต – อนาคต – ทั้งอดีต
อนาคต) ดู อภิ.ส. ๓๔/๓๑๒/๒๘๓

๓ กายสังขาร=กายสัญญาเจตนา (ความจงใจทางกาย) = เจตนา ๒๐
ทางกายทวาร (กามาวจรกุศล ๘ อกุศล ๑๒) วีสังขาร=วีสัญญาเจตนา
(ความจงใจทางวาจา) = เจตนา ๒๐ ทางวจีทวาร (กามาวจรกุศล ๘
อกุศล ๑๒) จิตตสังขาร = มโนสัญญาเจตนา (ความจงใจในใจ) = เจตนา ๒๔
ในมโนทวาร ที่ยังมีได้แสดงออกเป็นกาย – วาจาวิญญูติ

* ปุญญุณฺณาสังขาร (ความดีที่ปรุงแต่งชีวิต) = กุศลเจตนาฝ่ายกามาวจรและ
ฝ่ายรูปาวจร ๑๓ (กามาวจรกุศล ๘ รูปาวจรกุศล ๕)
อปุญญุณฺณาสังขาร (ความชั่วที่ปรุงแต่งชีวิต) = อกุศลเจตนาฝ่ายกามาวจร
ทั้ง ๑๒

อานัญชาภิสังขาร (ภาวะมั่นคงที่ปรุ่งแต่งชีวิต) = กุศลเจตนา
ฝ่ายอรุปาวจรทั้ง ๕

๒ กระจ่ายออก = โลเกียวิญญูณ ๓๒ (วิญญูณ ๕ ฝ่ายกุศลวิบาก
และอกุศลวิบาก = ๑๐ + มโนวิญญูณ ๒๒) หรือ
= วิญญูณ ๑๓ (วิญญูณ ๕ ทั้งสองฝ่าย + มโนธาตุ ๒
มโนวิญญูณธาตุเหตุกะโสมนัสสสสหรรค ๑)
เป็นไปในปวัตติกาล (ระยะระหว่างปฏิสนธิ ถึงจุติ)
กับวิญญูณ ๑๕ ที่เหลือ เป็นไปทั้งในปวัตติกาลและ
ปฏิสนธิกาล

๓ บันทิกพิเศษท้ายบทที่ ๑ ว่าด้วยขันธ ๕

๔ ผัสสะ = การกระทบระหว่างอายตนะภายใน ภายนอก และวิญญูณ
ทางอายตนะนั้นๆ

๕ เวทนา ถ้าแบ่งโดยลักษณะเป็น ๓ คือ สุข ทุกข์ และอทุกขมสุข หรือ ๕
คือ สุข (ทางกาย) ทุกข์ (ทางกาย) โสมนัส (ทางใจ) โทมนัส (ทางใจ)
อุเบกขา

๖ ตัณหา ถ้าแบ่งโดยอาการเป็น ๓ คือ กามตัณหา (ทะยานอยากใน
สิ่งสนองความต้องการทางประสาททั้ง ๕) ภวตัณหา (ความอยาก
ให้คงอยู่นิรันดร์) วิภวตัณหา (ความอยากให้ดับสูญ) ; หรือกามตัณหา
(อยากด้วยความยินดีในกาม) ภวตัณหา (อยากอย่างมีสัตสัคทิจู)
วิภวตัณหา (อยากอย่างมีอุจเฉททิจู); ตัณหา ๓ นี้ x ตัณหา ๖ ข้างบน =
๑๘ x ภายในภายนอก = ๓๖ x กาล ๓ = ๑๐๘ (อง. จตุกก. ๒๑/๑๕๕/๒๕๐)

ตัวอย่างคำอธิบายแบบช่วงกว้างที่สุด

เพื่อให้คำอธิบายสั้นและง่ายเห็นว่าควรใช้วิธียกตัวอย่าง ดังนี้

(อาสวะ →) อวิชชา เข้าใจว่าการเกิดในสวรรค์เป็นยอดแห่งความสุข เข้าใจว่าฆ่าคนนั้นคนนี้เสียได้เป็นความสุข เข้าใจว่าฆ่าตัวตายเสียได้เป็นความสุข เข้าใจว่าเข้าถึงความเป็นพรหมแล้วจะไม่เกิดไม่ตาย เข้าใจว่าทำพิธีบวงสรวงเช่นสังเวศแล้วจะไปสวรรค์ได้ เข้าใจว่าจะไปนิพพานได้ด้วยการบำเพ็ญตบะ เข้าใจว่าตัวตนอันนี้นั่นแหละจะได้ไปเกิดเป็นนั่นเป็นนี่ด้วยการกระทำอย่างนี้ เข้าใจว่าตายแล้วสูญ ฯลฯ จึง

→ **สังขาร** นึกคิด ตั้งเจตจำนงไปตามแนวทางหรือโดยสอดคล้องกับความเข้าใจนั้นๆ คิดปรุงแต่งวิธีการและลงมือกระทำการ (กรรม) ต่างๆ ด้วยเจตนาเช่นนั้นเป็นกรรมดี (บุญ) บ้าง เป็นกรรมชั่ว (อบุญหรือบาป) บ้าง เป็นอานัญชาบ้าง จึง

→ **วิญญาน** เกิดความตระหนักรู้และรับรู้อารมณ์ต่างๆ เฉพาะที่เป็นไปตามหรือเข้ากันได้กับเจตนาอย่างนั้นเป็นสำคัญ พุทเพื่อเข้าใจกันง่ายๆ ก็ว่า จิตหรือวิญญานถูกปรุงแต่งให้มีคุณสมบัติเฉพาะขึ้นมาอย่างใดอย่างหนึ่ง

หรือแบบใดแบบหนึ่ง เมื่อตาย พลังแห่งสังขารคือกรรม
ที่ปรุงแต่งไว้จึงทำให้ปฏิสนธิวิญญาณที่มีคุณสมบัติเหมาะ
กับตัวมัน ปฏิสนธิขึ้นในภพ และระดับชีวิตที่เหมาะสม
คือถือกำเนิดขึ้น จากนั้น

→ **นามรูป** กระบวนการแห่งการเกิดก็ดำเนินการ
ก่อรูปเป็นชีวิตที่พร้อมจะปรุงแต่งกระทำการต่างๆ
ต่อไปอีก จึงเกิดมีรูปขันธ์ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์
สังขารขันธ์ขึ้นโดยครบถ้วน ประกอบด้วยคุณสมบัติและ
ข้อบกพร่องต่างๆ ตามพลังปรุงแต่งของสังขาร คือกรรม
ที่ทำมา และภายในขอบเขตแห่งวิสัยของภพที่ไปเกิดนั้น
สุดแต่จะไปเกิดเป็นมนุษย์ ติรัจฉาน เทวดา เป็นต้น

→ **สพายตนะ** แต่ชีวิตที่จะสนองความต้องการ
ของตัวตน และพร้อมที่จะกระทำการต่างๆ ได้ตอบต่อ
โลกภายนอก จะต้องมีการติดต่อกับโลกภายนอก สำหรับ
ให้กระบวนการรับรู้ดำเนินงานได้ ดังนั้นอาศัยนามรูปเป็น
เครื่องสนับสนุน กระบวนการแห่งชีวิตจึงดำเนินต่อไป
ตามพลังแห่งกรรม ถึงขั้นเกิดอายตนะทั้ง ๖ คือ ประสาท
ตา หู จมูก ลิ้น กาย และเครื่องรับรู้อารมณ์ภายใน คือใจ
จากนั้น

→ **ผัสสะ** กระบวนการแห่งการรับรู้ที่ดำเนินงานได้ โดยการเข้ากระทบหรือประจวบกันระหว่างองค์ประกอบสามฝ่าย คือ อายตนะภายใน (ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ) กับอารมณ์หรืออายตนะภายนอก (รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์) และวิญญาณ (จักขุวิญญาณ โสตวิญญาณ ฆานวิญญาณ จีหวาวิญญาณ กายวิญญาณ และมโนวิญญาณ) เมื่อการรับรู้เกิดขึ้นครั้งใด

→ **เวทนา** ความรู้สึกที่เรียกว่า การเสวยอารมณ์ ก็จะต้องเกิดขึ้นในรูปใดรูปหนึ่ง คือ สุขสบาย (สุขเวทนา) ไม่สบาย เจ็บปวด เป็นทุกข์ (ทุกข์เวทนา) หรือไม่ก็เฉยๆ (อทุกขมสุขเวทนา หรืออุเบกขาเวทนา) และโดยวิสัยแห่งปฐุชน กระบวนการย่อมไม่หยุดอยู่เพียงนี้ จึง

→ **ตัณหา** ถ้าสุขสบาย ก็ชอบใจติดใจ อยากได้ หรืออยากได้ให้มากยิ่งขึ้น ขึ้นไปอีก เกิดการทะยานอยาก และแสหาต่างๆ ถ้าเป็นทุกข์ ไม่สบาย ก็ขัดใจ ขัดเคือง อยากให้สูญสิ้นให้หมดไป หรือให้พ้นๆ ไปเสีย ด้วยการทำลายหรือหนีไปให้พ้นก็ตาม เกิดความกระวนกระวายคั่นร่น อยากให้พ้นจากอารมณ์ที่เป็นทุกข์ ขัดใจ หนีไปหาไปเอา สิ่งอื่นอารมณ์อื่นที่จะให้ความสุขได้ หรือไม่ก็รู้สึกเฉยๆ คืออุเบกขา เป็นความรู้สึกอย่างละเอียด จัดเข้าในฝ่ายสุข

เพราะไม่เข้าใจ เป็นความสบายอย่างอ่อนๆ รู้สึกเรื่อยๆ เพลินๆ จากนั้น

→ **อุปาทาน** ความอยากเมื่อรุนแรงขึ้นก็กลายเป็นยึด คือยึดมั่น ถือมั่น ติดสยบหมกมุ่นในสิ่งนั้น หรือเมื่อยังไม่ได้ก็อยากด้วยตัณหา เมื่อได้หรือถึงแล้ว ก็ยึดฉวยไว้ด้วยอุปาทาน และเมื่อยึดมั่นก็มีไชยยึดแต่อารมณ์ที่อยากได้ (กามอุปาทาน) เท่านั้น แต่ยังพ่วงเอาความยึดมั่นในความเห็น ทฤษฎี ทิวทัศน์ต่างๆ (ทิฏฐิอุปาทาน) ความยึดมั่นในแบบแผน ความประพฤติกติและข้อปฏิบัติที่จะให้ได้สิ่งที่ปรารถนา (ศีลพัพฺพอุปาทาน) และความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน (อัตตวา-ทุปาทาน) พัวพันเกี่ยวเนื่องกันไป ด้วยความยึดมั่นถือมั่นนี้ จึงก่อให้เกิด

→ **ภพ** เจตนา เจตจำนงที่จะกระทำการ เพื่อให้ได้มาและให้เป็นไปตามความยึดมั่นถือมั่นนั้น และนำไปให้เกิดกระบวนการพฤติกรรม (กรรมภพ) ทั้งหมดขึ้นอีกเป็นกรรมดี กรรมชั่ว หรืออาณานุญาตสอดคล้องกับตัณหาอุปาทานนั้นๆ เช่นอยากไปสวรรค์ และมีความเห็นที่ยึดมั่นไว้ว่า จะไปสวรรค์ได้ด้วยการกระทำเช่นนี้ ก็กระทำการกรรมอย่างนั้นๆ ตามที่ต้องการ พร้อมกับการกระทำนั้นๆ ก็เป็นการเตรียมภาวะแห่งชีวิต คือ จันท์ ๕ ที่จะปรากฏในภพที่สมควรกับกรรมนั้นไว้พร้อมด้วย

(อุปปัตติภพ) เมื่อกระบวนการก่อกรรมดำเนินไปเช่นนี้ แล้วครั้นชีวิตช่วงหนึ่งสิ้นสุดลงพลังแห่งกรรมที่สร้างสมไว้ (กรรมภพ) ก็ผลักดันให้เกิดการสืบต่อขึ้นตอนต่อไป ในวงจรอีก คือ

→ **ชาติ** เริ่มแต่ปฏิสนธิวิญญูณที่มีคุณสมบัติ สอดคล้องกับพลังแห่งกรรมนั้น ปฏิสนธิขึ้นในภพ ที่สมควรกับกรรม บังเกิดขั้น ๕ ขึ้นพร้อม เริ่ม กระบวนการแห่งชีวิตให้ดำเนินต่อไป คือ เกิดนามรูป สฬายตนะ ผัสสะและเวทนาขึ้นหมุนเวียนวงจรอีก และ เมื่อการเกิดมีขึ้นแล้ว ย่อมเป็นการแน่นอนที่จะต้องมี

→ **ชรามรณะ** ความเสื่อมโทรมและแตกดับแห่ง กระบวนการของชีวิตนั้น สำหรับปุถุชน ชรามรณะนี้ ย่อมคุกคามบีบคั้นทั้งโดยชัดแจ้ง และแฝงซ่อน (อยู่ในจิต ส่วนลึก) ตลอดเวลา ดังนั้น ในวงจรชีวิตของปุถุชน ชรามรณะจึงพ่วงมาพร้อมด้วย

..... **โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส** ซึ่ง เรียกรวมว่าความทุกข์นั่นเอง คำสรุปของปฏิจกสมุปปาท จึงมีว่า “กองทุกข์ทั้งปวง จึงเกิดมีด้วยอาการอย่างนี้”

อย่างไรก็ดีในฐานะที่เป็นวิญญูหรือวงจรความสิ้นสุด จึงไม่มี ณ ที่นี้แท้จริง องค์ประกอบช่วงนี้ กลับเป็นขั้นตอน ที่สำคัญอย่างยิ่งอีกตอนหนึ่งที่จะทำให่วงจรหมุนเวียน

ต่อไป กล่าวคือ โสกะ (ความเหงาใจ) ปริเทวะ (ความรำไร)
ทุกข์โทมนัส(ความเสียใจ)อุปายาส(ความผัดหวังกับแค้นใจ)
เป็นอาการสำแดงออกของการมีกิเลสที่เป็นเชื้อหมักดอง
อยู่ในจิตสันดาน ที่เรียกว่า อาสวะ อันได้แก่ความใฝ่ใจ
ในสิ่งสนองความอยากทางประสาททั้ง ๕ และทางใจ
(กามาสวะ) ความเห็นความยึดถือต่างๆ เช่น ยึดถือว่า
รูปเป็นเรา รูปเป็นของเรา เป็นต้น (ทิฏฐาสวะ) ความ
ชื่นชอบอยู่ในใจว่าภาวะแห่งชีวิตอย่างนั้น อย่างนี้เป็น
สิ่งดีเลิศ ประเสริฐ มีความสุข หวังใจใฝ่ฝันที่จะได้อยู่
ครองภาวะชีวิตนั้น เสวยสุขให้นานแสนนาน หรือ
ตลอดไป (ภवासวะ) และความไม่รู้สิ่งทั้งหลายตามที่
มันเป็น (อวิชชาสวะ) ขรามรณะเป็นเครื่องหมายแห่ง
ความเสื่อมสิ้นสลาย ซึ่งขัดกับอาสวะเหล่านี้ เช่นใน
ด้านกามาสวะ ขรามรณะทำให้ปุถุชนเกิดความรู้สึกว่า
ตนกำลังพลัดพราก หรือหมดหวังจากสิ่งที่ชื่นชอบ
ที่ปรารถนา ในด้านทิฏฐาสวะ เมื่อยึดถืออยู่ว่าร่างกาย
เป็นตัวเราเป็นของเรา พอร่างกายแปรปรวนไป
ก็ผัดหวังเหงาใจ ในด้านภवासวะทำให้รู้สึกตัวว่าจะขาด
พลาด พราก ผิดหวัง หรือหมดโอกาสที่จะครองภาวะ
แห่งชีวิตที่ตัวชื่นชอบอย่างนั้นๆ ในด้านอวิชชาสวะ ก็คือ

ขาดความรู้ความเข้าใจมูลฐานตั้งต้นแต่ว่าชีวิตคืออะไร
ความแก่ชราคืออะไร ควรปฏิบัติอย่างไรต่อความชรา
เป็นต้น เมื่อขาดความรู้ความคิดในทางที่ถูกต้อง พอนึกถึง
หรือเข้าเกี่ยวข้องกับชราภพ ก็บังเกิดความรู้สึกและ
แสดงอาการในทางหลงงมงาย ขลาดกลัว และเกิดความ
ซึมเซาและหดหู่ต่างๆ ดังนั้นอัสวะจึงเป็นเชื้อ เป็นปัจจัย
ที่จะให้ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส เกิดขึ้น
ได้ทันทีที่ชราภพเข้ามาเกี่ยวข้อง

ปฏิจจนุปบาท

ฝ่ายอนุโลม (สมุทวาระ)

แสดงถึงความเกิดแห่งทุกข์

อวิชาปจฺยา สงฺขาร	เพราะอวิชาเป็นปัจจัย สังขารจึงมี
สงฺขารปจฺยา วิญฺญาณ	เพราะสังขารเป็นปัจจัย วิญญานจึงมี
วิญฺญาณปจฺยา นามรูป	เพราะวิญญานเป็นปัจจัย นามรูปจึงมี
นามรูปปจฺยา สฬายตน	เพราะนามรูปเป็นปัจจัย สฬายตนะจึงมี

สพายนปจฺยา ผสฺโส

เพราะสพายนะเป็นปัจจัย
ผัสสะจึงมี

ผสฺสปจฺยา เวทนา

เพราะผัสสะเป็นปัจจัย
เวทนาจึงมี

เวทนาปจฺยา ตณฺหา

เพราะเวทนาเป็นปัจจัย
ตัณหาจึงมี

ตณฺหาปจฺยา อุปาทานํ

เพราะตัณหาเป็นปัจจัย
อุปาทานจึงมี

อุปาทานปจฺยา ภโว

เพราะอุปาทานเป็นปัจจัย
ภพจึงมี

ภวปจฺยา ชาติ

เพราะภพเป็นปัจจัย
ชาติจึงมี

ชาติปจฺยา ชรา มรณํ

เพราะชาติเป็นปัจจัย
ชรามรณะจึงมี

โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา สมฺภวนฺติ

ความโสภ ความคร่ำครวญ ทุกข์ โทมนัส และความ
คับแค้นใจจึงเกิด (มีพร้อม)

เอวเมตฺตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมฺภูโต

ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งปวงนี้ จึงมีได้ด้วย
ประการฉะนี้

ฝ่ายปฏิโลม (นิโรธวาระ)

แสดงถึงความดับแห่งทุกข์ทั้งปวง

อวิชชา เตวว อเสสวราคนิโรธา เพราะอวิชชา ตำรอก

ดับไปไม่เหลือ

สังขารนิโรโธ

สังขารจึงดับ

สังขารนิโรธา วิญญานนิโรโธ

เพราะสังขารดับ

วิญญานจึงดับ

วิญญานนิโรธา นามรูปนิโรโธ

เพราะวิญญานดับ

นามรูปจึงดับ

นามรูปนิโรธา สฬายตนนิโรโธ

เพราะนามรูปดับ

สฬายตนะจึงดับ

สฬายตนนิโรธา ผัสสนิโรโธ

เพราะสฬายตนะดับ

ผัสสะจึงดับ

ผัสสนิโรธา เวทนานิโรโธ

เพราะผัสสะดับ

เวทนาจึงดับ

เวทนานิโรธา ตณฺหานิโรโธ

เพราะเวทนาดับ

ตัณหาจึงดับ

ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ

เพราะตัณหาดับ

อุปาทานจึงดับ

อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ

เพราะอุปาทานดับ

ภพจึงดับ

ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ

เพราะภพดับ

ชาติจึงดับ

ชาตินิโรธา ชรามรณํ

เพราะชาติดับ

ชรา มรณะ (จึงดับ)

โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสา นิรุชฌนุติ

ความโสภ ความคร่ำครวญ ทุกข์ โทมนัส ความ
คับแค้นใจก็ดับ

เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ

ความดับแห่งกองทุกข์ทั้งมวลนี้ย่อมมีด้วยประการฉะนี้
กระแสนแห่งเหตุปัจจัยที่ทำให้สิ่งทั้งหลายปรากฏ
โดยความเป็นไปตามกฎธรรมชาติ ถ้าเป็นไปได้ ก็เพราะ
สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง ไม่คงอยู่ เกิดแล้วก็สลายไป ไม่มี
ตัวตนที่แท้จริง และสัมพันธ์เนื่องด้วยอาศัยกันและกัน
ภาวะไม่เที่ยงไม่คงอยู่ เกิดแล้วสลายไปเรียกว่า อนิจจตา
ภาวะที่ถูกบีบคั้นด้วย เกิด – สลาย มีความกดดัน – ขัดแย้ง
แฝงอยู่ ไม่สมบูรณ์ในตัว เรียกว่า ทุกขตา ภาวะที่ไร้ตัวตน
ที่แท้จริงเรียกว่าอนัตตตาปฏิจสมุปบาทแสดงให้เห็นภาวะ
ทั้ง ๓ นี้ ในสิ่งทั้งหลาย และแสดงให้เห็นความสัมพันธ์
ต่อเนื่องเป็นปัจจัยแก่กันและกัน ของสิ่งทั้งหลายเหล่านี้
จะปรากฏออกมาในแบบต่างๆ ในธรรมชาติ ภาวะและ

ความเป็นไปตามหลักปฏิจจสมุปบาท นี้ มีแก่สิ่งทั้งปวง
ทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม

ผังที่แสดงโครงสร้างของปฏิจจสมุปบาทแสดงกาล ๓

อดีตเหตุประกอบด้วยห้วงโซ่ ๕ ห่วง คือ อวิชชา
ตัณหา อุปาทาน สังขาร และกัมมภพ

ปัจจุบันผล มี วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ
เวทนา ๕ อย่างนี้เป็นผลของกรรมจัดเป็นวิบาก

ปัจจุบันเหตุ ประกอบด้วย อวิชชา ตัณหา อุปาทาน
สังขาร กัมมภพ เช่นเดียวกับอดีตเหตุ

ปัจจุบันเหตุเป็นผู้ชักนำให้มีชาติ ชรา มรณะ
ในอนาคต

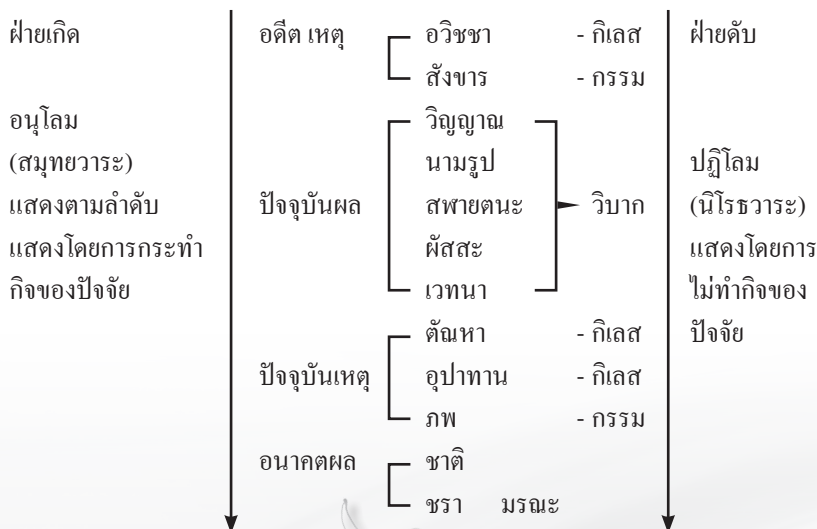
อนาคตผล วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ
และเวทนา เช่นเดียวกับปัจจุบันผล

องค์ธรรมในปฏิจจสมุปบาทจึงจัดเป็น ๔ กลุ่ม ๆ ละ
๕ อย่าง โดยมีช่วงสืบต่อ (สนธิ) ระหว่าง กลุ่มของเหตุ
และกลุ่มของผลกรรม ๓ แห่ง

- ๑) ระหว่าง อดีตเหตุ และปัจจุบันผล
- ๒) ระหว่าง ปัจจุบันผล กับปัจจุบันเหตุ
- ๓) ระหว่าง ปัจจุบันเหตุ กับอนาคตผล

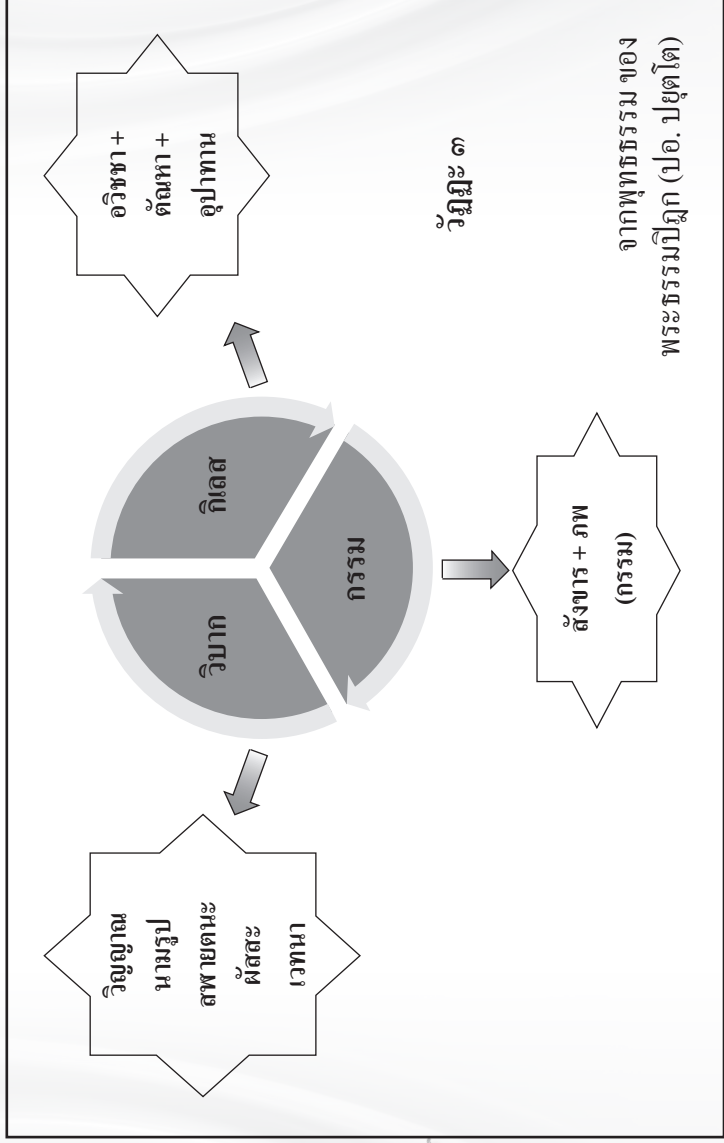
ความเป็นปัจจัยอาศัยกันและกันเกิดขึ้นของ
สภาวะธรรมต่างๆ เหล่านี้ เห็นได้ชัดในกลุ่ม ทั้งที่ประกอบ
ด้วยองค์ธรรม ที่ภาษาบาลีเรียกว่าอาการ องค์ธรรมเหล่านี้
อาจจำแนกตามวัฏฏะ ๓ คือ กิเลสวัฏ กรรมวัฏ วิปากวัฏ

การจะหยุดวัฏฏะ ๓ ไม่ให้หมุนเวียนต่อไปก็จำเป็นต้องทำลาย กิเลสวัฏ ที่เป็นเหตุแห่งวัฏฏะ เนื่องจากกิเลส
เกิดขึ้นในขณะที่เห็น ได้ยิน เป็นต้น เห็นดี ไม่ดี เป็นเรื่องของ
วิปาก ต้องเจริญสติปัญญาเพื่อป้องกันไม่ให้กิเลสมีโอกา
สผลักดันให้ทำอกุศลกรรม การจะเป็นอิสระจากกิเลสต้องรู้
เท่าทันกิเลสด้วยการเจริญวิปัสสนาปัญญาตัดกิเลสวัฏ
กรรมวัฏ และวิปากวัฏ จะถูกตัดเป็นตัพทกัปหาน

ในปฏิจสมุปบาทท่านแบ่งกาลออกเป็น ๓ กาล คือ
อดีตกาล ปัจจุบันกาล และอนาคตกาล โดยนำเรื่องเหตุ
และผลอันเป็นรูปและนามมาแสดงการรับรู้ผ่านทวาร
ต่างๆ ได้แก่ อายตนะ (ทางรับรู้) + อารมณ์ (สิ่งที่ถูกรู้) +
วิญญาณ (ความรู้ = ผู้รู้) ผัสสะ (การรับรู้) → เวทนา
(ความรู้สึกเสวยดื่มด่ำในอารมณ์ ๖) ผัสสะเป็นเหตุใกล้
ของเวทนา เวทนาเป็นเหตุใกล้ให้เกิดตัณหา ตัณหาเป็น
สมุทัยสัง ที่ก่อให้เกิดการกระทำใหม่ สังขาร หรือเจตนา
นี้จะทำหน้าที่ริเริ่ม ผลักดัน หรือกระตุ้นให้เกิดการกระทำ
จึงเป็นต้นเหตุการกระทำกรรมทุกชนิด มีปุณฺณยาสังขาร
อปุณฺณยาสังขาร และอานนฺยาสังขาร

บทส่งท้าย

ปฎิจจสมุปบาท เป็นธรรมที่มีความสำคัญ และทรงคุณค่าเรื่องหนึ่งของพระพุทธศาสนา และเป็นธรรมที่มีเนื้อหาประณีต ลึกซึ้ง และละเอียดซับซ้อน แสดงไว้ในพระสูตร พระอภิธรรม และชั้นอรรถกถา ในปฎิจจสมุปบาท วิภังค์ วิสुทธิมรรค และคัมภีร์ สัมโมหวิโนทนี (พระพุทธโฆษาจารย์)

พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอานนท์ว่า “ไม่ให้ประมาณ หลักปฎิจจสมุปบาทว่า “เป็นหลักเหตุผลที่เข้าใจง่าย” เพราะเคยมีเรื่องที่ท่านพระอานนท์เข้าไปกราบทูลเรื่องนี้ และพระพุทธองค์ตรัสตอบดังนี้

(พระอานนท์) “นำอัสจรรย ไม่เคยมีมาเลยพระเจ้าข้า หลักปฎิจจสมุปบาทนี้ ถึงจะเป็นธรรมลึกซึ้ง และปรากฏ เป็นของลึกซึ้ง ก็ยังปรากฏแก่ข้าพระองค์เหมือนเป็นธรรม ง่ายๆ

“อย่ากล่าวอย่างนั้น อย่ากล่าวอย่างนั้นอานนท์ ปฎิจจสมุปบาท เป็นธรรมที่ลึกซึ้ง และปรากฏเป็นของ ลึกซึ้ง เพราะไม่รู้ไม่เข้าใจไม่แทงตลอดหลักธรรมข้อนี้ แหละ หมู่สัตว์จึงวุ่นวายเหมือนเส้นด้ายที่ขอดกันยุ่ง จึงขมวดเหมือนกลุ่มเส้นด้ายที่เป็นปม จึงเป็นเหมือน

หม่อมมุงกระต่ายและหม่อปล่อง จึงพันอบาย ทุกคติ วินิปาต
สังสารวัฏไปไม่ได้”

ความเข้าใจในปฏิจจสมุปบาท จัดเป็นสัมมาทิฐิ
ดังพระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า

“ดูก่อนกัจจายนะชื่อว่า “สิ่งทั้งปวงมีอยู่” นี่เป็นที่สุด
ข้างหนึ่ง ชื่อว่า “สิ่งทั้งปวงไม่มี” นี่เป็นที่สุดข้างหนึ่ง
ตลาคตย่อมนแสดงธรรมเป็นกลางๆ ไม่เข้าไปติดที่ สุด
ทั้งสองนั้นว่า “เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย สังขารจึงมี
เพราะสังขารเป็นปัจจัย วิญญูณจึงมี ฯลฯ เพราะอวิชชา
นั้นแหละสํารอกดับไปไม่เหลือ สังขารจึงดับ เพราะ
สังขารดับวิญญูณจึงดับ ฯลฯ”

การรวบรวมและเรียบเรียง เรื่องเกิดมาทำไม
ทำไมจึงเกิด ตามนัยแห่งปฏิจจสมุปบาทนั้น เป็น
การนำเสนอให้เห็นถึงข้อธรรมในปฏิจจสมุปบาท ที่แสดง
ถึงสายธารแห่งชีวิตที่หมุนเวียนไม่รู้จบในสังสารวัฏอันหา
เบื้องต้น เบื้องปลายมิได้ เป็นธรรมที่กล่าวถึงเหตุ ผล และ
การเป็นปัจจัยซึ่งกันและกันของธรรมที่เกี่ยวข้องระหว่าง
ชีวิตต่อชีวิต เป็นลักษณะที่ข้ามภพข้ามชาติ และแสดงถึง
กระบวนการหมุนเวียนอยู่ตลอดเวลาในทุกขณะของการ
ดำรงชีวิต (วิถีจิต) แต่หากได้ศึกษาและทำความเข้าใจ
ในธรรมเรื่องนี้แล้ว ก็อาจสามารถจะตัดวงจรของชีวิตได้

ปฏิจจสมุปบาทเป็นเรื่องของรูป นาม เหตุ (ปัจจัย) ผล ที่มีลักษณะไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน ความทุกข์ เพราะ ชาติ ชรา มรณะและทุกข์ประการต่างๆ ที่ผู้คนที่ต้องการจะพ้นจากทุกข์เหล่านี้

การรวบรวม เรียบเรียงเรื่องนี้ก็โดยคาดหวังว่าจะช่วยกระตุ้นให้ได้ศึกษาในรายละเอียดต่อยอด และการมีศรัทธาเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ในอัตภาพนี้เพื่อเป็นการเตรียมเสบียงในการเดินทางต่อไป

จากหนังสือ ธรรมเจติยะพุทธปาทาน แสดงไว้ว่า “ลำดับนั้นทรงระลึกปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ในปฐมยาม ทรงบรรลุทิพยจักขุ ในมัชฌิมยาม ทรงหยั่งพระญาณลงในปฏิจจสมุปบาทในปัจฉิมยาม ครั้นเมื่อพระมหานุรุช ทรงพิจารณาปัจจุอาการอันประกอบด้วย บท ๑๒ บท ด้วยอำนาจวิภูฏะ และวิวิภูฏะ หมั่นโลกธาตุได้ไหวถึง ๑๒ ครั้งแล้วทรงแทงตลอดสัพพัญญุตญาณในเวลาอรุณขึ้น ทรงเปล่งพระอุทานที่พระพุทธรเจ้าทั้งปวง มิได้ทรงละว่า

“อเนกชาติสัสสารี
คหการกัม คเวสนุโต
คหการก ทิฏฺฐโจสี
สพฺพา เต ผาสูกา
วิสขารคตัม จิตตัม

สนฺหาวิสุตัม อนิพฺพิตัม
ทุกฺขา ชาติ ปฺนปฺปฺนํ
ปฺนํ เคหํ น กาทฺสี
ภคฺคา คหภูฏํ วิสฺสงฺขตัม
ตณฺหานํ ขยมชฺฌมฺคา”

“เราแสวงหานายช่างผู้สร้างเรือน เมื่อไม่ประสบ
จึงได้ท่องเที่ยวไปสู่สงสาร มีชาติเป็นอนเณก ความเกิด
บ่อยๆ เป็นทุกข์ แะะนายช่างผู้สร้างเรือน เราพบท่านแล้ว
ท่านจักสร้างเรือนอีกไม่ได้ ซึ่งโครงทุกซี่ของท่าน
เราหักเสียแล้ว ยอดเรือนเราก็รื้อเสียแล้ว จิตของเรา
ถึงธรรม ปราศจากเครื่องปรุงแต่งแล้ว เพราะเราบรรลु
ธรรม สิ้นค้นหาแล้ว”

อย่างไรก็ตามพระพุทธประสงค์ในการแสดงธรรม
ทรงมุ่งหมายสั่งสอน เฉพาะสิ่งที่จะนำมาใช้ปฏิบัติให้เป็น
ประโยชน์ในชีวิตจริงได้ เกี่ยวข้องกับชีวิตและการแก้ไข
ปัญหาชีวิต และลงมือปฏิบัติเพื่อแสวงหาความจริงของ
ชีวิตให้ประจักษ์ โดยการศึกษาเรียนรู้ ทำความรู้จักตัวตน
จากร่างกายที่ยาววา หนาคืบ กว้างศอก ที่มีใจครอง ปฏิบัติ
ตามมหาสติปัฏฐานสูตร มีกายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา
จิตตานุปัสสนา และ ธัมมานุปัสสนา

“เอกายโน อัย ภิกขเว มคฺโค สตฺตานํ วิสุทฺธิยา
โสภปริเทวานํ สมตฺถิกมาย ทุกฺขโทมนสฺसानํ อตฺตณฺคมาย
ณายสฺส อธิคมาย นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยา ยถิทํ จตฺตาริ
สตีปฺนฺจนา”

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย หนทางนี้เป็นทางสายเดียว
ที่จะทำให้เหล่าสัตว์บริสุทธิ์ล้างพ้นความโศกความรำพัน
คร่ำครวญได้ ดับความทุกข์ และโทมนัสได้ บรรลุ
อริยมรรค และเห็นแจ้งพระนิพพานได้ หนทางนี้คือ
สติปัฏฐาน ๔ ประการ”

กล่าวว่า แม้ในพระไตรปิฎกจะมีเรื่องกล่าวถึง
ผู้ฟังธรรม แล้วบรรลุธรรมเมื่อฟังจบ แต่ไม่มีใครบรรลุ
โดยมิได้เจริญสติปัฏฐาน ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง ความจริงแล้ว
ทุกคนต้องบรรลุธรรมด้วยการเจริญสติปัฏฐานอันเป็น
ทางสายเดียวนี้ เพราะวิปัสสนาญาณและมรรคญาณ
เป็นปัญญาที่เกิดจากการอบรมจิต เมื่อจิตระลึกรู้สภาวะ-
ธรรมล้วนๆ และมีสมาธิตั้งมั่นอยู่ในสภาวะธรรม ปัญญา
ที่เกิดร่วมกับสติ และสมาธิย่อมจะพัฒนาแก่กล้าขึ้น
ตามลำดับ ปัญญาที่เกิดจากภาวนามยปัญญา ดังหลักฐาน
ในคัมภีร์อรรถกถาว่า

ยสฺมา ปน กายเวทนาจิตฺตสมฺเมสุ กญฺจิ รมฺมํ
อนามสํติวฺวา ภาว นาม นตฺถิ ตสฺมา เตมิ อิมินาว มคฺเคน
โสภปริเทเว สมตฺกิกนฺตาติเวทิตฺตพฺพา”

“อนึ่ง ขึ้นชื่อว่าภาวนาที่ไม่เนื่องด้วย กาย เวทนา จิต หรือสภาวะธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมไม่มี ดังนั้น พึงทราบว่ แม้ท่านเหล่านั้นได้ล่วงพ้นความโศก และความรำพันคร่ำครวญด้วยทางสายนี้เอง”

ขอยกพระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าตรัสสอน สันตติอำมาตย์ (พบในคัมภีร์ สุตตนิบาต) มาปิดท้ายเรื่อง ดังนี้

“อัม ปุพเพ ตัม วิโสเสหิ ปจฺจา เตมาหุ กิณฺณํ มชฺเฌ เจ โน เทสฺสสิ อุปสนฺโต จริสฺสสิ”

“เธอจงทำกิเลสในอดีตให้เหือดแห้ง กิเลสในอนาคต อย่าได้มีแก่เธอ ถ้าเธอไม่ยึดมั่นในปัจจุบัน ก็จักเป็นผู้สงบไปได้” และคาถาที่กล่าวว่า

“อิมํ กายํ สมมสฺส ปริขานาถ ปุณฺณปุณฺ
กายเ สภาวํ ทิสฺวาน ททฺขสฺสฺสนฺติ กริสฺส”
(มิลิน ท. หน้า ๓๕๑)

“พวกเธอจงหยั่งรู้กายนี้ จงกำหนดรู้อยู่เสมอ เมื่อรู้ เห็นสภาวะในกายแล้ว จักกระทำที่สุดแห่งทุกข์ได้”
ดังนี้แล

ชีวิตมนุษย์ประกอบด้วยร่างกายและจิตใจที่อิงอาศัย
ซึ่งกันและกันอยู่

มหาภูตรูป ๔

ธาตุดิน ๒๐ : ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เยื่อในกระดูก ม้าม หัวใจ ตับ พังผืด ไต ปอด ไล่ใหญ่ ไล่ย่อย สายรัดไล่ อาหารใหม่ อาหารเก่า เยื่อมันสมอง

ธาตุน้ำ ๑๒ : น้ำดี เสมหะ น้ำเหลือง น้ำเลือด เหงื่อ น้ำมันขี้้น น้ำตา มันเหลว น้ำลาย น้ำมูก น้ำไขข้อ ปัสสาวะ

ธาตุไฟ ๔ : ไออุ่นปกติ ไออุ่นที่ทำให้วิปริต ไออุ่นที่ทำให้แก่ ไออุ่นที่ย่อยอาหาร

ธาตุลม ๖ : ลมพัดขึ้นบน พัดลงล่าง ในช่องท้อง ในไล่ใหญ่ ทั่วร่างกาย ลมหายใจ

มหาภูตรูป ๔ อุปาทายรูป ๒๔ เป็นรูปขั้น

นามธรรม ๕๓ ได้แก่ เจตสิก ๕๒ เป็นเจตสิกขั้น ๓ จิตเป็นวิญญานขั้น รวมเรียกว่า นามขั้น ๔

ชัยชนะแห่งพุทธ

อ.บุญญรัฐศักดิ์ ทวีพัฒน์

พุทธชัยมงคลคาถา เป็นบทสวดมนต์ที่แสดงถึงชัยชนะแห่งพุทธ เป็นชัยชนะอย่างสูงสุดของบรมศาสดาด้วยอำนาจแห่งบารมีธรรมโดยแท้

ในโอกาสนี้ขอยกชัยชนะที่ทรงพิชิตสังกนิครนถ์ด้วยอนุศาสนีปาฏิหาริย์ ทรงแสดงเทศนาสอนให้มีปัญญามองเห็นความจริงของขั้น ๕

ณ เวสาลี เป็นเมืองเล็กๆ ในป่ามทวัน วันหนึ่ง ที่อากาศแจ่มใสคนจำนวนมากมาประชุมที่กลางเมือง มีนิครนถ์ผู้หนึ่งชื่อว่า สังกะ เป็นที่ยอมรับของคนในเมืองนี้ว่าเป็นผู้มีความรู้ดี มีปัญญามาก เฉลียวฉลาด มีปฏิภาณสามารถในการโต้ตอบปัญหาต่างๆ มิได้เกรงขามในปฐชาวิสัยหน้ากับผู้ใด เลยตั้งต้นเป็นผู้วิเศษ ประเสริฐเลิศด้วยความรู้ ไม่มีสมณะหรือพราหมณ์ผู้ใด มีปัญญาที่จะมาโต้วาทะกับตนได้เลย แม้แต่ผู้สำคัญตนว่าเป็นพระอรหันต์ เมื่อมาโต้วาทะกับตนแล้วไม่มีเลยที่จะไม่แสดงอาการประหม่าจนตัวสั่น เหงื่อไหลออกตามรักแร้ แม้ว่าเราจะโต้วาทะกับเสา เสานั้นก็ยิ่งสะท้านหัวนั้ไหว แล้วนับประสาอะไรกับมนุษย์เล่า

วันหนึ่งสังกนิครนต์เกิดความปริวิตกไปว่า “เรานี้มีความรู้มากขึ้นทุกวัน นานไปข้างหน้าน่าจะมีอันตรายเป็นแน่ ในท้องของเราอันบรรจุความรู้มากมายไว้นี้ เห็นทีจะทะลุทลายออกมาสักวันหนึ่งเป็นแน่ อย่างกระนั้นเลย เราจะเอาแผ่นเหล็กมารัดท้องไว้จะได้ไม่แตกออกไป”

ในศาลาที่ประชุมในการโต้วาทะ ศิษย์ผู้หนึ่งได้กล่าวถึงพระสมณโคดมว่า เป็นผู้มีปัญญามาก ชื่อเสียงของพระองค์ระบือไปทั่วชมพูทวีปว่า สามารถตอบปัญหาของเทวดา และมนุษย์ทั้งหลายให้คลายความสงสัยได้ พระองค์ทรงสอนในเรื่องความจริงและสามารถพิสูจน์ได้ ไม่มีใครกล้าแย้งคำสอนนั้นได้เลย

เมื่อสังกจะได้ฟังเช่นนั้นดำริในใจว่า หากได้เจอศิษย์ของสมณโคดม เราจะลองถามดูว่าพระองค์ทรงสอนและทรงแนะนำสาวกโดยมากอย่างไรกัน

ครั้งหนึ่งขณะที่พระอัสสชิกำลังเดินบิณฑบาตอยู่ สังกนิครนต์จึงตรงเข้าไปทักว่า “ท่านอัสสชิ ของงหยุดสักประเดี๋ยวก่อน เรายากจะถามท่านว่า พระโคดมทรงสั่งสอนสาวกทั้งหลายอย่างไร”

พระอัสสชิตอบว่า “พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้เป็นศาสดาของเราทรงสอนว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ

เป็นของไม่เที่ยง มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา สังขาร
ทั้งปวงไม่เที่ยง ธรรมทั้งปวงไม่ใช่ตัวตน”

สัจจะฟังคำนั้นแล้วก็ไม่ได้เห็นตามนั้น คิดว่า
ถ้าเราได้พบกับสมณโคดม ได้เจรจากัน บางทีอาจจะ
เปลื้องความเห็นผิดเหล่านั้นได้ แล้วรีบมุ่งหน้าเข้าไปหา
เจ้าลิจฉวีทั้งหลาย ป่าวประกาศด้วยเสียงอันดังว่า ท่าน
ทั้งหลายวันนี้เราจะไปแก้ความเห็นผิดของพระสมณโคดม
ให้เหมือนกับชายที่มีกำลังมหาศาล จับลูกแกะที่มีขนยาว
แล้วกระชากไปกระชากมา เราจะเล่นงานพระสมณโคดม
ให้เหมือนอย่างนี้เลย วันนี้เรากับพระสมณโคดมจะ
โต้ว่าทะเลกันให้รู้แพ้รู้ชนะ

สิ้นเสียงประกาศนั้น ก็มีเสียงอื้ออึงไปทั่ว ต่างพูดถึง
การโต้ว่าทะเลและวิพากษ์วิจารณ์ไปตามความเห็นของตน
จากนั้นมุ่งไปสู่กุฎาคารศาลาอันเป็นเวทีโต้ว่าทะเลของ
เหล่านักปราชญ์ในราวป่ามหาวันที่อุดมไปด้วยพืชพันธุ์ไม้
และสรรพสัตว์ ที่แห่งนั้นมีพระภิกษุจำนวนมากกำลัง
เดินจงกรมอยู่อย่างสำรวม สัจจะจึงตรงเข้าไปถามหา
พระสมณโคดม เมื่อไปถึงในที่ที่พระองค์ทรงประทับอยู่
ภิกษุทั้งหลายพากันถวายบังคม บางพวกก็กระทำอัญชลี
บางพวกก็นั่งอยู่ สัจจะก็นิพนธ์นั่งลงในที่สมควรแล้วกราบ

ทูลถามพระองค์ว่า “ข้าพเจ้าได้ยินมาว่า พระองค์ทรงสอนและทรงแนะนำสาวกโดยมากกว่ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญูณ ไม่เที่ยง ไม่ใช่ตัวตน ธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัวตน อย่างนั้นหรือ จะเป็นอย่างนั้นได้อย่างไรกัน เราขอฟังคำอธิบายข้อนี้สักหน่อยเถิด

พระพุทธองค์ทรงตอบปัญหาของเขาเหมือนกับที่พระอัสสชิเถระได้ตอบมาแล้วนั่นเอง เขาคัดค้านขึ้นว่า ไม่จริง ไม่จริง เพื่อจะหักล้างวาตะของพระผู้มีพระภาค “ไม่เป็นความจริงหรือที่พระโคตมว่าขันธ ๕ ไม่ใช่ของเราที่แท้ขันธ ๕ มันเป็นตัวเป็นตนเป็นของเราต่างหาก พระสมณโคตม ต้นไม้และเมล็ดพันธุ์ทั้งหลายจะเจริญงอกงามได้ต้องอาศัยพื้นดิน จะทำการงานใดๆ มนุษย์ก็ต้องอาศัยพื้นดินฉันใด บุคคลอาศัยรูปเป็นตัวตน มีเวทนา สัญญา สังขาร วิญญูณ เป็นตัวตน จึงมีบุญมีบาปได้ ถ้ามีรูปเป็นต้นไม่มีตัวตนแล้ว บุญบาปจะมีได้อย่างไรเล่า ท่านสมณะ”

พระพุทธองค์ : “สักจะท่านยืนยันว่า ขันธ ๕ เป็นตัวตน เป็นของเราหรือ”

สักจะ : “ข้าพเจ้ายืนยันอย่างนั้นพระสมณะโคตม คนทั้งหลายก็ยืนยันอย่างนั้นเหมือนกัน”

พระพุทธองค์ : “คนอื่นช่างเขาเกิดสักกะ เราขอเพียง
ท่านยืนยันคำของท่าน”

สักกะ : “ข้าพเจ้ายืนยันอย่างนั้นพระสมณโคดม”

พระพุทธองค์ : “ถ้าอย่างนั้นเราขอถามท่านสักข้อหนึ่ง
ท่านเห็นอย่างไรถึงตอบอย่างนั้น ว่า
พระราชาเมื่อได้รับราชาภิเษกแล้ว ย่อมมี
อำนาจรับสั่งให้ฆ่าคนที่ควรฆ่า หรือ
เนรเทศคนที่ควรขับไล่ภายในแว่นแคว้น
ของตนมิใช่หรือ”

สักกะรับคำ : “เป็นอย่างนั้นพระโคดม”

พระพุทธองค์จึงตรัสต่อไปว่า “ดูก่อนสักกะ ก็ท่าน
บอกว่า รูปเป็นต้น เป็นตัวเป็นตนของเรา ท่านมีอำนาจ
เหนือรูปนั้น หรือสามารถบังคับว่ารูปของเราจะเป็น
อย่างนั้นเกิดอย่างได้เป็นอย่างนั้นเลย ท่านทำได้หรือ
สักกะ”

สักกนิครนถ์นั่งนิ่งอยู่ พระพุทธองค์จึงตรัส
ถามซ้ำเป็นครั้งที่สองสักกะก็ยังคงนิ่งอยู่ ในเวลานั้น
พระอินทร์ได้แปลงเป็นยักษ์ชื่อว่า วชิรปาณียักษ์มี
หัวใหญ่โต มีเขี้ยวใหญ่ยาว มีลูกตาโตดูน่ากลัว ยืนอยู่
เบื้องบนของสักกนิครนถ์ ถือกระบองเหล็ก มีเปลวเพลิง
ลุกโชติช่วงอยู่ให้ปรากฏเห็นแต่พระผู้มีพระภาคเจ้ากับ

สัจจะเท่านั้น แล้วพุดูสัจจะด้วยเสียงคุณน้ากลัวว่า “ตอบพระองค์ตามความจริงสัจจะ ท่านไม่กลัวตาย หรืออย่างไร หากผู้ใดถูกพระผู้มีพระภาคตรัสถามถึง ๓ ครั้ง แล้วไม่ยอมตอบละก็ หัวของผู้นั้นจะต้องแตก เป็น ๓ ส่วนด้วยกระบองเพลิงนี้แหละ”

สัจจะในเวลานั้นมีความกลัวเป็นอันมาก ขนลุกเกรียวไปทั่วร่างที่สั่นระรัว คล้ายกับวิญญูณเข้าร่าง พระพุทธองค์จึงตรัสว่า “สัจจะเธอจงแก้ไขในบัดนี้ เวลานี้มีไฉเวลาที่จะอนิ่งอยู่”

สัจจะเมื่อได้สติจึงรีบกราบทูลพระองค์ด้วยเสียงอันสั้นเครือ และนอบน้อมว่า “ใช่พระเจ้าข้า ขอพระองค์โปรดวิชันนาต่อไปเถิดข้าพเจ้าจักแก้ไขต่อไป พระพุทธเจ้าข้า”

พระพุทธองค์ทรงตรัสต่อไปว่า “ดูก่อนสัจจะ ถ้าท่านถือว่าขันธ ๕ เป็นตัวเป็นตน ของเราแล้ว ท่านมีอำนาจที่จะกล่าวว่ารูปของเราจะเป็นอย่างนั้น จงอย่าเป็นอย่างนี้เลย บังคับไม่ได้ใช่ไหมเล่า? เพราะเหตุนี้ขันธ ๕ จึงไม่ใช่ของเรา เพราะเราบังคับไม่ได้ ท่านมีอำนาจบังคับให้มีให้เป็น อย่างนั้นได้หรือ”

สัจจะ : “ไม่มีพระเจ้าข้า ข้าพเจ้าไม่มีอำนาจบังคับ ขันธทั้ง ๕ ได้เลยพระเจ้าข้า”

พระพุทธองค์ : “แล้วเธอเข้าใจว่า รูป เวทนา สัญญา
สังขาร วิญญาณ เทียงหรือไม่เที่ยง”

สัจจะ : “ไม่เที่ยงพระเจ้าข้า”

พระพุทธองค์ : “ถ้าสิ่งนั้นไม่เที่ยงมีความเปลี่ยนแปลง
เป็นธรรมดา สิ่งนั้นจะเป็นทุกข์หรือ
เป็นสุข”

สัจจะ : “เป็นทุกข์พระเจ้าข้า”

พระพุทธองค์ : “ดูก่อนสัจจะ หากผู้ใดติดอยู่ในทุกข์
และยังยึดมั่นถือมั่นว่าสิ่งนั้นเป็นของเรา
เป็นตัวตนของเราเธอเข้าใจว่าผู้นั้นจะล่วง
พ้นทุกข์ได้หรือไม่เล่า”

สัจจะ : “ไม่สามารถหลุดจากความทุกข์ไปได้เลย
พระเจ้าข้า”

พระพุทธองค์ : “ดูก่อนสัจจะ เปรียบเหมือนบุรุษถือ
ขวานเข้าไปในป่าด้วยต้องการแก่นไม้
พบต้นกล้วยจึงตัดที่โคนแล้วตัดใบออก
ปอกเปลือกออก แม้แต่กระพี้เขาก็ไม่เห็น
เช่นเดียวกับ วาจาของท่านซึ่งหาแก่นสาร
อะไรไม่ได้ พอชักใส่ไถ่เลี้ยงเข้าก็ว่างเปล่า
แพ้ไปเอง เราได้ชักถามท่านให้กล่าวแก้

ในถ้อยคำของท่านเองและท่านก็แพ้ไปเองแล้ว ในบัดนี้เราได้สดับว่าท่านได้เคยกล่าวไว้ในที่ประชุมใหญ่ว่าอย่างไร ระลึกได้หรือไม่ จงพิสูจน์คำพูดของท่านเถิดที่ท่านเคยกล่าวว่า เราไม่เคยเห็นสมณะหรือพราหมณ์ผู้ใดที่จะมีปัญญามาได้วาทะกับเราได้เลย แม้แต่ผู้ที่สำคัญตนว่าเป็นพระอรหันต์ ถ้าคิดจะมาได้วาทะแสดงภูมิรู้กับเราแล้ว จะไม่มีเลยที่จะไม่มีอาการประหม่าจนตัวสั่นเหงื่อไหลออกมาตามรักแร้ ถึงแม้ว่าเราจะได้วาทะกับเสาเสานั้นก็ยังสะท้านหัวนั้ไหว แล้วนับประสาอะไรกับมนุษย์เล่า สัจจะเหงื่อของท่านไหลอาบจากหน้าผากไปถึงพื้นแล้ว ส่วนเราไม่มีเหงื่อออกเลย”

พระองค์ตรัสพลางกับเปลื้องพระวรกายอันมีสีดังทองคำให้ปรากฏในที่ประชุม ส่วนสัจจะก็นั่งอยู่คอดกเหงื่อโทรมกาย หมคปฎิภาณอยู่ตรงที่นั่น

ทุมมุขราชกุมาร หนึ่งในเหล่าเจ้าลิจฉวีเห็นอาการของสัจจะ จึงพูดเปรียบเทียบกับว่า “สัจจะมีอุปมาประหนึ่ง

ปูลู่อยู่ในสระโบกขรณี ยังมีกุมารกุมารีทั้งหลายชวนกันออกจากบ้าน ไปสู่สระโบกขรณี เพื่อประสงค์จะเล่นน้ำครั้นได้แลเห็นปู จึงจับขึ้นมาจากน้ำวางไว้ที่ริมฝั่ง หักก้ามปูและขาปูเสียให้หมด ฝ่ายปูนั้นก็มิอาจจะคลานต่อไปได้ อุปมานี้สมเด็จพระผู้มีพระภาคได้ทรงพระกรุณาแก้ไขปัญหาให้สำเร็จแก่ผู้เห็นผิคนบัตินี้เกิดปัญญา กำจัดทิฏฐิคือ ความเห็นผิดให้อันตรธานหายจากขันธสันดานเสียสิ้น

สังกนิครนถ์จึงได้กลับด้วยคำพูดว่า “หยุดก่อน ท่านทุมมุขราชกุมาร ท่านปากกล้ามากแล้ว เราไม่ได้สนทนากับท่านเราสนทนากับท่านสมณโคดมต่างหากเล่า”

ทุมมุขราชกุมารตอบกลับไปว่า “เราก็ตนทนากับพระองค์เหมือนกัน”

สังกะนึ่งไปพักหนึ่งแล้วพูดว่า “ช่างเถอะเราจะสนทนากับพระสมณโคดมต่อ” แล้วกราบทูลว่า “ด้วยเหตุเพียงเท่าใด สาวกของพระสมณโคดมจึงเชื่อว่าได้ทำตามคำสั่งสอน ทำถูกต้องตามโอวาทของพระสมณโคดม กำจัดความสงสัยเสียได้ ถึงความแก่แล้วก็ไม่ต้องเชื่อผู้อื่นในคำสอนแห่งศาสดาของตน

พระพุทธองค์ตรัสว่า “ดูก่อนสังกะ สาวกของเราเล็งเห็นด้วยปัญญาอันชอบตามความเป็นจริงว่าขันธ ๕ คือ

รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ไม่ใช่ของเรา
ไม่ใช่ตัวตนของเรานี้”

สักจะเวลานั้นรู้สึกลึกลับในพระปัญญาของ
พระพุทธองค์เป็นอันมากจึงเกิดความเลื่อมใสศรัทธา
และกราบทูลถามพระองค์ต่อไปว่า

“ข้าแต่พระโคตมด้วยเหตุผลใดภิกษุจึงเชื่อว่าเป็น
พระอรหันต์” พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า “เพราะเหตุว่า
สาวกของเราพิจารณาเบญจขันธ์ตามความเป็นจริงคือ
ความไม่ใช่ตัวตนของเรา หลุดพ้นแล้วไม่ยึดมั่นถือมั่น ด้วย
เหตุนี้แหละจึงได้เชื่อว่าเป็นพระอรหันต์สิ้นอาสวะแล้ว
ประกอบด้วยคุณอันยอดเยี่ยมทั้ง ๓ ประการ คือ

๑. ความเห็นอันยอดเยี่ยม

๒. การปฏิบัติอันยอดเยี่ยม

๓. ความหลุดพ้นอันยอดเยี่ยม

สักจะเกิดความเห็นถูก และยอมรับในปัญญาของ
พระพุทธองค์ และสรรเสริญว่า “ข้าพเจ้ามาในที่นี้ ก็เพื่อจะ
ไต่ถามปริศนาด้วยมีจิตเจตนาหวังจะให้พระองค์พ่ายแพ้
แก้ถ้อยคำของข้าพเจ้า แต่พระองค์ทรงมหากรุณาบรรเทา
โทษขจัดความเห็นผิดในสันดาน ให้อันตรธานด้วยอำนาจ
พระธรรมเทศนา ข้าพเจ้านี้เสมือนถูกงูพิษร้าย คือความ
เห็นผิดมาขบกัดให้บังเกิดความมีดมนมัวเมาเห็นผิด

เป็นชอบ บัดนี้พระองค์ทรงพระกรุณาให้เห็นความสว่าง
ในทางบาป บุญคุณโทษ ประโยชน์และมิใช่ประโยชน์
บังเกิดผลประโยชน์ในทุกสิ่งทุกประการชำระสันดานให้
บริสุทธิ์ บังเกิดสุขหาที่สุดมิได้ ข้าแต่พระองค์ผู้ประเสริฐ
ข้าพเจ้า ขออาราธนาพระพุทธรองค์ และสาวกที่เป็น
บริวารโปรดไปรับอาหารบิณฑบาตเพื่อเป็นบุญอันใหญ่
ยิ่งแห่งข้าพเจ้าในวันพรุ่งนี้เถิด”

สัจจนิกนรณั ทูลอาราธนาแล้วน้อมนมัสการด้วยความ
เลื่อมใส พระพุทธรองค์ทรงรับด้วยศุภนิมิตภาพ แล้ว
ลุกขึ้นประกาศแก่เหล่าลิจฉวีด้วยเสียงอันดังว่า ท่าน
ทั้งหลายจงฟังเรา เราได้อาราธนาพระสมณโคดมและ
สาวกเพื่อรับภัตตาหารในเช้าพรุ่งนี้ หากมีสิ่งของใดที่
ท่านทั้งหลายเตรียมมาถวายแก่เรา พวกท่านจงนำไปถวาย
แด่พระสมณโคดมผู้เป็นอาจารย์ของเราเถิด

เช้าวันรุ่งขึ้น สัจจนิกนรณัก็สั่งให้ตักแต่งภัตตาหาร
อันประณีตในอารามของตนอย่างงดงามสมเกียรติ แล้วไป
ทูลอาราธนาพระผู้มีพระภาคเจ้ามาประทับนั่งในอารามนั้น
หลังจากที่พระพุทธรองค์ฉันภัตตาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว
สัจจนิกนรณัจึงกราบทูลว่า “ขอผลบุญในทานครั้งนี้
จงเกิดแก่ทายกทั้งหลาย”

พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า “ผลบุญแห่งการให้ทาน แก่ผู้มีราคะ โทสะ โมหะ จะมีแก่หายก ส่วนผลบุญในทาน นี้ให้แก่ผู้ที่ปราศจาก ราคะ โทสะ โมหะ เช่นเรตถาคต จงบังเกิดมีผลแก่เธอสักจะ”

สร้างความปลาบปลื้มปีติยินดีให้แก่สังกนิครนถ์ จนรู้สึกรื่นเริงบรรเทิงในธรรมยิ่งนัก

ครั้นเมื่อต่อมาภายหลัง พระพุทธองค์ได้เสด็จ ดับขันธปรินิพพานไปแล้วไม่นาน สังกนิครนถ์ก็ได้ สิ้นชีวิตลง

เวลาผ่านไปนับร้อยปีจึงได้มีบุรุษผู้หนึ่งได้ครอง เพศบรรพชิตอยู่ใต้ร่มกาสาวพัตรในบวรพุทธศาสนา มี นามว่าพระกาพพุทธรักขิตเถระอาศัยอยู่ในเจติคีรีมหาวิหาร ณ ลังกาทวีป พระภิกษุรูปนี้ได้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ บรรลุคุณ วิเศษสูงสุด สิ้นอาสวกิเลส เป็นพระอรหันตบุคคล ที่แท้ พระจีณาสพญ์นี้ก็คือสังกนิครนถ์ ผู้มีปัญญามากในสมัย พุทธกาลนั่นเอง

๕๕๕๕๕๕๕๕

ลายแทงชุมทรัพย์ (ตอนที่ ๖)

อ.นิตยา ปรีชายุทธ

(ต่อจากปัญญาสารฉบับที่ ๑๓๒)

ข.วิรติเจตสิก

วิรติเจตสิก เป็นธรรมชาติที่เป็นเครื่องงดเว้นจากบาปกรรม มีปาณาติบาต เป็นต้น ภาวะแห่งการงดเว้นจากบาปกรรมหรือทุจริตกรรมนี้ชื่อ วิรติและเรียกสภาวะธรรม ที่เป็นเครื่องงดเว้นจากบาปกรรมว่า วิรติเจตสิก

ภาวะแห่งการงดเว้นจากบาปกรรมที่ชื่อว่า วิรตินั้น มี ๓ ประเภท คือ

สัมปตตวิรติ ๑ สมาทานวิรติ ๑ และสมุจเฉทวิรติ ๑

สัมปตตวิรติ งดเว้นจากบาปกรรม โดยความถึงพร้อมแห่งอชยาศัย เช่น เว้นจากการฆ่าสัตว์ เพราะคิดว่า สัตว์ทั้งหลายย่อมรักชีวิตตน

สมาทานวิรติ การงดเว้นจากบาปกรรม โดยการยึดเอาสิกขาบทที่บัญญัติไว้เช่น การถือศีล ๕ หรืออุโบสถศีล โดยสมาทานจากภิกษุผู้ทรงศีล เป็นต้น

สมุจเจตวิริติ การงดเว้นจากบาปกรรมโดยเด็ดขาด คือวิริติที่ประกอบเป็นองค์อริยมรรค ทำให้พระโยคาวจร บรรลุมรรคผลเป็นพระอริยบุคคลแล้ว พระอริยบุคคลนั้น ไม่เกิดความคิด แม้ว่าจะฆ่าสัตว์

วิริติ อันเป็นภาวะแห่งการงดเว้นจากบาปกรรมนี้ มีสถานะเป็นเจตสิกปรมาตม์ที่ชื่อว่า วิริติเจตสิก ซึ่งมีอยู่ ๓ ดวงคือ สัมมาวาจาเจตสิก สัมมากัมมันตเจตสิก และ สัมมาอาชีวะเจตสิก

สัมมาวาจาเจตสิก

สัมมาวาจาเจตสิก เป็นเจตสิกที่ประกอบกับ มหากุศลจิตและโลกุตตรจิต ทำให้เกิดการเว้นจากวจีทุจริต ทั้ง ๔ มีการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบและพูดเพ้อเจ้อ ซึ่งไม่เกี่ยวกับการงานอันเป็นอาชีวะ มีอรรถ ๔ ประการ โดยเฉพาะ (ลักษณะทิจตุกะ) คือ

ปริศนาลक्षण	มีการป้องกันไว้ซึ่งวจีทุจริต	เป็นลักษณะ
วิรมณสา	มีการเว้นจากมิจฉาวาจา	เป็นกิจ
มิจฉาวาจาปหานปจฺจปฏฺฐานา	มีการประหารมิจฉาวาจา	เป็นผล
สพฺพธาหิโรตตปฺปาติคฺคณปทฺถฺฐานา	มีคุณธรรม คือสัทธา หิริ โอตตปปะ เป็นต้น	เป็นเหตุใกล้

สัมมาวาจา มี ๓ ประการ คือ

๑. กถาสัมมาวาจา คือการกล่าววาจาที่ดีมีศีลธรรม เพื่อประโยชน์แก่ผู้ฟัง เช่น การสอน การสนทนาธรรม เป็นต้น

๒. เจตนาสัมมาวาจา คือตั้งใจกล่าววาจาสมาทนศีลว่า จะละเว้นจากวจีทุจริต มีการสมาทนว่า จะไม่พูดปด เป็นต้น

๓. วิรตีสัมมาวาจา คือการงดเว้นวจีทุจริต ๔ และเป็นการงดเว้นเฉพาะหน้า ขณะมีอารมณ์ที่จะกล่าววจีทุจริตออกไป

สัมมากัมมันตเจตสิก

สัมมากัมมันตเจตสิก เป็นเจตสิกที่ประกอบด้วย มหากุศลจิตและโลกุตตรจิตทำให้เกิดการงานที่เว้นจาก กายทุจริตทั้ง ๓ มีการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม ซึ่งไม่เกี่ยวกับการงานอันเป็นอาชีวะ มีอรรถ ๔ ประการ โดยเฉพาะ (ลักขณาทิจตุกะ) คือ

เป็นลักษณะ

มีการเว้นจากมิชฌากัมมันตะ เป็นกิจ

มีการประหารมิจนากัมมันตะ เป็นผล

โอดตัปปะ เป็นต้น

เป็นเหตุใกล้

๑. ยถาพลสัมมามกมฺมุนฺต ได้แก่ การกระทำความ
ที่ชอบ ที่ควร มีการประกอบทานกุศล อ่อนน้อมถ่อมตน
หรือช่วยเหลือการงาน ที่เป็นประโยชน์ตามสมควรแก่กำลัง
ของตน เป็นต้น

๒.เจตนาสมุมาคมมนุสได้แก่ ภาวะที่ตั้งใจสมาทาน
ว่า จะละเว้นจากกายทุจริต มีการฆ่าสัตว์ เป็นต้น

๓. วิธีสมมามากมุนต์ ได้แก่ การเว้นจากกายทุจริต
ทั้ง ๓ และเป็นการเว้นเฉพาะหน้า ขณะที่มียารมณ์ที่จะให้
ล่วงกายทุจริตมาปรากฏ

สัมมาอาชีวะเจตสิก

สัมมาอาชีวะเจตสิก เป็นเจตสิกที่ประกอบด้วย มหากุศลจิต และโลกุตตรจิต ทำให้เกิดการเว้นจาก กายทุจริต ๓ วจีทุจริต ๔ ที่เกี่ยวกับอาชีพ มีอรรถ ๔ ประการ โดยเฉพาะ (ลักษณะที่จับคู่กัน) คือ

โวทานลกฺขณ	มีความผ่องแผ้ว	เป็นลักษณะ
กายาชีวะปฺปตฺติโรโส	มีความเป็นไปแห่งกาย และวาจาอันบริสุทธิ์	เป็นกิจ
มิจฺจอาชีวะปหานปจฺจุปฺปจฺจาโน	มีการประหารมิจจาชีพ	เป็นผล
สทุทฺทาหิโรตฺตปฺปาทีคุณปทฺฐจฺจาโน	มีคุณธรรม คือ สัทธา หิริ โอตตปปะ เป็นต้น	เป็นเหตุใกล้

สัมมาอาชีวะมี ๒ ประการ คือ

๑. วิริยสัมมาอาชีวะ ได้แก่ ความเพียรเพื่อกระทำการงานหาเลี้ยงชีพโดยชอบธรรม

๒. วิรตีสัมมาอาชีวะ ได้แก่ การงดเว้นจากกาย-ทุจริต ๓ วจีทุจริต ๔ ที่เกี่ยวกับอาชีพ และเป็นการงาน เว้นเฉพาะหน้าขณะมีอารมณ์เกี่ยวกับอาชีพที่จะให้ล่วง ทุจริตกรรมมาปรากฏ

วิรติเจตสิกทั้ง ๓ ดวงที่กล่าวแล้ว อันได้แก่
สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ มีอรรถ
๔ ประการ โดยเฉพาะร่วมกันอีก คือ

กายทุจริตตาทิวดุชนํ อวิตกกมลภุชฌา มีการไม่ก้าวล้วงกายทุจริต
เป็นต้น เป็นลักษณะ

กายทุจริตตาทิวดุชโศ สงฺโกจณรสา มีการเบือนหน้าจากวัตถุแห่ง
กายทุจริต เป็นต้น เป็นกิจ

อกิริยาปจฺจุปฏฺฐานา มีการไม่กระทำวัตถุแห่ง
กายทุจริต เป็นต้น เป็นผล

สพฺพธาหิโรตตปโปปปีจฺจตาทิกฺขณปฏฺฐานา มีคุณธรรม คือ สัพฺพธา
หิโรตตปปะ และอัปปีจฺจตา
(ความเป็นผู้ปรารถนาล้น)
เป็นต้น เป็นเหตุใกล้

วิรติเจตสิก จะเกิดได้ย่อมอาศัยวัตถุอันพึงเว้น
จากการก้าวล้วงสู่ทุจริตกรรม วัตถุอันพึงเว้นนั้นชื่อว่า
วิรมิตัพพวัตถุ

วิรติเจตสิก ๓ ดวงนี้ ประกอบในมหากุศลจิต
ได้ไม่แน่นอน และไม่พร้อมกัน ส่วนขณะที่ประกอบ
กับโลกุตตรจิต ย่อมประกอบได้แน่นอนและพร้อมกัน

ทั้ง ๓ ดวง เรียกว่า นียตเอกโต เป็นศีลในองค์มรรค
เพื่อทำหน้าที่ประหารทุจริตทราฐิพโดยเด็ดขาด เป็น
สมุจเฉทปหาน

ค.อัปมัญญาเจตสิก

อัปมัญญาเจตสิก หมายถึง ธรรมที่แผ่ไปในสัตว์
ทั้งหลายโดยหาประมาณมิได้ ดังฉนวนัตถะว่า *อปฺปมาเณสุ
สคฺคเตสุ ภวาคิ* = *อปฺปมญฺญา* แปลความว่า ธรรมที่แผ่ไป
ในสัตว์ทั้งหลายหาประมาณมิได้ไม่มีจำกัด ชื่อว่า
อัปมัญญา

ธรรมที่ชื่อว่า อัปมัญญามี ๔ อย่าง ดังแสดงไว้ใน
พระบาลีว่า “*เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เจติ
อิมาจตฺตสฺส อปฺปมญฺโณนาม พุรหฺมวិหารโรติ จปฺวฺจจติฯ*”
แปลความว่า เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ธรรมทั้ง
๔ อย่างนี้ชื่อว่า อัปมัญญา เพราะไม่มีประมาณ หรือ
ที่ชนทั้งหลายเรียกว่า พรหมวิหาร เพราะผู้ปฏิบัติธรรมใน
๔ อย่างนี้ ย่อมมีความเป็นอยู่เหมือนพรหม

อัปมัญญาเจตสิก ที่แสดงไว้ในอภิธรรมมัตถกถา
ปริจเฉทนี้มี ๒ ดวง ได้แก่ กรุณาเจตสิก และ มุทิตาเจตสิก
ส่วน เมตตา มีองค์ธรรม คือ อโทสเจตสิก และอุเบกขา

มืองค์ธรรม คือ ตัตรมัทตตตตตตตตตต อยู่แล้ว จึงมิได้
นำมาแสดงไว้โดยนัยแห่งอปปมัญญาเจตสิกนี้ อีกต่อไปนี้
จะได้แสดงอปปมัญญาเจตสิก ๒ ดวง คือ

กรุณาเจตสิก

กรุณาเจตสิก คือ ธรรมชาติที่มีความสงสารต่อ
ทุกจิตสัตว์ได้แก่ ความสงสารสัตว์ที่กำลังได้รับความทุกข์
ยากลำบากอยู่ หรือที่จะได้รับความทุกข์ยากลำบากในการ
ข้างหน้า มีอรรถ ๔ ประการ โดยเฉพาะ คือ

ปรทุกขาปนยนาการปาวตติลภุณา	มีความเป็นไปโดยอาการช่วยเหลือ	
	ผู้อื่นให้พ้นทุกข์	เป็นลักษณะ
ปรทุกขาสหนรสา	มีความกำจัดทุกข์ของผู้อื่น	เป็นกิจ
อวิหีสาปจฺจุปฏฺฐานา	มีความไม่เบียดเบียน	เป็นผล
ทุกขาทิฏฺฐานํ อนาคตาทสฺสนปฏฺฐานา	มีการเห็นสัตว์ผู้ใดที่พึงถูกทุกข์	
	ครอบงำ	เป็นเหตุใกล้

สภาพของกรุณานี้ มีการสงบระงับวิหิงสาเป็นสมบัติ
และมีการเกิดความโศกเป็นวิบัติ ที่

ชื่อว่า “กรุณา” เพราะยอมกระทำให้จิตใจของคนดีให้
หวั่นไหวในเมื่อผู้อื่นมีความทุกข์

ชื่อว่า “กรุณา” เพราะถ่ายทอดทุกข์ของผู้อื่น หรือกำจัด
ความทุกข์ของผู้อื่นให้พินาศ

ชื่อว่า “กรุณา” เพราะด้วยอำนาจการแผ่กระจายไป
ในสัตว์อื่นที่มีทุกข์

เมื่อกรุณาเกิดขึ้นแล้ว ย่อมเข้าถึงความไม่เบียดเบียน
ผู้อื่น และทำลายความโศกที่เกิดขึ้นกับตนให้หายไป กรุณา
นี้จึงประกอบได้กับโลกียกุศลจิต และมहाกิริยาจิต

มุทิตาเจตสิก

มุทิตาเจตสิก เป็นธรรมชาติที่มีความพลอยยินดีต่อ
สุจิตสัตว์ ได้แก่ ความพลอยยินดีต่อผู้ที่กำลังประสบความ
สุขอยู่ หรือผู้ที่จะประสบความสุขในกาลข้างหน้า มีอรรถ
๔ ประการ โดยเฉพาะ (ลักษณะที่จดตุกะ) คือ

ปรสมุปัตตอนุโมทนलग्गणा	มีความพลอยยินดีในสมบัติของผู้อื่น	เป็นลักษณะ
อนिसुसायनरसा	มีความไม่ริษยา	เป็นกิจ
อर्त्तिवमत्तपजुपुण्ञाना	มีการกำจัดความไม่ยินดี	เป็นผล
ปรสมुपत्तिहसुत्तनपत्तुण्ञाना	มีการเห็นสมบัติของผู้อื่น	เป็นเหตุใกล้

สภาพของมูทิตาเจตสิกนี้ ย่อมทำให้จิตใจเข้าถึง
การสงบระงับความไม่ยินดีทั้งปวง เป็นสมบัติ และเกิด
ความกำหนดยินดีร่าเริง เป็นวิบัติ

ปัญญินทรีย์เจตสิก

ปัญญินทรีย์เจตสิก คือธรรมชาติที่รู้เหตุผลในสภาพ
ธรรมตามความเป็นจริงได้แก่ ธรรมชาติที่รู้เหตุผลของกรรม
ตลอดจนรู้เรื่องอริยสัจ โดยนัยเป็นต้นว่า นี่คือทุกข์ หรือ
ที่ชื่อว่า ปัญญา เพราะรู้ไตรลักษณ์ มีอนิจจัง ทุกขัง และ
อนัตตา เป็นต้น

ปัญญา ชื่อว่า เป็นอินทรีย์ เพราะเป็นใหญ่โดย
ครอบงำวิชาเสียได้ และมีหน้าที่เป็นใหญ่ในการรู้ทั่วไป
ตามความเป็นจริง ฉะนั้น “ปัญญา” จึงชื่อว่า ปัญญินทรีย์-
เจตสิก ซึ่งมีอรรถ ๔ ประการโดยเฉพาะ คือ

ธมมสภาวปฏิเวธลักษณะ มีการรู้แจ้งสภาวธรรม *เป็นลักษณะ*

ธมฺมานํ สภาวปฏิจฺฉาทกโมหนุสสการวิทุสสนรสา (วา) มีการกำจัดความ

มีตมนอนธกาล คือโมหะอันปกปิดมิให้เห็น

สภาวธรรมตามความเป็นจริง *เป็นกิจ*

ตลปฺปกาสนรสา (วา) หรือมีการประกาศความจริง *เป็นกิจ*

ปรมตลปฺปกาสนรสา (วา) หรือมีการประกาศปรมัตถธรรม *เป็นกิจ*

จตุสจฺจวิภาวนกิจจานรสา	มีการยังอริยสัจ ๔ ให้แจ่มแจ้ง	เป็นกิจ
อสมโมหปจฺจุปฺภูจฺจนา	มีความไม่หลงจากความจริง	เป็นผล
สมาธิปทฺฏจฺจนา	มีสมาธิ	เป็นเหตุใกล้

โดยอรรถดังกล่าวนี้ ฟังเห็นว่า ปัญญามีการแทงตลอดตามสภาวะเป็นลักษณะ หรือมีการแทงตลอดไม่ผิดพลาด เป็นลักษณะ จุจการแทงถูกที่หมายแห่งลูกศรของนายขมังธนูผู้ฉลาดยิ่งไปฉะนั้น มีการส่องให้เห็นอารมณ์โดยความเป็นจริง เป็นกิจ จุจดวงประทีปที่ส่องให้เห็นวัตถุในความมืดฉะนั้น มีความไม่หลงลืม เป็นผล จุจผู้ชี้ทางแก่คนที่จะไปในป่าฉะนั้นและมีความสงบเป็นเหตุใกล้ให้เกิด

ปัญญานี้เมื่อเกิดขึ้น ย่อมรู้ทั่วถึงธรรมทั้งหลาย ทั้งที่เป็นกุศลและอกุศล ทั้งที่ควรเสพและไม่ควรเสพ ทั้งเลวและประณีต ทั้งที่เข้ากันได้และไม่ได้ จุจนายแพทย์ผู้ฉลาด ย่อมรู้จักเภสัชอันเป็นที่สบายหรือไม่สบายแห่งคนไข้ทั้งหลาย ฉะนั้น

สภาวะของปัญญานั้น โดยอรรถว่า ทำให้ปรากฏ คือ ทำเนื่อความนั้นๆ ให้แจ่มแจ้ง หรือรู้ธรรมทั้งหลาย โดยประการนั้นๆ คือ รู้ว่ามีภาวะไม่เที่ยง เป็นต้น

ภาวะของปัญญา จึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่
โลกียปัญญาจนถึงโลกุตตรปัญญา ซึ่งเมื่อจำแนกประเภท
ของปัญญา โดยสังเขปแล้วได้ ๓ ประการคือ

๑. **กัมมัสสกตาปัญญา** คือ ปัญญาที่รู้ว่า สัตว์
ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน

๒. **วิปัสสนาปัญญา** คือ ปัญญาที่รู้ว่า จันท์ ๕,
อายตนะ ๑๒, ธาตุ ๑๘, อินทริย์ ๒๒, สังขะ ๔,
ปฏิจจสมุปบาท ๑๒ ได้แก่ ภาวะของรูปนาม ที่มี
ลักษณะเปลี่ยนแปลง ไม่มั่นคงและบังคับบัญชาไม่ได้
คือ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา

๓. **โลกุตตรปัญญา** คือ ปัญญาที่รู้แจ้งแทงตลอดใน
อริยสัจ ๔ มีทุกขอริยสัจ เป็นต้น

ปัญญาที่รู้ว่า สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน หรือ
กัมมัสสกตาปัญญานั้น คือปัญญาที่มีความเห็นถูกต้อง
ตามความเป็นจริงต่ออารมณ์ที่เรียกว่า ทสวัตถุสสัมมาทิฐิ
มี ๑๐ ประการ คือ

๑. **อตฺถิ ทินฺนํ** เห็นว่า ทานที่บุคคลให้แล้ว
ย่อมมีผลดี

๒. **อตฺถิ ยญฺจํ** เห็นว่า การบูชาต่างๆ ที่กระทำ
แล้วย่อมมีผลดี

๓. อตฺถิ หุตํ เห็นว่า การเชื่อเชิญบวงสรวง
ย่อมมีผลดี

๔. อตฺถิ สุกตทุกกตานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก เห็นว่า
การทำความดี หรือทำชั่วมีการให้ได้ผล ทั้งทางตรง และ
ทางอ้อม

๕. อตฺถิ อยํ โลกํ เห็นว่า โลกนี้มีอยู่คือ ผู้ที่
เกิดมาในโลกนี้มี

๖. อตฺถิ ปโร โลกํ เห็นว่า โลกหน้ามีอยู่คือ ผู้ที่
จะไปเกิดในโลกอื่นมี

๗. อตฺถิ มาตา เห็นว่า คุณมารดา มีอยู่คือ
การทำความดีทำชั่วต่อมารดานั้น ย่อมจะต้องได้รับผลดี ผลร้าย

๘. อตฺถิ ปิตา เห็นว่า คุณบิดา มีอยู่คือ
การทำความดีทำชั่วต่อบิดา ย่อมจะต้องได้รับผลดีผลร้าย

๙. อตฺถิ สตุตา โอปปาติกะ เห็นว่า สัตว์ที่เกิดขึ้น
ปรากฏกายโตทันที่นั่นมีอยู่ ได้แก่ สัตว์นรก เปตอสุรกาย
เดรัจฉานบางจำพวก เทวดา และพรหม

๑๐. อิตฺถิ โลเก สมณพราหมณา สมมาปฏิบัติปณฺนา
เห็นว่า สมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติดี ผู้ปฏิบัติชอบ ประจักษ์
แจ้งโลกนี้และโลกหน้าด้วยตนเอง แล้วประกาศให้ผู้อื่น
ได้รู้ตามนั้นมีอยู่

ปัญญาที่รู้ความจริงทั้ง ๑๐ ประการดังกล่าวแล้วนี้
ชื่อ กัมมัฏสกตญาณ คือรู้ว่า สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็น
ของตนโดยแท้

กัมมัฏสกตปัญญา และวิปัสสนาปัญญาทั้ง ๒ นี้
จัดว่าเป็นโลกียปัญญา คือ ปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการรู้
โลกียอารมณ์ มีรูปารมณ์เป็นต้น ตามความเป็นจริงซึ่ง
ได้แก่ปัญญาที่ประกอบในกามาวจรโสภณญาณสัมปยุตจิต
๑๒ ดวงและมหัคคตจิต ๒๗ ดวง

ส่วนโลกุตตรปัญญานั้น เป็นปัญญาที่ไม่เกี่ยวกับการ
รู้โลกียอารมณ์แต่เป็นการรู้นิพพานอารมณ์ อันเป็น
อารมณ์พิเศษที่พ้นจากการปรุงแต่งใดๆ ในโลก ได้แก่
ปัญญา ที่ประกอบในโลกุตตรจิต ๘ ดวงหรือ ๔๐ ดวง

แสดงปัญญาเจตสิกที่ประกอบกับจิต

ปัญญาเจตสิก	โลกียปัญญา	$\left\{ \begin{array}{l} \text{มหากุศลญาณสัมปยุต ๔} \\ \text{มหาวิบากญาณสัมปยุต ๔} \\ \text{มหากิริยาญาณสัมปยุต ๔} \\ \text{มหัคคตกุศลจิต ๕} \\ \text{มหัคคตวิบากจิต ๕} \\ \text{มหัคคตกิริยาจิต ๕} \end{array} \right.$	๓๕	๔๗ หรือ ๓๕
	โลกุตตรปัญญา	$\left\{ \begin{array}{l} \text{มรรคจิต ๔ หรือ ๒๐} \\ \text{ผลจิต ๔ หรือ ๒๐} \end{array} \right.$	๘ หรือ ๔๐	

ในสัมมาทิฏฐิสูตร แสดงฐานะของปัญญาไว้ ๖ ประการ คือ

๑. กัมมัสสกตาสัมมาทิฏฐิ คือปัญญาที่รู้ว่า สัตว์ทั้งหลายมีกรรม เป็นของตน

๒. ญาณสัมมาทิฏฐิ คือปัญญาที่รู้อุปาย ในการทำให้สงบจากนิวรณ์ ตลอดจนปัญญาในอภิญญาจิต

๓. วิปัสสนาสัมมาทิฏฐิ คือปัญญาที่เข้าไปรู้เห็น รูป-นามว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา

๔. มรรคสัมมาทิฏฐิ คือปัญญาที่ทำกิจ ในการประหารอนุสัยกิเลส โดยมีพระนิพพาน เป็นอารมณ์

๕. ผลสัมมาทิฐิ คือปัญญาที่เสวยผลจากการ
ที่มรรคญาณได้ทำการประหารอนุสัยกิเลสแล้ว โดยมี
พระนิพพานเป็นอารมณ์ เรียกว่า “เสวยวิมุตติสุข”

๖. ปัจจเวกขณสัมมาทิฐิ คือปัญญาที่เกิดขึ้น
ภายหลังมรรคญาณ ผลญาณสำเร็จแล้ว เพื่อพิจารณาธรรม
อย่างใดอย่างหนึ่งใน ๕ ประการ คือ

- ๑) กิเลสที่ละแล้ว
- ๒) กิเลสที่ยังเหลืออยู่
- ๓) มรรคจิต
- ๔) ผลจิต
- ๕) พระนิพพาน

นางวิสาขา

อุบาสิกาผู้เลิศในการถวายทาน

วิสาขา เป็นธิดาของธัญญชัยเศรษฐี และนาง
สุนนาเทวี แห่งภัททิยนคร แคว้นอังคะ ในเวลาที่นางมี
อายุ ๗ ขวบ พระพุทธองค์ทรงเห็นอุปนิสัยพึงแนะนำ
เพื่อการตรัสรู้ของวิสาขา และครอบครัวของวิสาขา
รวมทั้งบุคคลอื่นๆ ในภัททิยนคร มีเสลพรหมณ์เป็นต้น

พรรษาที่ ๕ พระบรมศาสดาประทับอยู่ ณ
กุฎาคารศาลา ป่ามหาวัน กรุงเวสาฬี หลังจากออกพรรษา
ปวารณาแล้ว พระผู้มีพระภาคเจ้าพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์
หมู่ใหญ่ จึงเสด็จไปยังภัททิยนคร

เมณฑกเศรษฐี ผู้เป็นปู่ของวิสาขา ทราบความที่
พระพุทธองค์เสด็จมาถึงภัททิยนคร ได้เรียกเด็กหญิง
วิสาขา หลานสาวมากล่าวว่า หลานจงออกไปต้อนรับ
พระบรมศาสดา ซึ่งเสด็จมายังนครของเรา นั่นเป็นมงคล
แก่ครอบครัวของเรา แล้วส่งวิสาขาพร้อมทั้งเด็กหญิง
บริวาร และทาสี ออกไปด้วยยาน วิสาขาปฏิบัติตาม
คำของปู่

ความที่นางเป็นเด็กฉลาด ในเหตุอันควรและไม่ควร
เมื่อไปใกล้ถึงที่ประทับของพระบรมศาสดาจึงลงมาจาก
ยาน แล้วเดินมุ่งตรงไปเฝ้าพระบรมศาสดา ถวายบังคม
แล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงธรรมด้วยสามารถ
แห่งบุพจริยา เมื่อจบพระธรรมเทศนา เด็กหญิงวิสาขา
พร้อมด้วยเด็กหญิงบริวาร ได้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล

เมณฑกเศรษฐีตามมาเฝ้าภายหลัง พระพุทธองค์
ทรงแสดง อนุปฺพุพพิถา คือ ทานกถา สีลกถา สักคกถา
กามาทีนวกถา เนกขัมมานิสังสกถา เมื่อเห็นเมณฑกเศรษฐี

มีจิตปลอดจากนิวรณ์ มีจิตเบิกบานผ่องใสแล้ว จึงแสดง
พระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสรู้ด้วยปัญญา
อันยิ่งของพระองค์ คือ อริยสัจธรรม ๔ ประการ ได้แก่
ทุกข์สัง สมุทัยสัง นิโรธสัง และมรรคสัง

ดวงตาเห็นธรรม ปราศจากธุลี ปราศจากมลทิน
ได้เกิดขึ้นแก่เมณฑกเศรษฐีว่า

สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา

สิ่งนั้นทั้งมวลล้วนมีความดับไปเป็นธรรมดา

เมณฑกเศรษฐีตั้งอยู่ใน โสคาปัตติผล จึงนิมนต์
พระผู้มีพระภาคเจ้าเสวยภัตตาหารในวันรุ่งขึ้นเศรษฐี
ได้อังกาสภิกขุสงฆ์ อันมีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน ด้วย
ขาทนียโภชนียอันประณีตที่เรือนของตน หลังภัตกิจ
พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุโมทนา ทรงแสดงพระธรรม
เทศนา ภรรยา บุตร สะใภ้ และทาสของเศรษฐีได้บรรลุ
โศคาปัตติผลโดยนัยเดียวกัน คนเหล่านั้นบรรลุธรรม
รู้ธรรมแจ่มแจ้งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า

ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ขอถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า
พระธรรม และพระสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอพระพุทธองค์
โปรดทรงจำข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายว่า เป็นอุบาสก
อุบาสิกาผู้มอชชีวิตถึงสรณะ จำเดิมแต่บัดนี้เป็นต้นไป

เมณฑกเศรษฐีได้กราบทูลปวารณา ขอลถวาย
ภัตตาหารเป็นประจำแก่วิกขุสงฆ์ อันมีพระพุทธเจ้า
เป็นประธาน ตราบเท่าที่พระพุทธองค์ทรงประทับอยู่ใน
ภัททิยนคร พระบรมศาสดาประทับอยู่ในภัททิยนคร
ตามพระอภัยมณีแล้ว เสด็จจาริกต่อไป

ประวัติเมืองสาเกต

ครั้งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงดำริว่า แคว้นโกศล
เป็นแคว้นใหญ่แคว้นหนึ่ง แต่มีตระกูลเศรษฐีอยู่เพียง
๒ ตระกูล คือตระกูลของอนาถบิณฑิกะ และตระกูลของ
มิกะระเท่านั้น ต่างกับแคว้นมคธ ซึ่งมีตระกูลเศรษฐี
มากมายอันแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของแคว้นแคว้น
จึงเสด็จไปยังกรุงราชคฤห์ ตรัสขอตระกูลเศรษฐีจาก
พระเจ้าพิมพิสารผู้เป็นคู่เขยของพระองค์ ให้ไปตั้ง
หลักแหล่งในแคว้นโกศลสักตระกูลหนึ่ง

พระเจ้าพิมพิสารตรัสให้ธัญชัยเศรษฐี แห่ง
แคว้นอังคะ ผู้เป็นบุตรของเมณฑกเศรษฐีเข้าเฝ้าแจ้ง
พระประสงค์ของพระองค์ให้ทราบ ธัญชัยเศรษฐีรับ
พระคำรัสแล้ว กลับไปยังภัททิยนครเพื่อเตรียมการ

ครั้นถึงวันกำหนด พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จไปรับ
ครอบครัวของธัญชัยเศรษฐี ด้วยพระองค์เองทรงนำชน
เหล่านั้น มาถึงสถานที่อันอุดมสมบูรณ์แห่งหนึ่ง โปรดให้
สร้างที่ประทับพักแรม ณ ที่นั้น

ธัญชัยเศรษฐีทูลถามว่า สถานที่นี้อยู่ในแคว้น
ของผู้ใด พระราชาตรัสตอบว่า เป็นแคว้นแคว้นของเราเอง
เศรษฐีจึงทูลขอพระราชานุญาต ตั้งหลักแหล่งอยู่
ณ สถานที่นั้น โดยให้เหตุผลว่า ท่านมีบริวารมากมาย

พระราชาปเสนทิโกศลทรงอนุญาต ตรัสสั่งให้สร้าง
เมืองสำหรับเป็นถิ่นที่อาศัยของธัญชัยเศรษฐีและบริวาร
พระราชทานนามว่า เมืองสาเกต กล่าวกันว่า อันความงาม
แห่งเมืองสาเกตที่ประทับใจผู้ที่มาเยือน คือมีทิวเขา
อันสลับซับซ้อนเรียงราย เปรียบได้กับอุทยานธรรมชาติ
อันร่มรื่น มีลำน้ำหลายสาย อีกทั้งสองฝั่งน้ำเป็นที่ลุ่มชุ่ม
ด้วยพันธุ์พฤษภักษาติหลากหลายชนิด กระแสลมประจำฤดู
ซึ่งพัดมาแต่บุรพทิศ ก็โบกโบยพากลิ่นหอมดังรวงผึ้งของ
ดอกประดู่ให้แผ่คลุมไปทั่วพระนคร

ถัดจากประตูเมืองด้านอุดรทิศ จะแลเห็นเรือนรับรอง
อันวิจิตรตระการตา มีสนามหญ้าเขียวจีไปจนจรด
ปราสาทคือที่ประทับแห่งจอมราชันย์แห่งแคว้นโกศล

งดงามด้วยชุ่มประตู่ บรรจงแกะสลักเสลา อีกทั้ง
เสาประทีปน้ำมันทั่วเมืองสาเกต ซึ่งเป็นแนวไปตาม
มรรคนั้น ในยามราตรีก็ส่องสว่าง กระฉ่างด้วยแสงไฟ
ละลานตา

ถัดจากวิมานสถานแห่งพระราชา เป็นคหสถานของ
เสนาบดี และมหาอำมาตย์ก็ยังคงประดับตกแต่งอย่าง
งดงาม ในยามเย็น เหล่าพสกนิกรพากันออกมาเดินเล่นยัง
พระลานกว้าง นั่งสนทนากันเป็นที่สนุกสนานบันเทิงใจ
บ้างก็เดินเลยไปชมสระโบกขรณี ที่ติดกับอุทยานพันธุ์ไม้
อันสะพรั่งด้วยอุบล บุษบาริก และปทุมชาติเมื่อใกล้ออกมา
จนถึงร้านตลาดย่านชุมชน ก็ดูสับสนอลวนส่งเสียงซื้อขาย
ไปมากันอย่างมีความสุข

แสวงหาเบญจกัลยาณี

ครั้งนั้น ในกรุงสาวัตถี บุตรของมิกการเศรษฐี ชื่อ
ปุณณวัณณะ เจริญวัยถึงกาลที่จะได้ครองเรือน ถูก
บิดามารดาบเร้าอยู่ ปุณณวัณณะกล่าวว่า หากเมื่อใด
พบหญิงที่พร้อมด้วยความงาม ๕ ประการ ก็จักทำตาม
คำของบิดามารดา มิกการเศรษฐีจึงเชิญพราหมณ์ ๑๐๘ คน
มายังเรือน แจ้งความปรารถนาของปุณณวัณณะ แล้วมอบ

ทรัพย์ให้เป็นค่าใช้จ่ายของเหล่าพราหมณ์ พร้อมทั้ง
พวงมาลัยทองคำมีค่าแสนหาปณะ ส่งพราหมณ์ออกไป
แสวงหาสตรีเบญจกัลยาณี ตั้งว่าเมื่อพวกท่านพบสตรีตาม
ความประสงค์ของบุตรเราแล้ว จงมอบมาลัยนี้ให้แก่นาง

พราหมณ์เหล่านั้นออกเสาะหาไปจนถึงเมืองสาเกต
ขณะที่พราหมณ์ไปถึง ชาวเมืองสาเกตกำลังมีงานรื่นเริง
ประจำปี วิสาขซึ่งกำลังเจริญวัยพร้อมเหล่าบริวาร พวกมัน
ออกไปเที่ยวชมงาน บังเอิญฝนตก สตรีบริวารต่างก็วิ่งเข้า
มายังศาลาที่พราหมณ์พักอยู่ เพื่อหลบฝน วิสาขผู้เดียว
ที่เดินเข้ามาด้วยอาการปกติ มิได้วิ่งเช่นสตรีอื่น

พราหมณ์ได้เห็นลักษณะของเบญจกัลยาณี งาม
ครบถ้วนคือ ผมงาม เนืองงาม (เหงือกและริมฝีปากงาม)
ฟันงาม ผิวงาม วัยงาม ครั้นนางเข้ามาในศาลา
เหล่าพราหมณ์จึงถามว่า เพราะเหตุใดเธอจึงไม่หลบฝน
เช่นผู้อื่น เธอไม่กลัวเสื้อผ้าเปียกหรือ วิสาขตอบว่า
ธรรมดาเสื้อผ้า เมื่อเปียกแล้วก็ยอมแห้ง ถ้าหากว่าดิฉัน
รีบร้อนวิ่งเมื่อพลาดพลั้งเกิดลื่นล้ม ก็ต้องได้รับบาดเจ็บ
อันจะเป็นความลำบากแก่ตนเองและบิดามารดา
อีกประการหนึ่งหญิงสาววิ่งยอมไม่งาม ดิฉันจึงค่อย
เดินมา

เหล่าพราหมณ์ได้ยินวิสาขากล่าวตอบเช่นนั้น ก็แน่ใจว่า นี่คือสตรีเบญจกัลยาณี ที่มีลักษณะตรงกับ ความประสงค์ของบุตรเศรษฐี จึงมอบมาลัยทองให้กล่าวว่า มาลัยทองนี้สมควรแก่เธอเท่านั้น แล้วเล่าความแต่ต้น ให้วิสาขาทราบโดยละเอียด วิสาขถามพราหมณ์ว่า ท่านมาจากเมืองไหน จากตระกูลใด บุตรเศรษฐีชื่ออะไร วิสาขเห็นว่าตระกูลเสมอกัน จึงรับมาลัยทองมาสวม แล้วส่งคนไปแจ้งความให้บิดาทราบ เพื่อนำพราหมณ์ เหล่านั้นกลับไปยังเรือน

ธัญชัยเศรษฐีให้การต้อนรับพราหมณ์เหล่านั้น สอบถามโดยนัยเดียวกับธิดา จากนั้น พราหมณ์พักอยู่ ๒ วันจึงเดินทางกลับ เมื่อพราหมณ์เหล่านั้นกลับถึง กรุงสาวัตถี ได้เรียนความแก่มีการเศรษฐีว่า บัดนี้ได้พบ สตรีเบญจกัลยาณีแล้ว มีการเศรษฐีคิดว่า ตระกูลของ นางวิสาขเป็นตระกูลใหญ่ ควรที่จะรับนางมาโดยเร็ว

มีการเศรษฐี จึงไปกราบทูลพระราชปเสนทิโกศล ให้ทรงทราบ พระองค์ทรงมีพระราชดำริว่า ควรที่จะทำ ความยกย่องแก่ตระกูลนั้น ตรัสว่า แม้เราก็จักไป มีการเศรษฐีจึงส่งข่าวไปบอกให้ ธัญชัยเศรษฐี ทราบว่า เมื่อข้าพเจ้ามา พระราชาของข้าพเจ้าก็จะเสด็จมาด้วย

เครื่องประดับมหาลดาปสาธน์

วันนั้น ธนัญชัยเศรษฐีเรียกช่างทองมา ๕๐๐ คน มอบทองให้หนึ่งพันลี้ม เงินหนึ่งพันลี้ม เพชร ๔ ทะนาน มุกดา ๑๑ ทะนาน แก้วประพาพ ๒๒ ทะนาน แก้วมณี ๓๓ ทะนาน สั่งว่า พวกท่านจงนำรัตนะเหล่านี้ไปทำเครื่องประดับชื่อ มหาลดาปสาธน์ ให้แก่ธิดาของเรา

เครื่องประดับนี้ แพรวพราวไปด้วยเพชรนิลจินดา ไม่มีผ้าด้าย ผ้าไหม หรือผ้าใดๆ เจือปนอยู่เลย ที่ที่ควรจะใช้ผ้าก็ใช้แผ่นเงินแทน เครื่องประดับนี้เมื่อสวมลงที่ศีรษะ ย่อมยาวลงไปจรดหลังเท่า พวกช่างได้ทำลูกกระดุมประกอบเป็นแหวนขึ้นในที่นั้นๆ ด้วยทองคำ ส่วนห่วงที่ร้อยทำด้วยเงิน

มีกระดุมที่กลางกระหม่อม ๑ กระดุม ที่ข้างหูสองข้าง ๒ กระดุม ที่หลุมคอ ๑ กระดุม ที่เข้าทั้งสองข้าง ๒ กระดุม ที่ข้อศอกทั้งสองข้าง ๒ กระดุม ที่ข้างสะเอวทั้งสองข้าง ๒ กระดุม พวกช่างยังได้ทำนกงูตัวหนึ่งไว้บนเครื่องประดับนั้น ขนและปีกนกงูทำด้วยทองคำ ข้างขวา ๕๐๐ ขน ข้างซ้าย ๕๐๐ ขน จงอยปากของนกงูทำด้วยแก้วประพาพ นัยน์ตานกงูทำด้วยแก้วมณีที่ใสบริสุทธิ์ สร้อยคอและหางทำด้วยแก้วมณี ก้านขนและขาของนกงูทำด้วยเงิน มองดูแล้วนกงูนั้นเสมือนหนึ่งมีชีวิต

นกยุงนั้น ตั้งอยู่กลางกระหม่อมของวิสาขา ลักษณะปรากฏเสมือนนกยุงรำแพน อยู่บนยอดเขาเสียงของก้านชนปีกพันขนยามที่ผู้สวมใส่เอื้อมกราย ดังเหมือนทิพยดนตรีอันไพเราะ และเปรียบประดุจเสียงกึกก้องแห่งดนตรีที่ประกอบด้วยองค์ ๔ เครื่องประดับมีความงามอ่อนนุ่ม ราวผืนผ้าเนื้อละเอียด ที่บรรจุฉักทอด้วยความประณีต อีกทั้งเป็นเครื่องประดับที่มีน้ำหนักมาก บังเกิดขึ้นเฉพาะผู้มีบุญเท่านั้น และต้องเป็นหญิงที่มีพละกำลังเท่ากับช้างถึง ๕ เชือก เช่นวิสาขาจึงจะสวมเครื่องประดับชิ้นนี้ได้

ผู้ที่ได้เห็นโดยใกล้ชิดเท่านั้น จึงจะทราบว่ามิใช่ นกยุงจริง มหาลดาปสาธน์นี้มีค่าถึง ๕ โกฏิ เศรษฐีได้ให้ค่ากำหนดหนึ่งแก่ช่างหนึ่งแสนกหาปณะ

ถามว่า วิสาขาได้เครื่องประดับ มหาลดาปสาธน์ และลักษณะเบญจกัลยาณีด้วยผลแห่งกรรมใด

ตอบว่า ในกาลพระมหากัสสปะพระพุทธเจ้า นางได้เคยถวายผ้าจีวรสาฎกแก่ภิกษุสองหมื่นรูป อีกทั้งได้ถวาย दाय เข็ม เครื่องย่อม ซึ่งเป็นเครื่องใช้สอยของสมณะ ด้วยผลแห่งทานนั้น ท่านจึงกล่าวไว้ว่า

จิวรทานของสตรี ย่อมถึงที่สุด ด้วยเครื่องประดับ
มหาลดาปสาธน์

จิวรทานของบุรุษ ย่อมถึงที่สุด ด้วยสมณบริวาร
อันสำเร็จด้วยฤทธิ์ มาทางนภากาศเมื่อออกบวช

โอวาทและพรหมไทยของบิดา

ธัญชัยเศรษฐีให้โอวาทวิสาขาก่อนออกไปมีเรือน
๑๐ ประการว่า ธรรมคาหณิงที่ไปสู่สกุลของสามี

๑. ไม่พึงนำไฟภายใน ออกไปภายนอก
๒. ไม่พึงนำไฟภายนอก เข้ามาภายใน
๓. พึงให้แก่ผู้ที่ให้
๔. ไม่พึงให้แก่ผู้ที่ไม่ให้
๕. พึงให้แก่คนทั้งที่ให้แก่และไม่ให้
๖. พึงนั่งให้เป็นสุข
๗. พึงนอนให้เป็นสุข
๘. พึงบริโภคให้เป็นสุข
๙. พึงอย่าให้เรือนขาดไฟ
๑๐. พึงนอบน้อมเทวดาภายใน

จากนั้น เศรษฐีได้จัดเตรียมพรหมไทย คือ ของที่
บิดามารดาให้ก่อนออกเรือนแก่ธิดาด้วยสิ่งเหล่านี้คือ
เกวียนซึ่งเต็มด้วยกหาปณะ ๕๐๐ เล่ม ภาชนะทองคำ
ภาชนะเงิน ภาชนะทองแดง ภาชนะสัมฤทธิ์ อย่างละ
๕๐๐ เล่ม ผ้าด้าย ผ้าไหม ๕๐๐ เล่ม เนยใส น้ำมัน น้ำอ้อย
อย่างละ ๕๐๐ เล่ม ข้าวสารแห้งข้าวสาลี ๕๐๐ เล่ม
เครื่องอุปกรณ์มีไถและพลเป็นต้น ๕๐๐ เล่ม
เศรษฐีผู้บิดาคิดว่า ธิดาเราจักไม่ต้องไปสู่ประตुरือนผู้อื่น
ด้วยความต้องการในสิ่งเหล่านี้

นอกจากอุปกรณ์ทั้งหลายเหล่านั้น เศรษฐีได้ให้รถ
อีก ๕๐๐ คัน สาวใช้รูปงามผู้ประดับด้วยเครื่องอลังการ
พร้อมสรรพไว้บนรถคันละ ๓ คน และเหล่าบริวารอีก
๑,๕๐๐ คน สั่งว่าพวกเจ้า ๕๐๐ คนจงดูธิดาของเราให้
ปลอดภัย ๕๐๐ คนจงดูแลการบริโภค ๕๐๐ คนจงดูแล
การแต่งตัวของธิดาเรา

ครั้งนั้น เศรษฐีคิดว่า จักให้โศกแก่ธิดา จึงสั่งบริวารว่า
พวกท่านจงไปเปิดประตูคอกโค แล้วยื่นถีอกกลอง ๓ ใบ
อยู่ในที่ ๓ คาวุต (หนึ่งคาวุตเท่ากับ ๑๐๐ เส้น) ยืนอยู่ใน
ที่ทั้งสองในที่ประมาณ ๑ อุสภ (๒๕ วา) โดยส่วนกว้าง
ถัดจากนั้นจงอย่าให้โศกเหล่านั้นไปที่อื่น ฟังตีกลองสัญญาณ
ในเวลาแม่โคหยุดแล้ว

บริวารเหล่านั้นได้ทำตามที่ตั้ง เมื่อโคออกจากคอกได้ ๑ คาบ พวกเขาได้ตีกลองสัญญาณขึ้น พอไปได้ ๒ คาบ ได้ตีกลองสัญญาณอีก ครั้นไปได้ ๓ คาบ บริวารจึงหยุด ฟังโคไว้เพียงนั้นตามสั่ง เศรษฐีบอกว่า โคเท่านั้นพอแล้ว แกะธิดาของข้าพเจ้า พวกท่านจงปิดประตูคอกเถิด บริวารปิดประตูคอกแล้ว แต่ด้วยผลแห่งบุญของวิชาชา โคอุสกะ แม่โคนม และลูกโคที่เหลืออยู่ในคอก ต่างก็ กระโดดตามกันออกไปอีก

ถามว่า โคทั้งหลายตามไป เช่นนั้น เพราะผลแห่งกรรมใด

ตอบว่า เพราะผลแห่งทานที่วิชาชาถวายแล้วในอดีต แกะภิกษุและสามเณร ในกาลแห่งพระกัสสปพุทธเจ้า ครั้งนั้นนางเป็นธิดาของพระเจ้ากีกิ นามว่า สังฆทาสี นางได้ถวายเบญจโครส (นมสด นมส้ม เนยใส เนยข้น นมเปรี้ยว) แกะภิกษุสามเณรสองหมื่นรูป แม้เมื่อภิกษุสามเณรปิดบาตรห้ามอยู่ว่าพอแล้ว นางก็ยังกล่าวว่านี่อร่อย นี่น่าฉัน ได้ถวายแล้วถวายอีก เพราะผลแห่งกรรมนั้น โคเหล่านั้นแม้บริวารห้ามอยู่ก็ยังตามกันออกไป

ชาวชนบทเมืองสาเกต ต่างก็พากันติดตามไปส่ง วิชาชาไปเป็นจำนวนมาก มีการเศรษฐี เห็นดังนั้นจึงสั่ง บริวารขับไล่ให้กลับ กล่าวกับวิชาชาว่าชนเท่านั้นเพียงพอ

แล้ว หากปล่อยให้ติดตามมาทั้งหมด ใครจะสามารถเลี้ยงดู
ชนเหล่านั้นทั้งหมดได้

ครั้นนางวิสาขาเดินทางมาถึงกรุงสาวัตถี วิสาข
ได้ยืนอยู่บนรถ แสดงตนให้ชาวเมืองสาวัตถีที่ออกมา
ต้อนรับ เมื่อเข้ามาสู่เรือนของมิกการเศรษฐีแล้ว ได้ส่ง
บรรณาการไปยังตระกูลต่างๆ ในนครสาวัตถี เป็นการ
ผูกมิตรไมตรีกับทุกคน ทำชาวเมืองสาวัตถีทั้งหมดให้เป็น
เสมือนญาติอันสนิทโดยถ้วนหน้ากัน

มิกการเศรษฐีเมื่อจะทำการอาวาหมงคล หาได้
คำนึงถึงพระบรมศาสดา ซึ่งประทับอยู่ที่พระเวฬุวันวิหาร
ไม่เพราะศรัทธาที่ตั้งอยู่ในพวกสมณะเปลี่ยมาตลอดกาล
ยาวนาน ในวันนั้นมิกการเศรษฐีให้คนหุงข้าวปายาส
หลายร้อยสำรับ นิมนต์พวกอเจลกะ ๕๐๐ เข้ามาในเรือน
ส่งข่าวแก่วิสาขาว่า สะใภ้ของฉันจงมาไหว้พระอรหันต์
ทั้งหลาย วิสาขเห็นอเจลกะเหล่านั้นแล้วคิดว่า ผู้เว้นจาก
หิริโอตตปปะเห็นปานนี้ จะชื่อว่าพระอรหันต์ไม่ได้ เหตุไร
บิดาสามีจึงเรียกเรามาไหว้

พวกอเจลกะเหล่านั้นเห็นอากัปกิริยาของนางวิสาขา
แล้ว ตีเตียนมิกการเศรษฐีเป็นเสียงเดียวกันว่า คหบดี
ไม่มีหทัยอื่นแล้วหรือ จึงให้สาวิกาของพระสมณโคดม

ซึ่งเป็นนางกาลกนิษฐ์ตัวสำคัญเข้ามาในที่นี้ จงจับไถ่นาง
ออกจากเรือนนี้เสียโดยเร็ว มิคารเศรษฐีมิได้ตอบแต่
ประการใด

เช้าวันหนึ่ง พระเถระรูปหนึ่งเที่ยวบิณฑบาต ได้เดิน
เข้ามาสู่เรือน มิคารเศรษฐีแม้จะเห็นพระเถระก็เกล้ง
ทำเป็นไม่เห็น ก้มหน้าบริโภคอยู่ วิสาขาทจึงกล่าวกับ
พระเถระว่า นิมนต์ไปข้างหน้าเถิดเจ้าข้า บิดาสามีของ
ดิฉันกำลังบริโภคของเก่า มิคารเศรษฐีได้ฟังดังนั้นก็โกรธ
วางมือจากการบริโภคแล้วให้จับไถ่นาง แต่คนรับใช้
เหล่านั้นล้วนแต่เป็นคนของนางวิสาขาท จึงไม่มีผู้ใดกล้า
แตะต้องนาง

วิสาขาทกล่าวว่า คุณพ่อ ดิฉันจะไม่ออกจากบ้านด้วย
เหตุเช่นนี้ ในเวลาที่ดิฉันมาสู่เรือนนี้ คุณพ่อของดิฉัน
ได้ฝากฝังดิฉันกับกุฎุมพี ๘ คนว่า ถ้าโทษเกิดขึ้นแก่ธิดา
ของเรา ก็จงให้ท่านเป็นผู้ชำระ คุณพ่อจงเรียกท่านเหล่านั้น
มาชำระโทษของดิฉันก่อน

กุฎุมพีทั้ง ๘ ฟังความจากมิคารเศรษฐี แล้วไต่ถาม
สอบสวนเนื้อความ วิสาขาทอธิบายว่า บิดาสามีของดิฉัน
กำลังบริโภคอาหารอยู่ ไม่ใส่ใจในพระเถระที่มายังเรือน
ดิฉันกล่าวกับพระเถระว่า นิมนต์ไปข้างหน้าเถิดเจ้าข้า

บิดาสามีของดิฉันกำลังบริโภคของเก่า ดิฉันหมายความว่า
ท่านไม่ได้ทำบุญในอัฐภาพนี้ บริโภคแต่บุญเก่าจึงได้นิมนต์
พระเถระให้ไปข้างหน้า

นอกจากนั้น ยังอธิบายความคลางแคลงใจของ
เศรษฐีที่มีต่อเธอทุกข้อ ให้เป็นที่กระจ่าง วิชาขาคได้พ้นจาก
ข้อกล่าวหาแล้วทุกประการ ด้วยเหตุผลในความเป็น
อริยบุคคลของนาง

มีการเศรษฐีได้กล่าวขอโทษนาง วิชาขากล่าวว่า
โทษของคุณพ่อดิฉันยกให้ได้ แต่ว่าดิฉันเป็นธิดาของ
ตระกูลที่มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา พวกดิฉันเมื่อ
เว้นจากภิกษุสงฆ์แล้ว จะเป็นอยู่ไม่ได้ หากดิฉันได้บำรุง
ภิกษุสงฆ์ตามความพอใจของดิฉัน ดิฉันก็จะอยู่ที่บ้านนี้

เศรษฐีกล่าวว่า ถ้าเช่นนั้น เธอจงบำรุงพวกสมณะ
ของเธอตามใจชอบเถิด

นางวิชาขาจึงส่งคนไปทูลนิมนต์พระทศพล เพื่อ
ถวายภัตตาหารในวันรุ่งขึ้น พวกอเจลกะฐั่วขาวจึงไปล้อม
เรือนไว้ ห้ามมีการเศรษฐีว่า คหบดี ท่านอย่าไปสู่สำนัก
ของสมณโคดมเลย เศรษฐีจึงส่งคนไปแจ้งว่า สะไข่ของฉันทัน
จงอังกาสภิกษุสงฆ์เองเถิด ครั้นเสร็จภัตกิจแล้ว วิชาขา
จึงไปเชิญมีการเศรษฐีมาฟังธรรม

ที่นั่น พวกอเจลกะกล่าวว่า การไม่ไปครั้งนี้ ไม่สมควร
อย่างยิ่ง แม้กระนั้นเมื่อท่านจะฟังธรรม จงนั่งฟังภายนอก
ม่านที่พวกเราถักไว้ มีการเสวยสุกไปนั่งนอกม่านเพื่อ
ฟังธรรม ตามที่พวกอเจลกะสั่ง

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า แม้ท่านจะนั่งในม่าน
หรือนอกม่านก็ตาม ฟากภูเขาหินโน้น หรือฟากจักรวาล
โน้นก็ตาม เราสามารถให้ท่านได้ยินเสียงของเราได้
แล้วทรงเริ่มแสดงอนุปุปพิกคา ดุจจับต้นหว้าใหญ่สั้น
และดุจยังฝนนคือมตธรรมให้ตก

ขณะที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงธรรม
เหล่าชนไม่ว่าจะอยู่ที่ใด ต่างกล่าวกันว่า เสมือนหนึ่ง
พระองค์ทอดพระเนตรดูเราคนเดียว ทรงแสดงธรรม
โปรดเราคนเดียว

มีการเสวยสุก เมื่อพระบรมศาสดาทรงแสดง
พระธรรมเทศนาอยู่ นั่งอยู่ภายนอกม่านนั่นเอง บรรลุ
โสดาปัตติผล เป็นผู้หมดความสงสัยในพระรัตนตรัย
ยกขาม่านขึ้น แล้วหมอบลงแทบพระบาทของพระศาสดา
กราบทูลว่า พระเจ้าข้า ข้าพระองค์ไม่เคยทราบมาก่อนเลย
ว่า ท่านที่บุคคลให้แล้วในศาสนานี้มีผลมาก ข้าพระองค์
ได้ทราบผลแห่งท่านในบัดนี้ ก็เพราะอาศัยหุญสะไข่ของ

ข้าพระองค์ผู้นี้ ข้าพระองค์พ้นแล้วจากอบายทุกข์ทั้งปวง
หญิงสะใภ้ของข้าพระองค์มาสู่เรือนนี้เพื่อประโยชน์
เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ข้าพระองค์โดยแท้

วิชาษาได้นามว่ามิกการมารดา

มิกการเศรษฐีได้สถาปนานางวิชาษา หญิงสะใภ้
ของตนไว้ในตำแหน่งของมารดา ต่อเบื้องพระพักตร์ของ
พระบรมศาสดาในขณะนั้นเองว่า วิชาษาเธอจงเป็นมารดา
ของเรา ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป นับแต่นั้นมา วิชาษาจึงได้
นามใหม่ว่า วิชาษามิกการมารดา นางวิชาษาได้กราบทูล
นิมนต์พระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อเสวยในวันรุ่งขึ้น

ในวันนั้น นางสุมนาเทวี มารดาของสามีกก็ได้บรรลु
โศดาปัตติผล จำเดิมจากกาลนั้นมา เรือนหลังนั้นได้
เปิดประตูแล้วเพื่อพระพุทธานุญาตด้วยหญิงสะใภ้

จากนั้น นิเวศน์ของนางวิชาษา ในเวลาเช้าก็
คลาคล่ำไปด้วยนักแสวงบุญ ภายในเรือนก็จัดไทยทานไว้
พร้อมสรรพทั้งผ้ากาสาละ ทั้งภัตตาหาร เช่นเดียวกับเรือน
ของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี

นางวิชาษานั้น ในเวลาเช้าก็ถวายทานแก่พระ-
ภิกษุสงฆ์ เวลาบ่ายก็ให้บ่าวไพร่ถือเกวียนและนำอัฐิธูป

ไปถวายพระอาพาธและบรรดาภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย
เป็นประจำ

เครื่องประดับขนมัญญกะ

ต่อมา มีการเสวยฐิติควาสะไ้ของเราเมื่ออุปการะมาก
เราจึงทำบรรณาการให้แก่นาง เพราะเครื่องประดับของ
นางนั้นหนัก ไม่อาจนำมาประดับเป็นนิตยไ้ได้ เราจึงทำ
เครื่องประดับอย่างเบาให้นาง ควรประดับไ้ในกาลทุกเมื่อ
คิดดังนี้แล้ว จึงให้ช่างทำเครื่องประดับชื่อ ขนมัญญกะ
อันมีราคาแสนหนึ่งให้แก่วิสาขา

เมื่อประดับเสร็จแล้ว มีการเสวยฐิติไ้ได้นิมนต์พระ-
ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประธานมาเสวยภัตตาหาร
ให้นางวิสาखाอาบน้ำด้วยน้ำหอม ๑๖ กระออม ถวาย
บังคมพระบรมศาสดาแล้ว มอบเครื่องประดับนั้นแก่นาง
พระบรมศาสดาทรงอนุโมทนาแล้ว เสด็จกลับวิหาร

วิสาखाขอพร ๘ ประการ

ครั้งหนึ่ง นางวิสาखाไ้กราบทูลนิมนต์พระพุทธองค์
พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ มารับภัตตาหารยังเรือนของนาง
ก่อนสว่างวันนั้นมีฝนตก พระพุทธองค์ตรัสกับภิกษุสงฆ์ว่า

พวกเธอจงอาบน้ำฝนกันเถิด เพราะฝนนี้เป็นฝนสุดท้ายแล้ว บรรดาภิกษุเมื่อได้รับพุทธรูญูต จึงพากันเปลื้องผ้าจีวรและสบง เปลือยกายอาบน้ำฝนอยู่ในบริเวณรอบพระวิหาร

นางวิสาขาเมื่อเตรียมภัตตาหารเสร็จแล้ว ก็ให้ทาสีไปกราบทูลพระพุทธรองค์ถึงภัตตกาล นางทาสีมาถึงพระวิหารเชตวัน เห็นภิกษุเปลือยกายอาบน้ำฝนอยู่สำคัญว่าเป็นพวกอเจลกะ มิใช่ภิกษุสงฆ์ จึงกลับมาบอกความแก่นางวิสาขา นางเป็นผู้ฉลาด เข้าใจทันทีว่าภิกษุคงพากันเปลือยกายอาบน้ำ จึงสั่งนางทาสีกลับไปนิมนต์อีกครั้งนี้เป็นเวลาที่สงฆ์ทั้งหลายอาบน้ำเรียบร้อยแล้ว ต่างก็กลับไปยังที่พำนักของตน นางทาสีกลับมาแจ้งอีกว่า ในพระเชตวันไม่มีภิกษุแม้แต่รูปเดียว นางวิสาขาคำริว่า บรรดาสงฆ์คงอาบน้ำเสร็จแล้ว กลับไปสู่ที่พำนักจึงให้ทาสีกลับไปนิมนต์อีกเป็นคำรบที่ ๓ ครั้งนี้ ภิกษุทั้งหลายอยู่กันพร้อมหน้า

เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้า พร้อมภิกษุสงฆ์เสด็จมายังเรือนตามคำอาราธนาแล้ว นางได้อังคาสภิกษุสงฆ์มีพระพุทธรูปเป็นประธาน ด้วยของเคี้ยวของฉันอันประณีต

เมื่อเสร็จภารกิจแล้ว นางวิชาาได้กราบทูลขอพร
๘ ประการดังนี้

๑. ขอดวยฟ้าอาบนํ้าฝนแก่ภิกษุ
๒. ขอดวยภัตตาหารแก่ภิกษุอาคันตุกะ
๓. ขอดวยเสปียงแก่ภิกษุผู้เดินทางไกล
๔. ขอดวยภัตตาหารแก่ภิกษุอาพาธ
๕. ขอดวยภัตตาหารแก่ภิกษุที่ดูแลภิกษุอาพาธ
๖. ขอดวยเภสัชแก่ภิกษุผู้อาพาธ
๗. ขอดวยข้าวยาคุต่อภิกษุเป็นนิตย
๘. ขอดวยผ้าคลุมอาบนํ้าแก่ภิกษุณี

พระพุทธองค์ตรัสถามว่า วิชาา เธอเห็นอนิสงส
อะไร จึงขอพรเหล่านี้ต่อตถาคต

วิชาากราบทูลว่า บรรดาภิกษุในพระธรรมวินัยนี้
จำพรรษาอยู่ในทิศต่างๆ หลังจากออกพรรษาแล้ว จักพา
กันมากรุงสาวัตถีเพื่อเฝ้าพระองค์ เมื่อพระองค์ทรง
พยากรณ์คติของภิกษุผู้มรณภาพแล้วว่า ภิกษุนั้นได้
บรรลุโสดาปัตติผล สกทาคามีผล อนาคามีผล หรือ
อรหัตผล

เมื่อพวกหม่อมฉันทราบว่ ภิกษุเหล่านั้นเคยมาสู่
กรุงสาวัตถี ก็แน่ใจว่าพระคุณเจ้ารูปนั้น คงเคยได้ใช้สอย

ผ้าวัสสิกสาฎก ได้ฉันอากันตูกัฏฐ คมิกัฏฐ คิลานกัฏฐ
คิลานุปัฏฐากกัฏฐ ปักจิตกัฏฐ หรือยาคุที่หม่อมฉันเคยถวาย
เป็นแน่ เมื่อหม่อมฉันระลึกถึงกุศลนั้นอยู่ ความปลื้มใจ
จักบังเกิดขึ้น เมื่อใจอัมเอบแล้ว กายจักสงบ เมื่อกายสงบ
จักมีความสุข จิตจักตั้งมั่น เมื่อจิตตั้งมั่นเป็นอันว่า
หม่อมฉันได้อบรมอินทรีย์ อบรมพละ อบรมโพชฌงค์
หม่อมฉันเห็นอานิสงส์นี้ จึงได้ขอประทานพรจาก
พระผู้มีพระภาคเจ้า พระเจ้าข้า

พระพุทธองค์จึงประทานพร ๘ ประการแก่นาง
แล้วทรงอนุโมทนาด้วยพระคาถาว่า

สตรีใดบริจาทานด้วยความเลื่อมใส

ย่อมสมบุญด้วยศีล เป็นสาวิกาของพระสุคต

สตรีใดอาศัยมรรคปฏิบัติ เพื่อความหลุดพ้น

ย่อมประสบสุขในสวรรค์ ตลอดกาลนาน

นอกจากพรที่ทูลขอ พระพุทธองค์ทรงอนุญาต
สลาภกัฏฐ อากันตูกัฏฐ คมิกัฏฐ คิลานุปัฏฐากกัฏฐ ปักจิตกัฏฐ
และธูยาคุ สำหรับภิกษุสงฆ์อีกด้วย

การถวายผ้า วัสสาวาสิกา หรือผ้าอาบน้ำฝน จึงถือเป็นประเพณีปฏิบัติสืบมาจนกระทั่งปัจจุบัน

วิชาขลิบเครื่องประดับในวิหาร

กาลครั้งหนึ่ง นางวิชาขลุก็เชื่อเชิญให้ไปในงานมงคลในฐานะผู้อาวุโส ซึ่งนางเป็นที่เคารพของชาวกรุงสวดีดี เมื่อเสร็จงานแล้วมหาชนต่างพากันไปวิหารเพื่อฟังธรรม

นางวิชาขลุสวมเครื่องประดับมหาลดาปสาธน์ร่วมเดินทางไปกับชนเหล่านั้นด้วย ก่อนเข้าไปสู่พระวิหารนางคิดว่า การสวมเครื่องประดับเข้าไปฟังธรรมไม่สมควร จึงได้เปลื้องเครื่องประดับนั้นออก แล้วห่อส่งให้หญิงบริวารถือไว้ แล้วเข้าไปในพระวิหาร ครึ่งฟังพระธรรมเทศนาจบ ถวายบังคมพระบรมศาสดาแล้วจึงออกจากวิหาร ประสงค์จะไปดูแลภิกษุสามเณรที่อาพาธ เพื่อถวายเภสัช บริวารลืมนำเครื่องประดับวางไว้ในวิหาร

โดยปกติเมื่อบริษัทฟังธรรมกลับไปแล้ว พระอานนท์เถระจะเป็นผู้ตรวจตราสถานที่ และเก็บงำของที่ชนเหล่านั้นลืมนำไว้ในวิหาร ในวันนี้ท่านได้เห็นเครื่องประดับของนางวิชาขลุวางอยู่ จึงทูลให้พระผู้มีพระภาคทรงทราบ พระพุทธองค์ตรัสว่า อานนท์ เธอจงเก็บไว้ในที่อันควรเถิด พระอานนท์ทำตามพระคำรัสนั้น

หญิงบริวารนึกได้ว่า ลืมห่อเครื่องประดับไว้ในวิหาร จึงแจ้งให้นางวิสาขาทราบ แล้วรีบไปนำกลับคืนมา พระอานนท์เห็นหญิงบริวารกลับมา จึงบอกแก่หญิงนั้นว่า จันท์เก็บไว้ ณ ที่นั้น เธอจงนำไปเถิด เมื่อหญิงนั้นกลับมาแล้ว นางวิสขาคิดว่า เครื่องประดับอันพระคุณเจ้าจับต้องแล้ว มิสมควรที่จะนำมาประดับอีก ด้วยความเคารพในพระอานนท์ จึงดำริว่าจักจำหน่ายเครื่องประดับนั้น แล้วน้อมนำสิ่งที่เป็นกบปียะไปถวายสงฆ์

วิสาขาสถาววิหารถวายสงฆ์

นางวิสขาเรียกช่างทองให้มาตีราคา ช่างทองได้ ตีราคาถึง ๕ โกฏิ นางจึงนำมหาลดาปสาธน์ขึ้นวางบนยานตระเวนบอกขายทั่วกรุงสาวัตถี แต่ไม่มีผู้ใดสู้ราคาได้ นางจึงซื้อเครื่องประดับนั้นเสียเอง

อรรถกถา มหาปรินิพพานสูตร หน้า ๔๑๗ แสดงไว้ว่า มหาลดาปสาธน์มีทั้งหมด ๓ ชุค ผู้มีโอกาสใช้เครื่องประดับนี้ มีสตรีเพียง ๓ นาง คือ นางวิสขา ๑ นางมัลลิกาภรรยาของพันธุมัลลเสนาบดี ๑ และบุตรของเศรษฐีกรุงพาราณสี ๑

จากนั้น นางวิสาขาให้ชนทรัพย์ ๕ โกฏิ บรรทุก
เกวียนนำไปยังวิหาร ถวายบังคมพระบรมศาสดาแล้ว
กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระอานนท์เถระ
ผู้เป็นเจ้าได้เป็นผู้เก็บรักษาเครื่องประดับที่หม่อมฉันลืมนำ
ในวิหาร จำเดิมแต่กาลที่พระเถระจับต้องแล้ว หม่อมฉัน
มีอาจะนำมาประดับได้อีก ด้วยความเคารพ หม่อมฉันได้
ขายเครื่องประดับนั้น แล้วน้อมนำเอาหาปณะนี้มาถวาย
ต่อสงฆ์ หม่อมฉันจะน้อมนำเข้าไปในปัจฉยโค พระเจ้าข้า

พระบรมศาสดาตรัสว่า วิสาขา เธอจงนำไปสร้าง
เสนาสนะสำหรับสงฆ์ ที่ใกล้ประตูเมืองด้านทิศตะวันออก
เถิด นางทูลว่า สมควรแล้ว พระเจ้าข้าแล้วนำเอาหาปณะ
ไปซื้อที่ดิน ส่วนหนึ่งของอุทยานบุพพารามเพื่อก่อสร้าง
ยอดปราสาทสำหรับเป็นที่ประทับของพระพุทธองค์

ภายในเวลา ๕ เดือนก็สร้างปราสาท ๒ ชั้นเสร็จ
ปราสาทนั้นมีชั้นบน ๕๐๐ ห้อง ชั้นล่าง ๕๐๐ ห้อง
ห้องนางให้สร้างยอดปราสาทด้วยทองคำ ขนานนามว่า
มิกรมาตูปราสาท

เมื่อพระบรมศาสดาเสด็จกลับมากรุงสาวัตถี
นางวิสาขาจึงเข้าไปเฝ้าที่พระเชตวันวิหาร กราบทูลเชิญให้
พระองค์เสด็จไปยังมิกรมาตูปราสาท ทูลขอปฎิญาณว่า

ขอพระพุทธองค์และภิกษุสงฆ์ประทับอยู่ในมิการมาตุ-
ปราสาทนี้เถิด พระเจ้าข้า แล้วได้ถวายทานแก่ภิกษุสงฆ์
มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน ในวันสุดท้ายได้ถวายผ้าสาฎก
เพื่อทำจีวรแก่ภิกษุใหม่ และได้ถวายเภสัชเต็มบาตรแก่
ภิกษุทุกรูป

นางวิสาขาได้บริจาคทรัพย์ทั้งหมด ๒๗ โกฏิ คือ
ซื้อที่ดิน ๕ โกฏิ ก่อสร้างวิหาร ๕ โกฏิ และค่าใช้จ่าย
ในการฉลองวิหารอีก ๕ โกฏิ วันสุดท้ายของการฉลอง
นางคิดว่าความปรารถนาอันใดที่เราตั้งไว้แล้ว ในกาลก่อน
ความปรารถนาทั้งหมดนั้น สมดังมโนรథแล้ววันนี้
นางเดินเวียนรอบปราสาท เปล่งอุทานด้วยความปลื้มปิติ
ว่า

๑. เราเคยปรารถนาที่จัก ถวายปราสาทใหม่ เป็น
วิหารทาน ๑

๒. เราเคยปรารถนาที่จัก ถวายเตียง ตั้ง พูก และ
หมอน เป็นเสนาสนะทาน ๑

๓. เราเคยปรารถนาที่จัก ถวายสลาภกัฏ เป็น
โภชนาทาน ๑

๔. เราเคยปรารถนาที่จัก ถวายผ้ากาสิกพัสตร์
ผ้าเปลือกไม้ และผ้าฝ้าย เป็นจีวรทาน ๑

๕. เราเคยปรารถนาที่จัก ถวายเนยใส เนยข้น น้ำผึ้ง
น้ำมัน และน้ำอ้อย เป็นเกตุขทาน ๑

ในวันนี้ ทุกสิ่งที่เราปรารถนานั้น สำเร็จบริบูรณ์
แล้ว

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินเสียงของนาง จึงกราบทูล
พระบรมศาสดาว่า พระเจ้าข้า ชื่อว่าการขับร้องของ
นางวิสาขา พวกข้าพระองค์ไม่เคยได้ยินมาก่อน วันนี้
นางมีบุตรและหลานแวดล้อม ขับเพลงเดินเวียนรอบ
ปราสาทด้วยอาการเช่นนี้หรือนางเสียจริตไปแล้ว

พระพุทธองค์ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย วิสาขาหาได้
ขับเพลงไม่ ก็ความปรารถนาของเธอเต็มบริบูรณ์แล้ว เธอ
จึงเดินเปล่งอุทานด้วยความปีติโสมนัส ในความสำเร็จนั้น

ขณะที่พระพุทธองค์ประทับอยู่ ณ มิครมาตุปราสาท
ในอุทยานบุพพาราม พระองค์ทรงสถาปนานางวิสาขาไว้
ในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งปวง
ผู้ถวายทาน

(พุทธทศนิกาย ธรรมบท ๑/๒/๒ หน้า ๗๓-๑๑๑
และทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค ๓/๑ หน้า ๑๖๖-๑๖๗)
(วินัย มหาวรรค ๕/๒ หน้า ๒๘๑-๒๘๘
และอังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต ๑/๒ หน้า ๘๖-๑๐๑)

๕๕๑

ฝึกตนตามวิถีพุทธ : ทุกข์ และการกำหนดรู้ให้ชัด

อ. อภิญญา อนันตดา

ธรรมดาความ เกิด แก่ เจ็บ ตายนี้ เป็นสมบัติประจำตัวของโลกที่อวิชชา - ตัณหาเป็นผู้มอบให้ สัตว์โลกผู้โง่เขลาเบาปัญญาทั้งหลาย ต่างก็พากันชื่นชมในสมบัติมหาภัยเหล่านี้ ประารถนาที่จะให้ตน มีความสุข สวย เทียง บริบูรณ์อยู่เสมอ เหมือนคนตาบอดที่เดินหลงทางอยู่ท่ามกลางความมืด ขาดประทีปแสงสว่าง คือดวงปัญญา - กัลยาณมิตร ที่จะเป็นผู้จูงให้เดินไปในทางที่ถูกจนรอดพ้นจากทุกข์ภัยได้

ในคำถามหนึ่งๆ อาจมีคำตอบมากกว่าหนึ่งคำตอบ

คำถามว่า : พระพุทธเจ้าสอนอะไร?

คำตอบหนึ่งคือ สอนให้รู้ว่าชีวิตนี้...เป็นทุกข์ !!

คำถาม : ทุกข์มีอยู่ที่ไหน?

คำตอบ : ทุกข์มีอยู่ในชีวิต , เป็นทุกข์ ทุกชีวิต

แล้วชีวิตคืออะไร ?...

แท้จริง สิ่งทั้งหลายเป็นธาตุ เป็นธรรม เป็นสภาวะ เป็นสิ่งที่มีภาวะของมันเอง มีอยู่ เป็นอยู่ ตามภาวะของมัน ที่เป็นของมันอย่างนั้นๆ ตามธรรมชาติของธรรมชาติ มิใช่มีเป็นสัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา ที่จะยึดถือเอาเป็น เจ้าของ ครอบครอง สั่งการให้เป็นไปตามใจอย่างไรๆ ก็ได้

สิ่งทั้งหลายในโลก มีอยู่ เป็นอยู่ เป็นไปในรูปของ ส่วนประกอบต่างๆ ที่มาประชุมกันเข้า ตัวตนแท้ๆ ของสิ่งทั้งหลายไม่มี เมื่อแยกส่วนต่างๆ ที่มาประกอบกัน ออกไปให้หมด ก็จะไม่พบตัวตนของสิ่งนั้นเหลืออยู่ เช่นตัวอย่างที่ยกอ้างกันบ่อยๆ ปรากฏในสังยุตตนิกาย สคาถวรรค คือ “รถ” เมื่อนำส่วนประกอบต่างๆ มา ประกอบเข้าด้วยกันตามแบบที่กำหนด ก็บัญญัติเรียกว่า “รถ” แต่ถ้าแยกส่วนประกอบทั้งหมดออกจากกัน ก็จะหาตัวตนของรถไม่ได้ มีเพียงส่วนประกอบทั้งหลาย ซึ่งมีชื่อเรียกต่างๆ กัน จำเพาะแต่ละอย่างๆ ไป ตัวตน ของรถมิได้มีอยู่ต่างหากจากส่วนประกอบเหล่านั้น มีแต่เพียงคำบัญญัติว่า “รถ” สำหรับเรียกสภาพที่มารวมตัวกันเข้าของส่วนประกอบต่างๆ เหล่านั้น แม้ ส่วนประกอบแต่ละอย่างๆ นั้นเอง ก็ปรากฏโดยการ รวมตัวเข้าของส่วนประกอบย่อยๆ ต่อๆ ไปอีก และ หาตัวตนที่แท้ไม่พบเช่นเดียวกัน

แท้จริง สิ่งทั้งหลายที่มีอยู่ ในฐานะมีส่วนประกอบ
ต่างๆ มาประชุมเข้าด้วยกัน และส่วนประกอบต่างๆ นั้น
แบ่งอย่างกว้างๆ ว่าเป็น นามธรรม กับ รูปธรรม แต่ตาม
แนวพระอภิธรรมนิยามแบ่งเป็น ๓ คือ จิต เจตสิก และรูป
หากเทียบการแบ่งแบบขั้น ๕ คือ

จิต = วิญญาณขั้น

เจตสิก = เวทนาขั้น สัญญาขั้น และสังขารขั้น

รูป = รูปขั้น

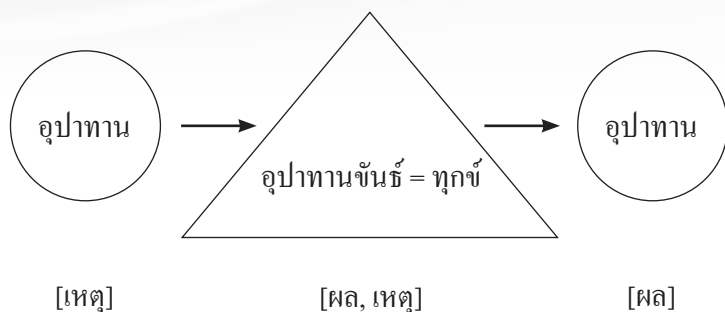
ย้อนไปที่คำถามว่า : ชีวิต คืออะไร?

ในที่นี้ : ชีวิต คือ ส่วนประกอบ ๕ อย่างนี้ มีขั้น ๕
(ทั้งรูป-นาม) บ้าง ขั้น ๔ (นามล้วนๆ) บ้าง ขั้น ๑
(รูปล้วนๆ) บ้าง ที่ปรากฏขึ้นเป็นสัตว์โลก มีเครื่องน
มนุษย์ เทวดา เป็นต้น ในภพภูมิต่างๆ ตามสมควร
แก่กรรมของตนๆ อันเป็นผลของอวิชชา - ตัณหา
อุปาทาน

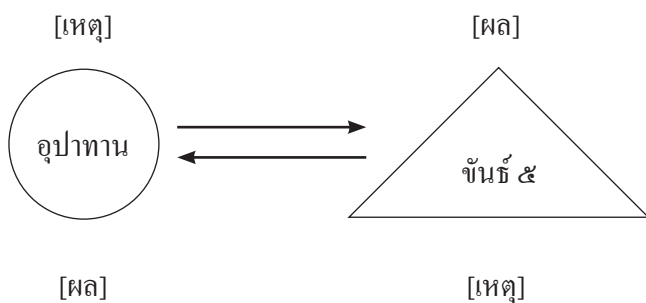
พระพุทธองค์ทรงสอนให้รู้ว่า ชีวิตนี้เป็นทุกข์
ทุกข์มีอยู่ในชีวิต ทุกข์มีอยู่ในขั้น ๕ ที่เรียกว่า
“อุปาทานขั้น ๕”

เขียนเป็นแผนภาพ

แบบที่ ๑

แบบที่ ๒

[แผนภาพนี้ พึงศึกษาเพิ่มใน ‘ปัจจุสมุปบาท’และ ‘กรรม’]

อริยสัจ ๔ เป็นหลักธรรมที่ประมวลใจความทั้งหมดของพระพุทธศาสนา ในอริยสัจ ข้อที่ ๑ ว่าด้วยทุกข์ที่ตรัสในปฐมเทศนา ตอนต้นพระพุทธองค์ทรงแสดงความหมายหรือคำจำกัดความของทุกข์ด้วยวิธียกตัวอย่างสภาพอาการต่างๆ ของทุกข์ แต่ละอย่างๆ ที่มองเห็นได้ง่ายและมีอยู่เป็นสามัญในชีวิตบุคคล ที่คนทั่วไปรู้เข้าใจ พุดจา นึกกันได้ว่านั่นๆ คือทุกข์ เามาทำความเข้าใจก่อน แต่ในตอนท้าย พระองค์ทรงตรัสสรุปถึงตัวสาระของความหมายที่แท้จริง ลงเป็นข้อเดียวว่า อุปาทานขันธ์ ๕ เป็นทุกข์ (ซึ่งถ้าพุดขึ้นมาเดี่ยวๆ ทันทีว่า ‘อุปาทาน-ขันธ์ ๕ เป็นทุกข์’ คนทั่วไปซึ่งไม่มีพื้นความรู้ อาจจะไม่ว้าใจเลย) เรื่องที่น่าศึกษา คือ

๑. ขันธ์ ๕ กับ อุปาทานขันธ์ ๕

๒. ทุกข์ในไตรลักษณ์ กับ ทุกข์ในอริยสัจ

เรื่องที่ ๑ : ขันธ์ กับอุปาทานขันธ์ยกพุทธพจน์ปรากฏในสังยุตตนิกาย ขันธวารวรรค

“ภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงขันธ์ ๕ และอุปาทานขันธ์ ๕ เธอทั้งหลายจงฟัง”

“ขันธ ๕ เป็นไหน? รูป... เวทนา... สัญญา... สังขาร... วิญญาณ... อันใดอันหนึ่ง ทั้งที่เป็นอดีต อนาคต ปัจจุบัน เป็นภายในก็ตาม ภายนอกก็ตาม หยาบก็ตาม ละเอียดก็ตาม ทรามก็ตาม ประณีตก็ตาม ไกลหรือใกล้ก็ตาม เหล่านี้เรียกว่า ขันธ ๕”

“อุปาทานขันธ เป็นไหน? รูป... เวทนา... สัญญา... สังขาร... วิญญาณ... อันใดอันหนึ่ง ทั้งที่เป็นอดีต อนาคต ปัจจุบัน เป็นภายในก็ตาม ภายนอกก็ตาม หยาบก็ตาม ละเอียดก็ตาม ทรามก็ตาม ประณีตก็ตาม ไกลหรือใกล้ก็ตาม ที่ประกอบด้วย อาสวะ (สาสวะ) เป็นที่ตั้งแห่ง อุปาทาน (อุปาทานียะ) เหล่านี้ เรียกว่า อุปาทานขันธ ๕”

“ภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงธรรมทั้งหลาย ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งอุปาทาน และตัวอุปาทาน เธอทั้งหลายจงฟัง”
“รูป... เวทนา... สัญญา... สังขาร... วิญญาณ คือ ธรรม เป็นที่ตั้งแห่งอุปาทาน จันทราคะ (ความชอบใจนึกคิด หรืออยากอย่างรุนแรงจนยึดติด) ในรูป... เวทนา... สัญญา... สังขาร... วิญญาณ นั้น คือ อุปาทานใน (สิ่ง) นั้นๆ”

[เรื่องขันธและอุปาทานขันธ ฟังศึกษาเพิ่มเติมใน สัพพสังคหะ หมวดที่ ๔ สมุจจยสังคหวิภาค อภิธัมมัตถ-สังคหปกรณ์ เถิด]

จันทร์ ที่ไม่ได้ปะปนกันกับอาสวะ ทั้งไม่ได้เป็น
อารมณ์ของอุปาทาน ได้แก่ จันทร์ ๕ ของพระอรหันต์
ทั้งหลาย มิได้เป็นอารมณ์แก่อุปาทานของท่านแต่
ประการใด คงเหลือเพียงเป็นผลของอดีตอุปาทานของ
ท่านเท่านั้น เป็นวิสุทธิจันทร์

แต่เมื่อกล่าวถึงจันทร์ของปุถุชนและพระเสกขบุคคล
แล้ว ย่อมเป็นไปกับอาสวะ และเป็นที่ตั้งของอุปาทานได้
(ตามสมควรแก่ทวารและบุคคล)

พระพุทธองค์ทรงแสดงอุปาทานจันทร์ เพื่อประโยชน์
แห่งการเจริญวิปัสสนาภาวนา เพื่อละกิเลส เพื่อทำกิจของ
อริยสัจ โดยบริบูรณ์

ผู้เจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน ต้องกำหนด รูป - นาม
จันทร์ ๕ อันเป็นที่อาศัยของกิเลส มี ตัณหา - ทิฏฐิ เป็นต้น
ให้รู้สภาวะตามความจริง (มองเห็นสิ่งทั้งหลาย “ตามที่
มันเป็น”) ไม่นำเอาตัณหา - อุปาทานเข้าไปจับ อันเป็นเหตุ
ให้มองเห็นตามที่อยากหรือไม่อยากให้มันเป็น (ไม่เข้าไป
เกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลาย ด้วยการใช้ ตัณหา-อุปาทาน
แต่เข้าไปเกี่ยวข้องจัดการด้วยปัญญาที่รู้จักมองสิ่งทั้งหลาย
ตามสภาวะล้วนๆ ของมัน)

เรื่องที่ ๒ : ทุกข์ในไตรลักษณ์ กับ ทุกข์ในอริยสัจ

ทุกข์ในไตรลักษณ์เป็นเรื่องธรรมดาของธรรมชาติ ฝ่ายสังขารธรรมทั้งหลายมีอยู่เป็นอยู่มีภาวะกดดัน ชัดแจ้ง บีบคั้น คงสภาพอยู่ไม่ได้ ไม่คงตัวตามธรรมดา ธรรมชาติของมันอย่างนั้นๆ เอง แต่เมื่อคนมีปัญญาไม่ถึงมัน ไม่ได้ อย่างใจตัว ก็เกิดเป็นทุกข์ ในอริยสัจ คือ เมื่อคนไม่รู้ ไม่เข้าใจ ทำกับมันไม่ถูก ทุกข์ในธรรมชาติก็เกิดเป็น ปัญหาขึ้นแก่ตัวคน เป็นความกดดัน อึดอัด ชัดแจ้ง บีบคั้นขึ้นในชีวิตจิตใจของคน ทุกข์ในอริยสัจก็เลยเกิดมี เกิดเป็นขึ้นมา

หมายความว่า ทุกข์ในไตรลักษณ์ เป็นธรรมชาติไปตามธรรมดาของมัน เราไปยกเลิกมันไม่ได้ แก้ไขมันไม่ได้ ก็ต้องฝึกเจริญปัญญาขึ้นมาให้รู้เท่าทัน แล้วปฏิบัติไปตาม เหตุปัจจัย

ส่วนทุกข์ในอริยสัจที่เป็นเรื่องของคนนี่ เรายกเลิกไป ทำให้หมดสิ้นไปได้ และทำอย่างนั้นได้ก็ด้วยการ มีปัญญารู้เท่าทัน และปฏิบัติต่อทุกข์ในไตรลักษณ์ คือ สรรพสังขาร (โลกและชีวิต) ให้ถูก

ทุกข์ที่มีความหมายกว้างที่สุด ครอบคลุมทั้งหมด ก็คือ ทุกข์ในไตรลักษณ์ ได้แก่ ภาวะที่ไม่คงตัว คงอยู่ใน

สภาพเดิมไม่ได้ เพราะมีความบีบคั้น กดดัน จัดแย้ง
ที่เกิดจากความเกิดขึ้น และเสื่อมสลายไปตลอดเวลา
ซึ่งเป็นลักษณะของสังขารธรรมทั้งหลายทั้งปวง กิณ
ขอบเขตเท่ากันกับความไม่เที่ยง ดังพุทธพจน์ที่ตรัสบ่อยๆ
ว่า “ยถาจิํ คํ ทุกขํ ยํ ทุกขํ ตถนตฺตา” แปล... “สิ่งใด
ไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา”
ลักษณะทั้ง ๓ คือ ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา
นั้น เป็นอาการทางด้านของเรื่องเดียวกัน (สภาวะเดียวกัน
ในฝ่ายสังขารธรรม) พึงง่าย ๆ ว่า “ไม่คงที่ ไม่คงตัว
ไม่เป็นตัว”

ส่วนทุกข์ในอริยสัจ ก็คือ สภาวะที่เป็นทุกข์ใน
ไตรลักษณ์นั่นเอง ซึ่งมาเป็นที่ตั้ง ที่อาศัย ที่ก่อเกิด เป็น
ปัญหาขึ้นแก่มนุษย์เนื่องจากมนุษย์ทำให้เป็นปัญหาขึ้นมา
คือ สังขารทั้งหลาย ถูกบีบคั้นตามธรรมดาของมัน
โดยเป็นทุกข์ในไตรลักษณ์ และสังขารเหล่านั้นนั้นแหละ
(ไม่ทั้งหมดและไม่เสมอไป) เมื่อคนไม่รู้เท่าทัน และปฏิบัติ
จัดการไม่ถูกต้อง มันก็ก่อความบีบคั้นขึ้นแก่คน โดยเป็น
ทุกข์ในอริยสัจ (แต่การที่มันจะกลายเป็นของบีบคั้นคน
ขึ้นมาได้ ก็เพราะตัวมันเองก็เป็นสภาวะที่ถูกบีบคั้นให้
เกิดขึ้นและเสื่อมสลายไปตามเหตุปัจจัยปรุงแต่ง โดยเป็น

มงคล ๓๘ ประการ (๗)

อ.เทพฤทธิ์ ฐาธิการมณี

สวัสดีครับท่านสมาชิกที่เคารพรัก วันเวลาผ่านไปอย่างรวดเร็วถึงวันวิสาขบูชาอีกครั้ง วันเวลายิ่งผ่านไปมากเท่าไร เวลาในการทำบุญกุศลของเราก็เหลือน้อยลงทุกที จึงควรรีบเร่งในการเก็บเกี่ยวบุญกุศลเพื่อเป็นเสบียงในการเดินทางออกจากสังสารวัฏฏ์ให้มากๆ นะครับ เพราะมีเพียงบุญกุศลเท่านั้นที่จะนำติดตัวไปในภพชาติต่อไปได้ ก็ขอแนะนำเรื่องของมงคลต่อเลยครับ

มงคลข้อที่ ๑๔ การทำงานที่ไม่อาภูล

อนาภูลา จ กมฺมนฺตา การงานที่ไม่อาภูล หมายถึง การงานที่ไม่เสียหาย หรือการงานที่ไม่คั่งค้าง คือมีการงานอะไรที่จะต้องทำก็รีบทำให้เสร็จสมบูรณ์ด้วยความตั้งใจ โดยไม่ผัดวันประกันพรุ่ง หรือไม่ทำงานนั้นด้วยความเฉื่อยฉะ มีทั้งของฝ่ายที่เป็นบรรพชิตและฆราวาส ขอกล่าวถึงฝ่ายบรรพชิตก่อน

ข้อวัตรต่างๆ มีอุปัชฌาวัตร เป็นต้น มีการตั้งน้ำ
ฉันน้ำใช้ไว้ให้ท่าน เตรียมแปรงสีฟัน น้ำล้างเท้าไว้ให้ท่าน
หรือหากท่านอาพาธหรือชราภาพมาก ก็ช่วยอาบน้ำเช็ดตัว
ซักจีวรหรือเย็บซ่อมจีวรให้ท่าน เป็นต้น อาจารย์วัตรที่
ควรทำต่อครูอาจารย์ก็เช่นกัน หากมีภาระงานใดที่จะต้องทำ
ก็รีบเร่งทำงานนั้นทันที อย่ามัวเผลอไผลให้การทำงานค้างค้าง
จนกลายเป็นดินพอกหางหมู

ส่วนของฝ่ายฆราวาส คือ การงานทางโลกต่างๆ
ต้องทำด้วยการรู้เวลาที่เหมาะสมหรือไม่ควรทำ เมื่อได้
โอกาสรีบทำโดยทันที เพราะหากมัวชักช้า หากโอกาส
ผ่านไปแล้วก็จะหมดโอกาสทำ เมื่อลงมือทำก็ทำด้วย
ความขยันขันแข็ง ลงมือทำโดยไม่ย่อท้อ

การงานที่ไม่อาภุศล มี ๓ อย่างคือ

๑. ปฏิรูปการี การทำให้สมควรและเหมาะสม
เมื่อโอกาสยังไม่พร้อมก็วางแผนงานไว้ก่อน เตรียม
เครื่องมือเครื่องใช้ไว้ก่อน พอโอกาสมาถึงก็ลงมือทำตาม
แผนงานทันที ไม่รอให้โอกาสมาถึงแล้วจึงค่อยวางแผน
การทำงาน เพราะอาจไม่ทันการก็ได้

๒. ชุรวา ทำการงานด้วยความจดจ่อ ไม่ทอดทิ้งธุระ หรือพูดแบบชาวบ้านคือไม่อู้งาน เวลาทำก็ทำเต็มความสามารถ

๓. อุฏฐาตา ไม่เกียจคร้าน ทำงานให้เสร็จในแต่ละขั้นตอน อย่าให้การงานค้างค้ำ

สรุปความหมาย คือ คูโอกาส ตั้งใจทำ ลงมือทำ เมื่อครบทั้ง ๓ อย่างนี้ย่อมประสบความสำเร็จตามที่ต้องการได้ ทำให้หาทรัพย์ได้

อีกนัยหนึ่งสำหรับภรรยา การงานที่ไม่เสียหาย หมายถึง

๑. เสียหายเพราะล่วงเวลา เช่น การงานนี้ต้องใช้เวลาทำ ๒ สัปดาห์ แต่ก็ไม่รีบลงมือทำ พอเวลาผ่านไปหนึ่งสัปดาห์แล้วจึงเริ่มลงมือทำเมื่อเวลาเหลือน้อยก็ทำให้ผลงานที่ทำไม่ประณีตหรือบกพร่อง หรือเสร็จไม่ทันเวลาทำให้เกิดความเสียหายได้ ดังนั้นเมื่อรับงานมาก็ลงมือทำทันที การงานจึงจะไม่เกิดความเสียหาย

๒. เสียหายเพราะทำได้ไม่เหมาะสม เช่น ผู้ที่ทำนาข้าวก็ไม่ลงมือปลูกตอนหน้าฝน พอขาดน้ำข้าวก็ไม่งอกเงย หรือผู้ที่จะทำนาเกลือก็ไปลงมือทำตอนหน้าฝน

พอเกลือใกล้จะแห้ง ฝนก็ตกลงมาทำให้เกลือละลายไปอีก ทำให้เกิดความเสียหายได้ ดังนั้นการทำงานจึงควรพิจารณาโอกาสในการทำให้เหมาะสม

๓. เสียหายเพราะย่อหย่อน คือ ทำแบบไม่ต่อเนื่อง ขยันก็ทำ แต่พอจี้เกียจก็ไม่ทำ เช่นการปลูกผลไม้ ต้องคอยรดน้ำ ใส่ปุ๋ย และคอยกำจัดวัชพืช แต่พอเกิดจี้เกียจก็ไม่รดน้ำบ้าง ไม่ดูแลกำจัดวัชพืชบ้าง ต้นไม้มันอาจแห้งตาย หรือดอกผลไม่ออกเลย เป็นต้น

๔. เสียหายเพราะขาดการพิจารณาสอบสวน เช่น มีการทำงานด้วยความตั้งอกตั้งใจและขยันขันแข็งแล้ว แต่มีความเสียหายบางอย่างเกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิดเอาไว้ ก่อน ก็ไม่พิจารณาถึงสิ่งที่ทำให้เกิดความเสียหายว่าควรจะป้องกันปัญหานั้นอย่างไรในคราวหน้า ก็ใช้วิธีการเดิมๆ ทำให้เกิดความเสียหายซ้ำซาก ดังนั้น หากเกิดความเสียหายก็ควรหาทางแก้ปัญหานั้น และป้องกันไม่ให้ปัญหานั้นเกิดขึ้นในครั้งต่อไป

ดังนั้น การรู้จักพิจารณาถึงปัญหาต่างๆ ในการทำงาน และรู้จักแก้ไขปรับปรุงพัฒนา ก็จะทำให้การทำงานต่างๆ นั้น ไม่อาภุศลและไม่เกิดความเสียหาย ดังนั้น การงานที่

ไม่เสียหายและไม่อาภูลจึงเป็นมงคลอย่างยิ่ง เพราะ
เป็นเหตุนำมาซึ่งประโยชน์สุขและความสำเร็จใน
อรรถาปัจจุบันนี้

มงคลข้อที่ ๑๕ ทาน (การให้)

ทานนฺจ ทาน แปลว่า การให้ (สิ่งที่ไม่เป็นโทษ)
การเสียสละ การบริจาค การละเว้นประโยชน์ที่ได้จากการ
เบียดเบียนผู้อื่น ว่าโดยประเภทแห่งทาน มี ๓ อย่างคือ

๑. วัตถุทาน คือ วัตถุสิ่งของที่จะสละให้แก่ผู้อื่น
ต้องมีการพิจารณาว่าสิ่งของที่จะให้แก่ผู้อื่น จะเกิด
ประโยชน์และไม่เป็นโทษต่อเขา แล้วจึงพิจารณาว่า
ควรให้ในปริมาณเท่าใด จึงจะไม่เดือดร้อนในฝ่ายผู้ให้
และผู้รับ คือ ต้องไม่ให้จนเดือดร้อนในฝ่ายผู้ให้ อย่างเช่น
บางแห่งสอนให้คนบริจาคจนหมดตัวจึงจะได้บุญมาก
หรือได้ทานที่เป็นบารมี แล้วก็ยกตัวอย่างพระเวสสันดร
ขึ้นกล่าวอ้าง ทำให้ผู้ที่มีศรัทธานำ แต่ขาดปัญญา พากัน
สละทรัพย์สินเงินทองจนหมดกระเป๋า พอกลับถึงบ้าน
ค่ากับข้าวก็ไม่เหลือ ทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งขึ้น
ในครอบครัว ดังนั้น การให้จึงควรพิจารณาความเหมาะสม

แล้วจึงให้แม่พระพุทธรูปองค์ที่ยังทรงสรรเสริญทานที่บุคคลพิจารณาแล้วจึงให้

อนึ่ง การให้นี้จะเกิดขึ้นไม่ได้หากในเวลานั้นจิตใจถูกรอบงำด้วยความตระหนี่ ดังนั้น ต้องอาศัยธรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความตระหนี่ คือ อโลภะ (ธรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อโลภะ) ที่มีกำลัง จึงจะเกิดการเสียสละและบริจาคได้ อีกอย่างหนึ่ง ทานหรือจาคะ ยังมีแบ่งเป็นมุตตจาคะ คือ การสละได้พ้น คือไม่ไปผูกใจในสิ่งที่สละให้ทานไปแล้ว ว่าเขาใช้ของๆ เราหรือเปล่า คือให้แล้วให้เลย และยังมี อมุตตจาคะ คือสละไม่ขาด คือให้ไปแล้วยังผูกใจกับสิ่งที่ให้ไป หากเขาไม่ใช้ หรือไม่ใช้ไปอย่างที่เราต้องการก็จะไปโกรธเคืองเขา ดังนั้น การสละจึงควรสละให้ขาด แม้ทรัพย์ที่เราบริจาคให้กับผู้ที่เราเคยเลื่อมใสศรัทธา แต่ภายหลังมีข่าวไม่ดีเกิดกับท่าน ก็ควรพิจารณาว่าทรัพย์ของเราได้เคยทำประโยชน์ในสำนักของท่านดีแล้ว แต่ท่านพ่ายแพ้ต่อกิเลสก็เป็นเรื่องของท่าน ถ้าทำใจได้เช่นนี้จิตใจก็ไม่เศร้าหมองในภายหลัง

๒. เจตนาทาน คือ ความตั้งใจในการสละ มีความตั้งใจมาจากจิตใจภายใน เพื่อขจัดความโลภและความตระหนี่ในทรัพย์ของเรา

๓. วิรัติทาน หรืออีกอย่างหนึ่งเรียกว่า อภัยทาน หมายถึง หากมีใครทำความเสียหายหรือความเดือดร้อนให้แก่เรา ก็ให้อภัยได้ ไม่ผูกโกรธจองเวร แบบที่เรียกกันว่า อโหสิกรรมนั่นแหละ หากทำได้ จิตใจก็จะสูงขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง

อีกนัยหนึ่ง ทาน จำแนกออกเป็น ๒ ประการ คือ

๑. อามิสทาน ได้แก่ การให้วัตถุสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภค ตลอดจนเงินทอง เท่าที่เห็นควรจะให้ ซึ่งสิ่งสมควรให้เรียกว่า ไทยธรรม มีอยู่มากมาย แต่พอสรุปได้ ๑๐ ประการ คือ

๑) อันนะ ข้าว ได้แก่ ข้าวปลาอาหารต่าง ๆ

๒) ปานะ น้ำที่บริโภคได้ เช่น น้ำอ้อยและน้ำผลไม้ เป็นต้น

๓) วัตตะ ผ้าทุกอย่าง ได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม หรือผ้าจีวร เป็นต้น

๔) ยานะ ยานพาหนะ ได้แก่ เครื่องอำนวยความสะดวกในการเดินทาง เช่น รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ รถมอเตอร์ไซด์ หรือ สะพาน เป็นต้น

๕) มาลา ดอกไม้ทุกชนิดที่นำมาตกแต่งเพื่อบูชาผู้ควรบูชา

๖) คันธะ ของหอมทุกอย่าง เช่น ฐูป หรือกำยาน เป็นต้น

๗) วิเลปนะ เครื่องทาหรือเครื่องถูบไล้เพื่อประพิน ผิวกาย หรือเพื่อบรรเทาทุกขเวทนา แก้ผดผื่นคัน หรือ แก้ปวดเมื่อย เป็นต้น

๘) เสยยะ ที่นั่งและที่นอน เช่น เก้าอี้ เตียง ตั่ง ผ้าปู เป็นต้น

๙) อาวสธะ ที่พักอาศัย ได้แก่ บ้านเรือน ศาลา กุฏิ เป็นต้น

๑๐) ปทีปะ เครื่องให้แสงสว่าง ได้แก่ อุปกรณ์ในการให้แสงสว่าง เช่น หลอดไฟ ตะเกียง เทียนพรรษา หรือทำบุญค่าไฟฟ้า เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้จัดเป็นอามิสทาน เมื่อให้ไปแล้วย่อมเกิดประโยชน์สุขแก่ผู้รับทั้งสิ้น แต่ก็ยังมีการให้ที่ไม่จัดว่าเป็นทาน เพราะให้แล้วเกิดโทษแก่ผู้รับ มีอยู่ ๕ อย่าง คือ

๑) การให้เครื่องมีนเมา เช่น เหล้า เบียร์ ยาเสพติด เพราะเป็นเหตุให้ผู้รับบริโภคแล้วขาดสติสัมปชัญญะได้ง่าย

๒) การให้มหรสพ การขับร้องฟ้อนรำ สมัยนี้ก็อาจรวมถึงการดูคอนเสิร์ตต่างๆ อันจะเป็นเหตุให้ออกุศลทั้งหลายเจริญขึ้น

๓) การให้หญิงแก่ชาย หรือชายแก่หญิง เพื่อบำเรอความสุขในเมถุนธรรม เช่น พาเพื่อนไปเที่ยวอบอบนวด เป็นต้น เพราะจะเป็นเหตุให้เกิดตัณหามากขึ้น และอาจติดโรคร้ายไข้เจ็บและผิคล้ำด้วย

๔) การให้สัตว์เพื่อผสมพันธุ์กัน เพราะสัตว์อาจไม่เต็มใจแต่ถูกบังคับ

๕) การให้สื่อลามก เช่น หนังสือโป๊ เป็นต้น อันจะเป็นเหตุให้กามราคะกำเริบจนอาจไปฉุกคร่าข่มขืนผู้อื่น เป็นต้น

การให้ทั้ง ๕ อย่างนี้ไม่จัดเป็นทานเพราะจะเกิดโทษแก่ผู้รับ จึงควรระมัดระวังในสิ่งที่จะให้ โดยเฉพาะในปัจจุบันมีการให้กระเช้าของขวัญในวันปีใหม่ ซึ่งในกระเช้ามักจะมีสุราหรือไวน์จัดเข้าไว้นั้นด้วย จึงควรพิจารณาให้ดีก่อน

๒. ธรรมทาน คือ การให้ธรรมแก่ผู้อื่นด้วยจิตที่ประกอบด้วยเมตตา หรือประสงค์ดีต่อผู้อื่น อยากให้เขาได้เกิดความเข้าใจในข้อธรรมต่างๆ ตามที่เราได้เล่าเรียนมา และเป็นการให้เพื่อหวังประโยชน์แก่ผู้ฟังโดยไม่หวังผลตอบแทน หรือผลประโยชน์อื่นๆ แม้กระทั่งชื่อเสียง

เป็นธรรมชาติเพื่อให้เกิดประโยชน์ในโลกนี้บ้าง
ประโยชน์ในโลกหน้าบ้าง และเพื่อให้เข้าถึงประโยชน์
อย่างยิ่งคือพระนิพพาน ตามสมควรแก่โอกาสและ
ตามสมควรแก่ความต้องการของผู้ฟัง ไม่ใช่จะแสดง
แต่ธรรมในระดับโลกุตตรธรรม โดยไม่ควาผู้ฟังนั้นเป็น
ผู้ใหม่อยู่ ควรปูพื้นธรรมระดับง่ายๆ ก่อนจนเมื่อเขาเกิด
ปัญญาความรู้เข้มแข็งขึ้นค่อยแสดงธรรมระดับที่สูงขึ้น
ต่อไป

อีกอย่างหนึ่ง การให้วิชาความรู้ทางโลกที่ไม่มีโทษ
เพื่อประโยชน์ให้ผู้ฟังนำความรู้ไปประกอบอาชีพที่สุจริต
ก็สงเคราะห์เป็นธรรมทานได้เช่นกัน แต่ข้อสำคัญการ
แสดงธรรมควรศึกษาให้ดีกว่าก่อน แล้วจึงนำคำสอนที่ถูกต้อง
นั้นไปเผยแผ่ต่อ เพราะหากนำคำสอนผิดๆ ไปแสดงแก่
ผู้อื่น ย่อมเกิดโทษแก่ผู้เผยแผ่ด้วยจนอาจต้องตกนรก
ก็เป็นได้ ดังนั้น ธรรมที่ถูกต้องแน่นอน คือการเรียนรู้
พระอภิธรรม ซึ่งเป็นแก่นธรรมในพระพุทธศาสนา
เป็นสภาวะธรรมที่เป็นเหตุเป็นผลอย่างถูกต้อง จนมี
คำกล่าวว่า ผู้ที่จะเป็นธรรมกถึก คือผู้กล่าวธรรม ต้องรู้
พระอภิธรรมอย่างแตกฉาน จึงจะกล่าวธรรมไม่ผิดเพี้ยน

และพระพุทธองค์ยังทรงยกย่องอานิสงส์ของการแสดงธรรมว่า “สัพพทานัง ัมมทานัง ชินาติการให้ธรรมะเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง”

แต่การแสดงธรรมก็ไม่ได้หมายความว่าผู้แสดงธรรมต้องมีความรู้ในพระอภิธรรมปิฎกทั้ง ๓ คัมภีร์ เพียงแต่ให้ทำความเข้าใจในหมวดธรรมที่เรียนมาอย่างแตกฉาน แม้เพียงบางคัมภีร์เมื่อมีความรู้เพียงใดก็แสดงธรรมเฉพาะในส่วนที่ตนเข้าใจมาอย่างดีก็พอ ส่วนธรรมที่สูงกว่านั้น หากยังไม่แตกฉานก็อย่าเพิ่งแสดงเพราะอาจผิดได้

เหตุที่การให้ ทั้งอามิสทานและธรรมทาน เป็นมงคลอย่างยิ่ง เพราะทานย่อมนำมาซึ่งประโยชน์สุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า และทานนี้ย่อมเป็นเสบียงเพื่อการดำเนินไปสู่พระนิพพานได้ และผู้ให้ทานทั้งอามิสทานและธรรมทาน ย่อมเป็นที่รัก ที่ชอบใจของคนทั้งหลาย อามิสทานเป็นไปเพื่อขจัดความตระหนี่ของตน ส่วนธรรมทานย่อมทำให้เกิดปัญญา ทั้งในฝ่ายผู้ให้และผู้รับ อันจะเป็นเหตุให้ถึงซึ่งความพ้นจากวัฏฏทุกข์ด้วยกันทั้งสองฝ่าย

ก็ขอจบมงคลข้อที่ ๑๕ ไว้เพียงเท่านี้ ไว้พบกับ
มงคลข้อที่ ๑๖ ในฉบับหน้า ท้ายที่สุดนี้ ขอความสุข
ความเจริญ ความเป็นผู้มีปัญญา จะมีแก่ท่านสมาชิกทุกท่าน
สวัสดิ์ครับ

เจริญพร

ชาวอนุโมทนา

คณะกรรมการมูลนิธินิเแบบมหานีรานนท์ ขออนุโมทนา
ท่านผู้มีอุปการะทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา กับมูลนิธิเนบ
มหานีรานนท์

๑. คุณอุไร เพือกใจแพ้ว และคุณสอางศรี
นวลบุญเรือง มีจิตศรัทธาและเห็นความสำคัญใน
การทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา จึงรับเป็นประธานทอดผ้าป่า
สามัคคีครั้งนี้ พร้อมคณะนักศึกษากิธัมฯ วัดสามพระยา
วัดธาตุทอง มูลนิธิเนบฯ ผู้ปฏิบัติธรรม ญาติมิตรและสาธุชน
ทั้งหลาย เพื่อนำรายได้สนับสนุนจัดการเรียนการสอน
พระอภิธัมฯ พร้อมทั้งปฏิบัติวิปัสสนา ซ่อมแซมอาคารต่างๆ
และค่าใช้จ่ายทั่วไปในการบริหารงานตามโครงการต่างๆ
ของมูลนิธิฯ

๒. ท่านที่เป็นเจ้าภาพเลี้ยงภัตตาหารต่างๆ ในวันงาน
ทอดผ้าป่าสามัคคีนี้

๓. ท่านที่เป็นเจ้าภาพเลี้ยงภัตตาหารพระภิกษุและ
ผู้ปฏิบัติธรรมรายวัน

๔. ท่านที่บริจาคเครื่องอุปโภค บริโภคต่างๆ มากมาย แต่มูลนิธิแนบมหรานีรานนท์ตลอดมา

๕. อาจารย์แม่ชีสุภัทรา อภิมนต์บุตร บริจาคบอร์ด ติดประกาศตู้กระจก จำนวน ๑ ชุด และติดตั้งรางน้ำจำนวน ๒ ชุด รวมมูลค่า ๔๗,๐๐๐ บาท

๖. ท่านที่บริจาคทรัพย์ปัจจัยทะนุบำรุงสมทบทุน มูลนิธิแนบมหรานีรานนท์ กองทุนค่าอาหาร ธนาคารบุญ ค่าพิมพ์หนังสือเผยแพร่ ค่าน้ำค่าไฟ ค่าภัตตาหารพระภิกษุ และผู้ปฏิบัติธรรม ค่ารักษาพยาบาล ค่าเผยแพร่ธรรมทาง สถานีวิทยุ ค่าซ่อมแซมอาคารต่างๆ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ทั่วไป

ท่านที่ไม่สามารถไปบริจาคด้วยตนเอง ได้บริจาคปัจจัย ผ่านทางไปรษณีย์ไฉชิง ๗๓๒๑๐ หรือบริจาคเป็นค่าใช้จ่าย ต่างๆ โดยโอนเข้าบัญชีมูลนิธิแนบมหรานีรานนท์ ผ่านธนาคาร กรุงศรีอยุธยา สาขาสำนักเพลินจิต เลขที่ ๐๐๑-๙-๓๘๙๔๒-๐ ประเภทออมทรัพย์ และธนาคารกรุงไทย สาขานนข้าวสาร เลขที่ ๐๒๗-๑-๒๒๒๙๘-๐ ประเภทออมทรัพย์

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยพร้อมทั้งกุศลเจตนา ทุกท่าน ที่ได้ร่วมใจกันบำเพ็ญกุศล เพื่อทะนุบำรุงพระบวร พุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรสืบไป จงเป็นพลวปัจจัยให้ทุกท่าน

ประสบความสุขความเจริญงอกงามไพบูลย์ในธรรมและมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดสามารถรู้ธรรมเห็นธรรมตามคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนถึงความพ้นทุกข์โดยเร็วพลันด้วยกันทุกท่านเทอญฯ.

ข่าวมูลนิธิ

มูลนิธิแนบมหาณีรानนท์ มีวัตถุประสงค์ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ด้วยคณฤชระและวิปัสสนาธุระโดยตรง

ด้านคณฤชระ

๑) จัดการเรียนการสอนพระอภิธรรมพร้อมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้แก่ พระภิกษุ, สามเณร และแม่ชีหลักสูตรประจำ ๒ ปี โดยสร้างห้องพักพระภิกษุ สามเณร จำนวน ๗๐ ห้อง ที่สำนักวิปัสสนา ถนนพุทธมณฑลสาย ๕ โดยรับสมัคร ปีละ ๑ รุ่น ๆ ละ ๕๐ ท่าน

๒) จัดการเรียนการสอนพระอภิธรรมฯ เพื่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ให้แก่ประชาชนทั่วไป ๓ แห่งดังนี้

๒.๑ วัดธาตุทอง ถนนสุขุมวิท เขตวัฒนา ที่วิหารลิมปากรณ์

● ทุกวันอาทิตย์

เวลา ๐๘.๓๐ ถึง เวลา ๑๔.๐๐ น.

๒.๒ วัดสามพระยา เขตพระนคร

ที่อาคารสุทโธทรรักษ์ ชั้น ๑

ห้อง ๑๐๑ และ ๑๐๒ เป็นประจำทุกวัน

- วันจันทร์-ศุกร์

เวลา ๐๙.๐๐ น. ถึง ๑๔.๓๐ น.

- วันเสาร์-อาทิตย์

เวลา ๐๘.๓๐ น. ถึง เวลา ๑๕.๓๐ น.

๒.๓ มูลนิธิแนบฯ ถนนพุทธมณฑลสาย ๕

- ทุกวันอาทิตย์

เวลา ๐๙.๐๐ น. ถึง เวลา ๑๖.๓๐ น.

๓) จัดพิมพ์วารสารธรรมะ ชื่อ ปัญญาสาร แจกเป็น
ธรรมทาน ประมาณ ๓ เดือนต่อฉบับ บอกรับเป็นสมาชิกได้
โดยไม่ต้องเสียค่าบำรุงแต่ประการใด

๔) เผยแพร่ธรรมะทางสถานีวิทยุกระจายเสียง

พล. ๑ รักษาพระองค์ คลื่น AM.๑๔๒๒

- ทุกวันจันทร์ ถึง วันศุกร์

เวลา ๑๐.๓๐ น. ถึง ๑๑.๐๐ น.

ด้านวิปัสสนาธุระ

๑) ได้จัดตั้งสำนักวิปัสสนา ณ เลขที่ ๘๔/๑ หมู่ ๒ ตำบลบางกระทีก อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม มีเรือนปฏิบัติวิปัสสนา จำนวน ๖๐ หลัง ผู้ที่มีความรู้ปรมาตถธรรม ตามสมควรเข้าปฏิบัติธรรม ผู้สนใจแจ้งความประสงค์เข้าปฏิบัติได้ที่สำนักงานมูลนิธิ หรือโทรศัพท์แจ้งล่วงหน้าไว้ก่อน ได้ไม่เกิน ๓๐ วัน

๒) จัดอบรมวิปัสสนา หลักสูตร ๗ วัน ดังนี้.

วันที่ ๒ - ๙ พฤษภาคม ๒๕๕๙

วันที่ ๖ - ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๙

วันที่ ๔ - ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๙

วันที่ ๑ - ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙

วันที่ ๕ - ๑๒ กันยายน ๒๕๕๙

วันที่ ๓ - ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

วันที่ ๗ - ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

วันที่ ๑๒ - ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๙

๓) จัดอบรมวิปัสสนา หลักสูตรระยะสั้น ๓ วัน ดังนี้.

วันที่ ๒๕ - ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๙

วันที่ ๒๗ - ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๙

วันที่ ๒๖ - ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

๔) ผู้เข้าปฏิบัติธรรม เดือนมกราคมถึงมีนาคม ๒๕๕๙
มีจำนวน ดังนี้.

พระภิกษุ	๓๐	รูป
สามเณร	๑	ท่าน
แม่ชี	๑๓	ท่าน
ฆราวาสชาย	๑๑	ท่าน
ฆราวาสหญิง	๙๓	ท่าน
รวม	๑๔๕	ท่าน

๕) ผู้เข้าอบรมวิปัสสนา หลักสูตร ๗ วัน
เดือนมกราคมถึงมีนาคม ๒๕๕๙ มีจำนวน ดังนี้.

พระภิกษุ	๖	รูป
แม่ชี	๕	ท่าน
ฆราวาสชาย	๑๑	ท่าน
ฆราวาสหญิง	๔๖	ท่าน
รวม	๖๘	ท่าน

ข่าวการบำเพ็ญกุศลปี ๒๕๕๙ มีดังนี้

วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๙ ทอดฟ้าป่าสามัคคี
(วันวิสาขบูชา)

วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๙ ทอดฟ้าป่าสามัคคี
(วันอาสาฬหบูชา)

วันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๙ ทอดกฐินสามัคคี

เนื่องจากสำนักวิปัสสนามูลนิธิแนบฯ ตั้งมานานกว่า ๓๐ ปี อาคารสถานที่เก่าและชำรุด มูลนิธิจึงมีโครงการบูรณะซ่อมแซมอาคารต่างๆ ที่ละอย่างตามสมควร จึงแจ้งข่าวมายังผู้มีจิตศรัทธาทุกท่าน

ผู้สนใจ ติดต่อที่มูลนิธิแนบมหานิรานนท์

หรือ โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๙-๔๔๑๗ / ๐๒-๔๘๒-๑๐๔๔

ทุกวัน เวลา ๐๘.๐๐ น. ถึง ๑๗.๐๐ น.

วันและเวลาการบรรยายธรรมะของมูลนิธิแนบมหาณีนานนท์ มีดังนี้.

สำนักวิปัสสนา ทุกวันอาทิตย์

เวลา ๐๙.๐๐-๑๑.๐๐ น.	ห้อง ๑	ปริจเฉทที่ ๑	อ.ประวิตร
เวลา ๐๙.๐๐-๑๑.๐๐ น.	ห้อง ๒	ปริจเฉทที่ ๗	อ.แม่ชี สุภัทรา
เวลา ๑๓.๐๐-๑๔.๐๐ น.	ห้อง ๒	ปริจเฉทที่ ๔	อ.แม่ชี สุภัทรา
เวลา ๑๕.๐๐-๑๖.๓๐ น.	ห้อง ๒	ปริจเฉทที่ ๘	อ.แม่ชี สุภัทรา

วัดธาตุทอง ทุกวันอาทิตย์

อาทิตย์ที่ ๑		
เวลา ๐๘.๓๐-๑๑.๐๐ น.	ธัมมสังคณี	พระมหาเกรียงศักดิ์
เวลา ๑๒.๐๐-๑๕.๐๐ น.	ภาษาบาลีเบื้องต้น	พระมหาเกรียงศักดิ์
อาทิตย์ที่ ๒		
เวลา ๐๘.๓๐-๑๐.๑๕ น.	ปริจเฉทที่ ๕	อ.นิตยา
เวลา ๑๐.๓๐-๑๒.๐๐ น.	มหาปัฏฐาน	อ.สุมนทนา
เวลา ๑๒.๓๐-๑๔.๐๐ น.	ปริจเฉทที่ ๑	อ.โชติ
อาทิตย์ที่ ๓		
เวลา ๐๘.๓๐-๑๒.๐๐ น.	วิปัสสนากรรมฐาน	อ.ปราโมช น้อยวัฒน์
เวลา ๑๒.๓๐-๑๔.๐๐ น.	วิปัสสนากรรมฐาน	อ.ปราโมช น้อยวัฒน์
อาทิตย์ที่ ๔		
เวลา ๐๘.๓๐-๑๐.๑๕ น.	วิปัสสนากรรมฐาน	อ.บุญณัฐศักดิ์
เวลา ๑๐.๓๐-๑๒.๐๐ น.	วิปัสสนากรรมฐาน	อ.บุญณัฐศักดิ์
เวลา ๑๓.๐๐-๑๕.๐๐ น.	ปริจเฉทที่ ๘	อ.บุญณัฐศักดิ์
อาทิตย์ที่ ๕		
เวลา ๐๘.๓๐-๑๔.๓๐ น.	ทบทวนอภิธรรม	อ.เทพฤทธิ์

ตารางบรรยายธรรมเนียมวัดสามพระยา

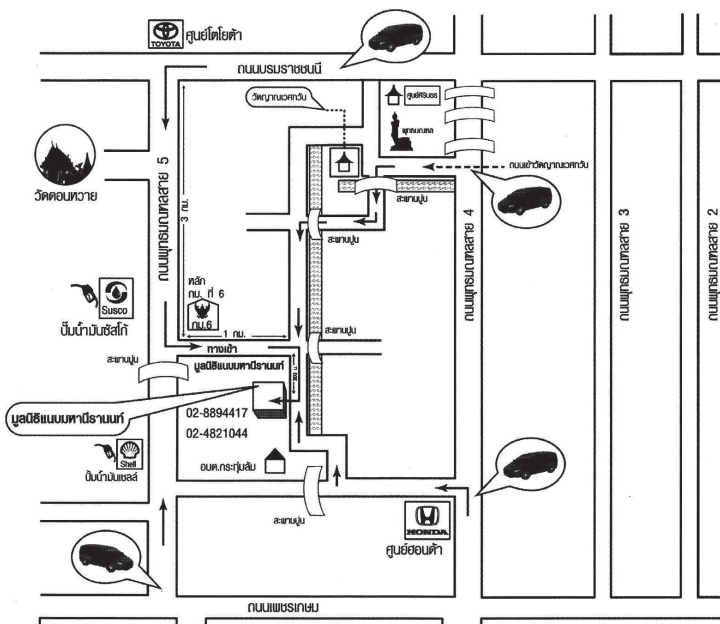
ห้อง ๑๐๑		ห้อง ๑๐๒	
จันทร์	๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. พระอภิธรรม ปริเฉทที่ ๑-๙ ภาษาอังกฤษ อ.ดร.ช่วย กรณวัฒน์	๑๒.๓๐ - ๑๔.๓๐ น. ปริเฉทที่ ๑ อ.สุณัย	จันทร์ วิบูลย์ อ.บุญญ์ศักดิ์ ทวีพัฒน์
อังคาร	-	๑๒.๓๐ น. ปริเฉทที่ ๗ อ.ธนวัฒน์	๑๒.๓๐ - ๑๔.๓๐ น. วิบูลย์ อ.บุญญ์ศักดิ์ ทวีพัฒน์
พุธ	-	๑๒.๐๐ - ๑๔.๐๐ น. ภาษาบาลี พระมหาสมชัย	๑๒.๐๐ - ๑๔.๐๐ น. ธรรมสังคณี อ.พระมหาเกรียงศักดิ์
พฤหัสบดี	-	๑๒.๐๐ - ๑๔.๐๐ น. พระสูตร อ.สนธิ์ชัย	๑๒.๐๐ - ๑๔.๐๐ น. ภาษาบาลี อ.พระมหาเกรียงศักดิ์
ศุกร์	๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. อนุสุมกะ อ.แม่ชีสุภาภรณ์	๑๒.๐๐ - ๑๔.๐๐ น. ภาษาบาลี พระมหาสมชัย	๑๒.๓๐ - ๑๔.๓๐ น. ปริเฉทที่ ๒ อ.บุญญ์ศักดิ์ ทวีพัฒน์

ห้อง ๑๐๑				ห้อง ๑๐๒	
เสาร์	๘.๓๐ - ๑๑.๓๐ น. ปัจจัยเขตที่ ๖ อ.แวมยัวร์	๑๒.๓๐ - ๑๔.๐๐ น. ปัจจัยเขตที่ ๑ อ.แวมยัวร์	เสาร์	๘.๓๐ - ๑๑.๓๐ น. สังฆวิภังค์ อ.สมพร	๑๒.๓๐ - ๑๔.๐๐ น. ปัจจัยเขตที่ ๘ อ.สมพร
					๑๔.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. อินทรีเยี่ยมกะ อ.แม่ชีสุภาภรณ์
อาทิตย์	๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. พระสูตร อ.สมพร	๑๒.๐๐ - ๑๓.๓๐ น. มหาปฏิสาน อ.สมพร	อาทิตย์	๙.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. ปัจจัยเขตที่ ๙ อ.แวมยัวร์	๑๒.๐๐ - ๑๓.๓๐ น. วิปัสสนา อ.แวมยัวร์
		๑๑.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. ปัจจัยเขตที่ ๘ อ.สนั่น กรรณวัฒน์			๑๓.๓๐ - ๑๕.๐๐ น. ธัมมยมกะ อ.แม่ชีสุภาภรณ์

รายชื่อกรรมการมูลนิธิน้ำมันห่านีรานนท์ชุดใหม่ พ.ศ. ๒๕๕๘

๑. น.ส. ปราโมช น้อยวัฒน์	ประธานกรรมการ
๒. นายปราโมทย์ อธิธิกุล	รองประธานกรรมการ
๓. นายบุญณัฐศักดิ์ ทวีพัฒน์	รองประธานกรรมการ
๔. นายเทพฤทธิ์ สาริตการมณี	กรรมการ
๕. นางสุนีย์ ชูระงาน	กรรมการ
๖. นางอุไรพรรณ พิพัฒน์ไพบูลย์	กรรมการ
๗. น.ส. วรวรรณ ศุภจรรยา	กรรมการ
๘. น.ส. นิรมล กิรติสิทธิกุล	กรรมการ
๙. นายวิชัย ผดุงทรัพย์	กรรมการ
๑๐. น.ส. พูนศรี นนทการ	กรรมการ
๑๑. นายอเนก แก้วศุภวิชญ์	กรรมการ และเหรัญญิก
๑๒. น.ส. สดัมปดิน กฤदानรากรณ์	กรรมการ และผู้ช่วยเหรัญญิก
๑๓. น.ส. บุญนะ ตูลารักษ์	กรรมการ และเลขานุการ

แผนที่มูลนิธิแนบมทานิรานนท์

ฉมโม หเว รกฺขติ ฉมฺมจารี

ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม

